

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim Dalı

Türk İslam Sanatları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MARDİN'İN DARA KÖYÜNDEKİ MEZAR TAŞLARI VE KİTABELER

Fırat ERTEKİN

15935004

Danışman

Prof. Dr. İrfan YILDIZ

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim Dalı

Türk İslam Sanatları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**MARDİN'İN DARA KÖYÜNDEKİ MEZAR TAŞLARI VE
KİTABELER**

Fırat ERTEKİN

15935004

Danışman

Prof. Dr. İrfan YILDIZ

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Mardin’in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin/projemin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

..../..../.....

Fırat ERTEKİN
Diyarbakır 2019

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DIYARBAKIR

Fırat ERTEKİN tarafından yapılan “**MARDİN’İN DARA KÖYÜNDEKİ MEZAR TAŞLARI VE KİTABELER** ” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından İslam Tarihi Ve anamları Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin

Ünvanı

Adı Soyadı

Başkan: (Danışman) Prof. Dr. İrfan YILDIZ

Üye: Doç. Dr. Oktay BOZAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Edip YILMAZ

Tez Savunma Sınavı Tarihi:/...../.....

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../08/2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

ÖN SÖZ

Güneydoğu Anadolu, insana ait yaşam izlerinin yeryüzünde oluştuğundan bu yana, dünya kültürü ve tarihine damga vurmuş birçok devlete ev sahipliği yapmış, dünyadaki en önemli ve en eski yerleşim alanlarından birisidir. Bu bölgenin sahip olmuş olduğu zengin geçmiş, kendini her alanda hissettirmiştir. Bunun neticesi olarak bu topraklar “uygarlıkların beşiği” şeklinde tanımlanmıştır.

Türklerin Anadolu’yu fethetmeye başlamasıyla, güzel sanatların hemen hemen tüm dallarında takdire şayan eserler meydana getirilmiş. Bütün Anadolu coğrafyası İslami eserlerle imar ve inşa edilmiştir. Sanatı en güzel şekilde kullanan Müslüman Türkler, bu anlayışlarını mezar taşlarına da yansıtmışlar ve sanat tarihi açısından incelenmeye değer eserler meydana getirmişlerdir.

Mardin ilinin güneyinde yer alan Dara köyü, günümüzde birinci derece sit alanı olarak ilan edilmiştir. Doğu Roma dönemine ait birçok tarihi eserin yanı sıra Osmanlı dönemine ait tarihi eserler de mevcuttur. Bu tarihi eserlerin önemli bir kısmını mezar taşları oluşturmaktadır.

Mezar taşları bulundukları dönemde yaşayan toplumların inançlarını, sanatlarını, sosyal durumlarını, geleneklerini, dillerini, bağlı bulundukları tarikat veya cemaatler hakkında bilgi vermesi yönünden önemli eserlerdir.

Dara’daki mezar taşı ve kitabe kültürünün mevcut olan durumunu ortaya çıkarmak, mevcut olanları kayıt altına almak amacıyla yapmış olduğumuz “Mardin’in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler” adlı çalışmamız; Sanat Tarihi bakımından önemli olan mezar ve mezar taşları hakkında araştırma yapmak, incelemek ve elde ettiğimiz verileri kayıt altına almaktan ibarettir. Ayrıca mezar

taşlarını, dil, yazı, form, süsleme, teknik ve malzeme açısından ele alarak incelemek asıl amacımız olmuştur.

Bu çalışmam sırasında tüm yoğunluğuna rağmen beni yönlendiren ve yardımlarını esirgemeyen başta danışman hocam Prof. Dr. İrfan YILDIZ'a, Prof. Dr. Abdurrahman ACAR'a, bölümdeki değerli hocalarıma, kitabelerin okunmasında yardımcı olan değerli arkadaşım Nejdett KARAKUZU'ya, çizimlerinden istifade ettiğim Mustafa Hakan ÇİMEN'e, arazi çalışması sırasında beni yalnız bırakmayan kardeşim Ahmet ERTEKİN'e, araştırmam boyunca beni destekleyen, varlıklarıyla bana güç ve azim veren değerli aileme teşekkürlerimi sunarım.

Fırat ERTEKİN
Diyarbakır 2019

ÖZET

Ülkemizin güneydoğusunda bulunan Mardin iline bağlı bir köy olan Dara, zengin bir tarihi ve kültürel mirasa sahiptir. Tarihi ve coğrafi konumu itibari ile asırlarca önemli bir merkez olma özelliğini korumuştur. Bu özellikleriyle, farklı medeniyetlerin gelip geçtiği ve silinemeyecek kültürel ve tarihi izler bıraktıkları bir yer olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Mardin ve çevresinde, İslam inancı dışında farklı inançların da bulunmuş olması, kültürel etkileşimin oluşmasını sağlamış bu da sanat ve mimariye yansımıştır. Bu çok kültürlülük bir potada eriyerek harmanlanmış, sivil ve dini mimaride kendine özgü bir kimlik ortaya çıkarmıştır.

Yüksek Lisans Tezi çalışma konusu olan Mardin'in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler çalışması kapsamında Mardin ili Dara köyünde bulunan islami döneme ait mezar taşları ve cami kitabeleri çalışılmıştır.

Bu araştırma sonunda Dara köyünde toplam 41 mezar ve 5 cami kitabesi tespit edilmiştir. Bu eserlerin dağılımı şöyledir; 19 mezar Ağa Mezarlığında, 21 mezar Zindan mezarlığında ve 5 cami kitabesi Dara camisinin üzerinde bulunmaktadır.

Çalışmanın ilk aşamasına kaynak ve doküman toplamakla başlanılmıştır. Ardından tez kapsamında 2016 Eylül ayında bölgede arazi çalışmalarına başlanılmış, bu çalışmalara 2017 Mayıs, 2018 Ocak ve 2019 Mart aylarında devam edilmiştir. Araştırmalar sonucunda Dara'da tespit edilen mezar taşları ve kitabelerin fotoğrafları çekilmiş ve bazı eserlerin rölöve ölçümleri alınmıştır.

Elde edilen bilgiler ışığında, ilk olarak Dara'nın coğrafi konumu ve tarihçesi hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Tezin katalog kısmında, eserler kronolojik sıraya göre düzenlenerek tanıtılmıştır. Değerlendirme bölümünde eserler kendi aralarında ve bölgedeki diğer benzer eserlerle karşılaştırılmıştır. Sonuç bölümünde eserlerin genel bir tarifinden ve özelliklerinden bahsedildikten sonra varılan sonuç kısaca belirtilmiştir.

Dara'daki mezarlar, bölge kültürünün değişik zaman dilimlerinde sahip olmuş oldukları yansımalar hakkında, bize emare sunan önemli kültürel değerlerimizdir. Bu bağlamda, biz de Dara ve çevresinde bulunan, kültürel ve sanatsal varlıklarımızın, tarihteki yerlerini belirtmek amacıyla böyle bir çalışma yaptık.

Anahtar Sözcükler

Mardin, Dara, İslamiyet, Mezar, Kitabe, Cami

ABSTRACT

Dara, a neighbourhood of Mardin province in southeast our country, has a rich historical and cultural heritage. Thanks to its historical and geographical location, it has remained an important centre for centuries. With these characteristics, it has survived to the present day as a place where different civilizations come and go and cannot be erased by cultural and historical traces.

The fact that different beliefs were found in Mardin and its environs as well as Islamic beliefs led to the formation of cultural interaction and this was reflected in art and architecture. This multiculturalism melted into a crucible and blended into a unique identity in civil and religious architecture.

Tombstones and inscriptions in Dara village of Mardin ,which is the subject of master thesis, was studied within islamic tombstones and mosque inscriptions situated Dara village of Mardin.

As a result of this research, 41 graves and 5 mosque inscriptions has been identified in Dara village. The distribution of these works are as follows; 19 graves are located in Ağa Cemetery, 21 graves are in Zindan Cemetery and 5 mosque inscriptions are on the Dara Mosque.

In the first stage of the research has begun with collecting resources and documents. Afterwards, within the scope of the thesis,area studies started in the region in September 2016 and continued in May 2017, January 2018 and March 2019. As a result of the researches, gravestones and inscriptions found in Dara were photographed and some of the works survey measurements were taken.

In the light of the information obtained, firstly brief information about the geographical location and history of Dara is given. In the catalog part of the thesis, the works are presented in chronological order. In the evaluation section, the works are compared with each other and other similar works in the region. In the conclusion section, after a general description and characteristics of the works are mentioned, the conclusion is briefly mentioned.

The tombs in Dara are significant cultural values that give us an circumstantial evidence indication of the reflections they have had in different time periods of the regional culture. In this context, we have made such a study in order to indicate the place of our cultural and artistic assets in the history of Dara.

Key words

Mardin, Dara, Islam, Tomb, Inscription, Mosque

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VII
ÇİZİM LİSTESİ.....	IX
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	XV
KISALTMALAR.....	XX
GİRİŞ.....	1
1. KONUNUN NİTELİĞİ VE ÖNEMİ	1
2. KAYNAK VE ARAŞTIRMALAR	3
3. METOD VE DÜZEN.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM	
DARA’NIN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ	
1.1. COĞRAFİ KONUMU	7
1.2. TARİHÇESİ	9
İKİNCİ BÖLÜM	
TÜRKLERDE MEZARLAR VE MEZAR TAŞLARININ TARİHİ	
GELİŞİMİ.....	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
KATALOG	17
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
DEĞERLENDİRME.....	143
4.1. TİPOLOJİK ÖZELLİKLER.....	144
4.1.1. Şahideli Mezarlar	144
4.1.2. Şahideli Sandukalı Mezarlar	145
4.1.3. Şahideli Pehle Taşlı Mezarlar.....	146
4.2. MALZEME VE TEKNİK	147
4.3. YAZI ÖZELLİKLERİ.....	148
4.4. DİL	149

4.5. KİTABELERDE İÇERİK	150
4.6. SÜSLEME	154
4.6.1. Süsleme Kompozisyonu	154
4.6.2. Bitkisel Süslemeler	154
4.6.2.1. Palmet ve Rumi	155
4.6.2.2. Lale	155
4.6.2.3. Servi Ağacı	156
4.6.2.4. Gül	156
4.6.2.5. Kıvrık Dal, Yaprak, Çiçek ve Gülbezek Motifleri	157
4.6.3. Geometrik Süslemeler	158
4.6.3.1. Mühr-i Süleyman	159
4.6.3.2. Çarkıfelek	159
4.6.3.3. Damla	160
4.6.3.4. Hilal	160
4.6.3.5. Vazo	161
SONUÇ	162
KAYNAKÇA	165
FOTOĞRAFLAR	252

ÇİZİM LİSTESİ

Sayfa No.

Çizim-1: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	170
Çizim-2: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve	171
Çizim-3: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Yüzü, Rölöve	172
Çizim-4: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve	173
Çizim-5: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	174
Çizim-6: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	174
Çizim-7: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	175
Çizim-8: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	175
Çizim-9: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek 50 cm)	176
Çizim-10: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	176
Çizim-11: Alauddin Mezarının, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	177
Çizim-12: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	177
Çizim-13: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	178
Çizim-14: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	178
Çizim-15: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	179

Çizim-16: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve.....	180
Çizim-17: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	181
Çizim-18: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî en Nakşibendî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	181
Çizim-19: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	182
Çizim-20: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	182
Çizim-21: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-	183
Çizim-22: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	183
Çizim-23: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	184
Çizim-24: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	184
Çizim-25: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve.....	185
Çizim-26: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve.....	186
Çizim-27: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve	187
Çizim-28: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	188
Çizim-29: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve.....	189
Çizim-30: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve	190
Çizim-31: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve.....	191
Çizim-32: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve	192
Çizim-33: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve	193
Çizim-34: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve ...	194
Çizim-35: a) Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	195
Çizim-36: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	196
Çizim-37: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	196
Çizim-38: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	197

Çizim-39: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	197
Çizim-40: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	198
Çizim-41: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	198
Çizim-42: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	199
Çizim-43: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	199
Çizim-44: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	200
Çizim-45: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	200
Çizim-46: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	201
Çizim-47: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve.....	202
Çizim-48: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve.....	203
Çizim-49: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	204
Çizim-50: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	204
Çizim-51: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	205
Çizim-52: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	205
Çizim-53: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	206
Çizim-54: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	206
Çizim-55: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	207
Çizim-56: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	207
Çizim-57: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	208
Çizim-58: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	208
Çizim-59: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	209

Çizim-60: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	209
Çizim-61: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	210
Çizim-62: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve.....	211
Çizim-63: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve.....	212
Çizim-64: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve	213
Çizim-65: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve	214
Çizim-66: a) Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve	215
Çizim-67: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	216
Çizim-68: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	216
Çizim-69: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	217
Çizim-70: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	217
Çizim-71: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	218
Çizim-72: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	218
Çizim-73: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Yan Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	219
Çizim-74: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	219
Çizim-75: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	220
Çizim-76: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	220
Çizim-77: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	221
Çizim-78: Sufi Ahmed'in Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve	221
Çizim-79: Sufi Ahmed'in Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	222
Çizim-80: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Rölöve	223
Çizim-81: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Rölöve	224
Çizim-82: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)...	225
Çizim-83: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)...	225

Çizim-84: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	226
Çizim-85: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	226
Çizim-86: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve.....	227
Çizim-87: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve.....	228
Çizim-88: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve.....	229
Çizim-89: 3 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	230
Çizim-90: 3 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	230
Çizim-91: 3 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	231
Çizim-92: 3 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	231
Çizim-93: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)...	232
Çizim-94: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)...	232
Çizim-95: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	233
Çizim-96: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	233
Çizim-97: 4 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Rölöve	234
Çizim-98: 4 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	235
Çizim-99: 4 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	235
Çizim-100: 4 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	236
Çizim-101: 4 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	236
Çizim-102: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve	237
Çizim-103: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve.....	238
Çizim-104: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi, İç Yüzeyi, Rölöve.....	239
Çizim-105: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	240
Çizim-106: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	240
Çizim-107: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Baş Şahidesi, İç Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	241
Çizim-108: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Baş Şahidesi, İç Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	241
Çizim-109: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	242
Çizim-110: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm).....	242
Çizim-111: 5 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	243
Çizim-112: 5 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	243
Çizim-113: 5 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	244
Çizim-114: 5 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	244
Çizim-115: 5 Nolu Mezarın, Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	245
Çizim-116: 5 Nolu Mezarın, Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	245

Çizim-117: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	246
Çizim-118: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	246
Çizim-119: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	247
Çizim-120: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	247
Çizim-121: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	248
Çizim-122: 3 Nolu Cami Kitabesinin, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	249
Çizim-123: 3 Nolu Cami Kitabesinin, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)	249
Çizim-124: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölövesi (Ölçek: 50 cm)	250
Çizim-125: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölövesi (Ölçek: 50 cm)	250
Çizim-126: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölövesi (Ölçek: 50 cm)	251

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa No.

Fotoğraf-1: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Genel Görünümü	252
Fotoğraf-2: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi.....	253
Fotoğraf-3: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Arka Yüzeyi	254
Fotoğraf-4: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzeyi.....	254
Fotoğraf-5: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi	255
Fotoğraf-6: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Genel Görünümü.....	255
Fotoğraf-7: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi	256
Fotoğraf-8: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi	256
Fotoğraf-9: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Genel Görünümü	257
Fotoğraf-10: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Baş Şahidesi	257
Fotoğraf-11: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi	258
Fotoğraf-12: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi Yan Yüzü.....	258
Fotoğraf-13: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü.....	259
Fotoğraf-14: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Genel Görünümü	260
Fotoğraf-15: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi	260
Fotoğraf-16: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi	261

Fotoğraf-17: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü.....	261
Fotoğraf-18: Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarı.....	262
Fotoğraf-19: Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarı.....	262
Fotoğraf-20: Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarı.....	263
Fotoğraf-21: Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Genel Görünümü.....	263
Fotoğraf-22: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Genel Görünümü	264
Fotoğraf-23: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi	264
Fotoğraf-24: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi	265
Fotoğraf-25: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Genel Görünümü	265
Fotoğraf-26: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Sanduka Süsleme Detayı	266
Fotoğraf-27: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi Arka Yüzü	266
Fotoğraf-28: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü	267
Fotoğraf-29: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi	267
Fotoğraf-30: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi.....	268
Fotoğraf-31: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Üst Kapak Taşı Süslemesi.	268
Fotoğraf-32: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Genel Görüntüsü	269
Fotoğraf-33: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi	269
Fotoğraf-34: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi	270
Fotoğraf-35: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü.....	270
Fotoğraf-36: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Genel Görünümü	271
Fotoğraf-37: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Baş Şahidesi	271
Fotoğraf-38: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Ayak Şahidesi..	272
Fotoğraf-39: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Genel Görünümü	272
Fotoğraf-40: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi	273
Fotoğraf-41: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi	273

Fotoğraf-42: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi Arka Yüzü.....	274
Fotoğraf-43: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü.....	274
Fotoğraf-44: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Süsleme Detayı.....	275
Fotoğraf-45: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Sanduka Üst Kapak Taşı Süslemesi.....	275
Fotoğraf-46: 1 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	276
Fotoğraf-47: Sufi Ahmed'in Mezarının Genel Görünümü	276
Fotoğraf-48: Sufi Ahmed'in Mezarının Baş Şahidesi.....	277
Fotoğraf-49: Sufi Ahmed'in Mezarının Ayak Şahidesi.....	277
Fotoğraf-50: 2 Nolu Mezarın Genel Görünümü	278
Fotoğraf-51: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	278
Fotoğraf-52: 3 Nolu Mezarın Genel Görünümü	279
Fotoğraf-53: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	279
Fotoğraf-54: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi Arka Yüzü.....	280
Fotoğraf-55: 3 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	280
Fotoğraf-56: Abdullah'ın Mezarının Genel Görünümü	281
Fotoğraf-57: Abdullah'ın Mezarının Ayak Şahidesi	281
Fotoğraf-58: Abdullah'ın Mezarının Baş Şahidesi	282
Fotoğraf-59: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Genel Görünümü	282
Fotoğraf-60: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Ayak Şahidesi	283
Fotoğraf-61: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Baş Şahidesi Dış Yüzü	283
Fotoğraf-62: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Baş Şahidesi İç Yüzü.....	284
Fotoğraf-63: Abdurrezzak'ın Mezarının Genel Görünümü	284
Fotoğraf-64: Abdurrezzak'ın Mezarının Baş Şahidesi Dış Yüzü	285
Fotoğraf-65: Abdurrezzak'ın Mezarının Baş Şahidesi İç Yüzü.....	285
Fotoğraf-66: Abdurrezzak'ın Mezarının Ayak Şahidesi.....	286
Fotoğraf-67: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarının Genel Görünümü	286
Fotoğraf-68: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarının Ayak Şahidesi	287
Fotoğraf-69: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarının Ayak Şahidesi	287
Fotoğraf-70: 4 Nolu Mezarın Genel Görünümü	288
Fotoğraf-71: 4 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	288

Fotoğraf-72: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Genel Görünümü	289
Fotoğraf-73: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Ayak Şahidesi	289
Fotoğraf-74: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi İç Yüzü	290
Fotoğraf-75: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi	291
Fotoğraf-76: 5 Nolu Mezarın Genel Görünümü	291
Fotoğraf-77: 5 Nolu Mezarın Baş Şahidesi Dış Yüzü	292
Fotoğraf-78: 5 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	292
Fotoğraf-79: 5 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	293
Fotoğraf-80: 6 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	293
Fotoğraf-81: 6 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	294
Fotoğraf-82: 6 Nolu Mezarın Genel Görünümü	294
Fotoğraf-83: Ahmed Ağa'nın Mezarının Genel Görünümü	295
Fotoğraf-84: Ahmed Ağa'nın Mezarının Ayak Şahidesi	295
Fotoğraf-85: Ahmed Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi.....	296
Fotoğraf-86: 7 Nolu Mezarın Genel Görünümü	296
Fotoğraf-87: 7 Nolu Mezarın Ayak Şahide Dış Yüzü	297
Fotoğraf-88: 8 Nolu Mezarın Genel Görünümü	297
Fotoğraf-89: 8 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	298
Fotoğraf-90: 9 Nolu Mezarın Genel Görünümü	298
Fotoğraf-91: 9 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	299
Fotoğraf-92: 9 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	299
Fotoğraf-93: Şeyh Yusuf'un Mezarının Genel Görünümü	300
Fotoğraf-94: Şeyh Yusuf'un Mezarının Ayak Şahidesi.....	300
Fotoğraf-95: 10 Nolu Mezarın Genel Görünümü	301
Fotoğraf-96: 10 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	301
Fotoğraf-97: 11 Nolu Mezarın Genel Görünümü	302
Fotoğraf-98: 11 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	302
Fotoğraf-99: 11 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	303
Fotoğraf-100: 12 Nolu Mezarın Genel Görünümü	303
Fotoğraf-101: 12 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	304
Fotoğraf-102: 12 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	304
Fotoğraf-103: 13 Nolu Mezarın Genel Görünümü	305
Fotoğraf-104: 13 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	305
Fotoğraf-105: 13 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	306
Fotoğraf-106: Muhammed'in Mezarının Genel Görünümü	306
Fotoğraf-107: Muhammed'in Mezarının Baş Şahidesi.....	307
Fotoğraf-108: Muhammed'in Mezarının Ayak Şahidesi	307
Fotoğraf-109: 14 Nolu Mezarın Genel Görünümü	308

Fotoğraf-110: 14 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	308
Fotoğraf-111: Ahmed'in Mezarının Genel Görünümü	309
Fotoğraf-112: Ahmed'in Mezarının Yan Yüzü.....	309
Fotoğraf-113: Ahmed'in Mezarının Ayak Şahidesi.....	310
Fotoğraf-114: Ahmed'in Mezarının Baş Şahidesi	310
Fotoğraf-115: 15 Nolu Mezarın Genel Görünümü	311
Fotoğraf-116: 15 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	311
Fotoğraf-117: 15 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	312
Fotoğraf-118: 16 Nolu Mezarın Genel Görünümü	312
Fotoğraf-119: 16 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	313
Fotoğraf-120: 17 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	313
Fotoğraf-121: 17 Nolu Mezarın Genel Görünümü	314
Fotoğraf-122: 17 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	314
Fotoğraf-123: 18 Nolu Mezarın Genel Görünümü	315
Fotoğraf-124: 18 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	315
Fotoğraf-125: 18 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	316
Fotoğraf-126: 19 Nolu Mezarın Genel Görünümü	316
Fotoğraf-127: 19 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	317
Fotoğraf-128: 19 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	317
Fotoğraf-129: 20 Nolu Mezarın Genel Görünümü	318
Fotoğraf-130: 20 Nolu Mezarın Baş Şahidesi.....	318
Fotoğraf-131: 20 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	319
Fotoğraf-132: 21 Nolu Mezarın Genel görünümü	319
Fotoğraf-133: 21 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi	320
Fotoğraf-134: 1 Nolu Cami Kitabesi	320
Fotoğraf-135: 2 Nolu Cami Kitabesi	321
Fotoğraf-136: 3 Nolu Cami Kitabesi	321
Fotoğraf-137: 4 Nolu Cami Kitabesi	322
Fotoğraf-138: 5 Nolu Cami Kitabesi	322
Fotoğraf-139: Ağa Mezarlığının Genel Görünümü	323
Fotoğraf-140: Zindan Mezarlığının Genel Görünümü.....	323
Fotoğraf-141: Savur'da mezar örneği (M. Pullu'dan)	324
Fotoğraf-142: Mardin'de mezar örneği (A. Bodakçı'dan).....	324

KISALTMALAR

C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Hız.	Hazreti
MÖ.	Milattan Önce
MS.	Milattan Sonra
öl.	Ölümü
s.	Sayfa
sy.	Sayı
TDV	<i>Türkiye Diyanet Vakfı</i>
vd.	Ve Diğerleri
vb.	Ve Benzeri
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

1. KONUNUN NİTELİĞİ VE ÖNEMİ

Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar yaşamış olan milletler, farklı kültürel değerlere ve yaşam biçimlerine sahiptirler. Bu kültürel değerlerini ve yaşam biçimlerini farklı vasıtalarla geleceğe aktarmışlardır. Bu sayede biz, bizden önceki dönemlerde yaşayan milletlerin nasıl bir yaşam sürdüklerine, ne tür eşyalar kullandıklarına, nasıl bir inanışa sahip olduklarına, onlardan geriye kalan yapıtlar ve kalıntılara bakarak fikir sahibi olabiliyoruz.

Geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan vasıtalarından biri de hiç şüphesiz mezarlar ve mezar taşlarıdır. Arapça’da “ölünün gömüldüğü yer” anlamında kabir (çoğulu kubur), “kabirlerin bulunduğu yer” karşılığında makber veya makbere (çoğulu mekabir) kelimeleri kullanılmaktadır. Türkçede kabirle eş anlamlı olarak kullanılan mezâr ise kelimenin kök anlamıyla da irtibatlı olarak özellikle ziyaret edilen önemli kişilerin kabirlerini (ziyaretgâh) ifade eder.¹

Mezarlıklar bir millet için, yaşanılmakta olan yerin müzesi ve tapusu hükmündedir. Mezarlıklar, müzenin yanı sıra önemli arşiv vesikalarıdır. Tarihte yaşamış olan birçok önemli şahısla ilgili bilgiler mezar taşı kitabelerinden öğrenilmektedir. Alman şairlerinden Heine’nin şu sözü çok önemlidir: “Her mezar taşının altında bir dünya tarihi yatar.”²

¹ Kürşat Demirci, “Kabir”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2001, C.24, s.33.

² Süleyman Berk, **Zamanı Aşan Taşlar**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s.18

İslam dini insana çok değer vermiş ve Allah, Kuran-ı Kerim'in birçok ayetinde bunu ifade etmiştir. "Ve andolsun ki; Âdemoğlunu kerem sahibi (şerefli) kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Ve onları helâl şeylerden rızıklandırdık. Ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık." (İsra 70), "Göklerde ve yerde ne varsa hepsini katından hizmetinize/emrinize vermiştir." (Casiye 13). Hz. Peygamberde hadisi şeriflerinde, sadece Müslümanlara değil diğer dinlere mensup olanların hem dirilerine hem de ölülerine değer vermiştir. Resulullah'ın (asm) yanından bir cenaze geçti. Bunun üzerine, Allah Resulü ayağa kalktı. Bu cenazenin bir Yahudi cenazesı olduğu kendisine bildirildiğinde: "Bu da bir insan değil mi?" buyurdu.³

Osmanlı insanı, yazıya ayrı önem verdiğiinden dolayı mezar taşlarında kitabe ve hüsn-ü hat ön plandadır. 19. yüzyıldan itibaren en güzel örneklerine rastladığımız celi yazılar, en meşhur hattatlarımız tarafından, yakın zamana kadar mezar taşı kitabelerinde icra edilmiştir. Sürekli sergide olan ve adeta bir açık hava müzesi durumundaki mezarlıklarımızda, birçok sanatkârın imzasını görebilmek mümkündür.⁴

Mardin'in merkezinde, ilçe ve köylerinde Osmanlı dönemine ait pek çok mezar taşına rastlamak mümkündür. Bu mezar taşlarının bir kısmını da Mardin'in merkezine bağlı Dara köyünde görmekteyiz. Bir kısmı tahrip olmasına rağmen mezar taşlarındaki süslemeler ve hat yazılarındaki güzellikler, Osmanlı döneminin sanat anlayışını günümüze yansıtıyor.

Mardin ili Dara köyünde yer alan Ağa ve Zindan Mezarlığında 18. 19. ve 20. yüzyıllardan kalma, inşa edildikleri döneme ait kültürel ve sanatsal özellikleri yansıtan ve bu açıdan tarihi öneme haiz kitabeli, kitabesiz toplam 46 mezar taşı ve 5 cami kitabesinin incelendiği bu çalışmanın adı "Mardin'in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler" olarak belirlenmiştir.

³ Ebu'l-Hüseyn Müslim el-Haccac el-Kureyşi, Müslim, **Sahihu Müslim**, Cenaiz, Bab.24, Hadis.81, Daru Teybe, Riyad, 2006. C.1, s.426.

⁴ Sedat Soyalp, "Denizli Sarayköy'de Osmanlı Dönemi Mezar Taşları", **V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi**, Sakarya, İlmi Etüdler Derneği, 12-15 Mayıs 2016, s.250.

Bu konunun çalışılmasındaki amaçları şöyle sıralayabiliriz: kültürümüzün önemli miraslarından biri olan mezar taşları ve kitabelerin bölgedeki uzantısını incelemek; çürümeye ve kaybolmaya terk edilmiş mezar taşları ve kitabeleri gün yüzüne çıkarmak; hem doğal şartlar hem de insani faktörlerin olumsuz etkilerine karşı tahrip olmadan günümüze kadar gelebilmiş olan mezar taşları ve kitabelerin yazılarını okuyarak kayda geçirmek; kimlere ait olduğunu tespit ederek fotoğraflamak; süslemeler ve bezemelerin tanımlarını yaparak bu abidelerin tarihi, kültürel ve sanatsal yönleri ile birlikte bilimsel yöntemlerle belgelenmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Bu araştırmamız kapsamında yaptığımız çalışmalar neticesinde, mezkr mahaldeki tarihi mezar taşları bulundukları yerde incelenerek belgelenmiş ve Sanatı Tarihi bağlamında yapılmış oldukları dönemlerin kültürel ve sanatsal yönleri göz önüne alınarak tarafımızdan değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmamıza konu olan “Mardin’in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler” adlı tez çalışmasında, Dara’da bulunan ve şu ana kadar bilimsel araştırmalar çerçevesinde incelenmemiş ve envanter kayıtlarının çıkarılmamış olan, mezar taşları ve kitabeler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu alışmamızda Dara’da bulunan mezar taşlarının ve kitabelerin incelenerek tescillenmesi, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

2. KAYNAK VE ARAşTIRMALAR

Dara hakkında günümüze kadar yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Mardin’in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler konulu çalışmamızın başlangıcında bölge ve Dara ile ilgili tüm kaynaklar taranmıştır. Bu amaçla Diyarbakır Dicle Üniversitesi Kütüphanesinde, Artuklu Üniversitesi Kütüphanesinde, Diyarbakır İl Halk Kütüphanesinde ve Mardin İl Halk Kütüphanesinde yapılarla ilgili mevcut bilgiler araştırılmıştır. Ayrıca; niversitelerin Tarih ve Sanat Tarihi bölümlerinde, yöre ile ilgili tezler incelenmiştir. Mardin ve Diyarbakır müzelerinde incelemeler yapılmıştır. Daha sonra Seyahatnameler, Salnameler ve şer’iye sicilleri taranmıştır.

Çalışmamız kapsamında, Mardin ve Dara ile ilgili şimdiye kadar yayınlanan bütün eserlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunlardan; Nihat Erdoğan'ın "Dara Antik Kenti" ve "Dara Bizans - Sasani Sınırında Bir Garnizon Kenti ve Kazıları", Metin Sözden vd. "Taşın Belleği Mardin" İbrahim Özcoşar'ın editörlüğünü yaptığı "Makalelerle Mardin I, II, III, IV" ve "I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyum Bildirileri", Metin Ahunbay'ın "Dara-Anastasiopolis" adlı makalesi, Ahmet Kütük'ün "19. Yüzyıl Batılı Seyyahlarının Antik Dara Şehri ile İlgili Gözlemleri" adlı makalesi, Ahmet Gemi'nin "Arap Edebiyatında Seyahatnâme/Rihle Türü Bağlamında Meşhur Arap Seyyahların Gözüyle Mardin" adlı makalesi, Altan Tan'ın "Tur Abidin'den Berriye'ye Aşiretler, Dinler, Diller, Kültürler", Suavi Aydın vd. "Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet" vb. birçok kitap taranmış ve konu ile ilgili verilere kaynak olarak eklenmiştir.

Ayrıca Dara'ya yakın olan bölge merkezlerinde, yapılmış olan çalışmalardan; Gülsen Baş'ın "Mardin'de Türk Dönemine Ait Bilinmeyen Bir Mezar ve Mezar Taşları", Ahmet Bodakçi ve Oktay Başak'ın "Mardin Mezar Taşlarından Lahit Formunda İki Örnek" adlı makaleleri; Ahmet Bodakçi'nin "Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları", Hatice Balta'nın "Hasankeyf'teki Türk İslam Dönemi Mezar Taşları", Mehmet Fatih Pullu'nun "Savur'daki Mezar Taşları", Veysi İnci'nin "Cizre Mezar Taşları", Mehmet Mutlu'nun "Siirt Mezar Taşları", Mehmet Zahir Ertekin'in "Cizre'deki Mimari Eserler ", Ömer Avni Yunus'un "Ahlat Taht-ı Süleyman Mezarlığındaki Mezar Taşları" adlı Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezleri ile yurt genelinde bu alanda yapılmış olan çalışmalar temin edilmiş ve verilerinden faydalanılmıştır.

3. METOD VE DÜZEN

Çalışmamızın kapsamında bölge ile ilgili şimdiye kadar yayınlanan bütün eserlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte genelde mezar ve mezar taşları ile ilgili; özelde ise Güneydoğu Anadolu'daki illerde bulunan mezar taşları; malzeme, süsleme, teknik ve tipolojik açıdan incelenerek kaynaklardan genel bilgiler edinilmiştir. Daha sonra tez kapsamında 2016 Eylül ayında bölgede arazi çalışmalarına başlanılmış, bu çalışmalar 2017 Mayıs, 2018 Ocak ve 2019 Mart

aylarında devam etmiştir. Araştırmalarımız sonucunda bilimsel metodlar çerçevesinde incelediğimiz yapıların fotoğrafları çekilmiş ve bazı eserlerin rölöve ölçümleri alınmıştır. Bu çalışma kapsamında, süsleme açısından gerekli görülenlerin çizimleri yapılarak, mezar taşları ve kitabeler okunmuştur.

Çalışmamıza dâhil ettiğimiz mezar taşlarının bir kısmı Dara'nın doğusunda bulunan Ağa mezarlığında, diğer bir kısmı ise Dara'nın batısında bulunan Zindan mezarlığında yer almaktadır. Çalışmamız kapsamında incelediğimiz kitabeler ise, Dara'daki Ağa Mezarlığı yakınında bulunan caminin çeşitli bölgelerinde parça parça bulunmaktadır.

Dara'nın doğusundaki Ağa mezarlığında, konu kapsamına giren 19 mezar, Dara'nın batısındaki Zindan mezarlığında konu kapsamına giren 21 mezar çalışılmıştır. Kitabelerden ise, Dara camisinde bulunan 5 kitabe tez kapsamına alınmıştır.

Çalışmamız kapsamında incelenen mezar taşları ve kitabelerin bir bölümü sağlam durumda iken bir bölümü dağılmış, parçalanmış ve iklim şartlarından dolayı yazılar ve süslemeler tespit edilemeyecek duruma gelmiştir. Bu yapıların bir kısmı katalog dışı bırakılmıştır. Mezar taşları ve kitabelerin bir kısmı yerinde okunmuş, okunamayan taşlar ise çekilen fotoğrafların daha sonra incelenmesiyle çözümlenmeye çalışılmıştır.

Ele alınan mezar taşları ve kitabeler, katalog kısmında kronolojik sıraya göre düzenlenmiştir. Mezar taşları ve kitabeler orijinal metinleri, transkripsiyonları ve Türkçe anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Kayda geçirilen bütün yapılar katalog kısmında belirtildiği gibi;

Katalog No:

Eser adı:

Tarihi:

Bulunduğu yer:

İncelenme tarihi:

Fotoğraf No:

Çizim No:

İşleniş Tarzı:

Yazı Dili:

Yazı Türü:

Malzemesi:

Mezar Tipi:

Boyutları:

Kimliği:

Kitabesi:

Baş şahidesi

Ayak şahidesi

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri

Şeklinde alt başlıklarla detaylı olarak incelenmiştir.

Çizim ve fotoğrafların desteğiyle genel yapısı ve süsleme özellikleri incelenen eserlerin “Değerlendirme” kısmında değerlendirilmesinin ardından, mezar taşlarının Savur, Nusaybin, Cizre, Bitlis, Siirt ve Mardin gibi yakın bölgelerdeki benzerleri ile mukayeseleri yapılarak Türk İslam Sanatı içindeki yeri belirtilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde; yapıların bölgesel ve ulusal bağlamdaki değerlerinden bahsedildikten sonra varılan sonuç belirtilmiştir. Tez çalışması; **Kaynakça, Çizim Listesi ve Fotoğraf Listesi** bölümüyle son bulmaktadır. Çalışma, 126 adet çizim ve 142 adet fotoğraf ile görsel açıdan desteklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DARA’NIN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. COĞRAFI KONUMU

Dara Antik Kenti günümüzdeki ismi ile Dara (Oğuz) köyü, (Grekçe: Δαράς Arapça: دارا) Mardin şehrinin 30 km güneydoğusunda, Nisibis-Nusaybin’in batısında, Suriye tarafında sınıra yakın olan Amuda’nın kuzeyinde (7 km) yer almaktadır. Dara köyü coğrafi konum olarak Mezopotamya ovasının bitip Tur Abdin Dağlarının başladığı yerde bulunmaktadır.⁵

Tur Abdin; Mardin’den başlayıp doğuya doğru kuzeyde Savur ve Hasankeyf, güneyde Nusaybin’i içine alarak Cizre’ye kadar uzanan 200 km’lik dağlık bölgeye verilen tarihi bir isimdir.⁶ ‘Asur kaynaklarında Kaşyari Dağı, Roma kaynaklarında Mons Masius (Mazi Dağı), Arapça kaynaklarda “Cebel-al İzal” Dağı, Süryani kaynaklarda “İzolo Dağı” ya da “Beth Gawal” olarak geçer. Süryanice de “Tur” (dağ) ve “Abdin” (esirler, köleler, kullar) kelimelerinin birleşmesinden oluşan Tur Abdin, “kullar dağı” anlamına gelir.⁷

Kireçtaşı anakaya üzerine kurulmuş olan Dara’nın ortasından bir dere akmakta ve bu derenin iki tarafında da yerleşim vardır. Bu dere antik kaynaklarda da

⁵ Ayşegül Şarbak, “Dara Antik Kenti (Mardin) Geç Roma İskelet Toplumu Dışlerinin Morfometrik Analizi ve Dış Sağlığı” (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014). s.18.

⁶ Engin Sarı, **Kültür, Kimlik, Politika Mardin’de Kültürlerarasılık**, İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s.38.

⁷ Suavi Aydın v.d, **Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, S.40.

geçmekte ve Dara'nın yaklaşık 5 km kuzeyinde bulunan antik Cordis (günümüz Kurdis) ve Aydere köylerinden doğmaktadır.⁸ Dere, köyün içerisinden geçtikten sonra ovada, güneye doğru uzaklaşmaktadır.⁹ Dara, ortaçağ coğrafyacıları tarafından el-Cezire olarak adlandırılmış, klasik dönemde ise Mezopotamya diye ifade edilmiş olan bölgede yer almaktadır.¹⁰

Mardin ili Dara köyü, 37 derece 10 dakika Kuzey enlemi ile 40 derece 56 dakika Doğu boylamı arasında yer almaktadır. Kuzeyinde Yardere köyü güneyinde Ambar köyü yer almaktadır.¹¹ Köy, coğrafi bölge olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Bölgede yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı diye tarif edilen karasal iklim görülmektedir. Bölgenin bitki örtüsü bozkırdır.¹²

2016 yılı nüfus verilerine göre Dara'nın nüfusu 1095 olarak tespit edilmiştir.¹³ Dara'daki yerleşim kendi içerisinde dört mevkide kümelenmiştir. Bunlar, yöre halkı tarafından; Kale Mahallesi, Zindan Mahallesi, Ağa Mahallesi ve Hacı Mahallesi şeklinde isimlendirilmiştir.¹⁴

⁸ Şarbak, **Dara Antik Kenti...**, s.18.

⁹ Metin Ahunbay, "Dara-Anastasiopolis", "**XII. Kazı Sonuçları Toplantısı**", C.1, s.392.

¹⁰ Aydın, v.d. **Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet**, .1.

¹¹ <https://earth.google.com/web/> erişim 27.01.2018.

¹² <http://www.cografya.gen.tr/tr/mardin/iklim.html> erişim 27.01.2018.

¹³ <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> erişim 27.01.2018.

¹⁴ İbrahim Bilgiç, Dara (Oğuz) Köyü Muhtarı.

1.2. TARİHÇESİ

Dara köyü hakkındaki bilgileri bölgeyi gezen seyyahların notlarından ve yöreyle ilgili yapılan akademik çalışmalardan takip etmek mümkündür. Dara'da bulunan tarihi yapılar sayesinde dönemin bölge tarihi hakkında bilgiler elde edilebilmektedir. Kentin tarihi Yukarı Mezopotamya bölgesinin genel tarihi akışı içinde değerlendirilir.

Dara'nın ismi ilk defa Anastasius zamanına tarihlenen kaynaklarda Daras olarak geçer ve Yunanca asıllı bir kelimedir. Abul Faraj-Bar Hebraeus (13.yy'da yaşamıştır)a göre buranın adı Pers kralı Darius (M.Ö 336-330) ile ilişkili görülmektedir. Hellen kralı Büyük İskender ile Darius burada savaşmış ve Darius burada ölmüştür. Bundan dolayı da Abul Faraj buranın isminin Dara olduğunu söylemektedir. Fakat Anastasius'dan önceki kaynaklarda, Dara ismine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Antik kaynaklara göre, Yunan, Bizans, Suriye ve Arap kaynaklarından Dara'nın kurulması için bu bölgenin seçilmesi, inşaat faaliyetleri ve savaşlar olarak gruplanabilir.¹⁵

Doğu Roma imparatorluğu Mardin bölgesinde ve çevresinde ordugâh şehir ve kaleler inşa ettirerek, bölgeyi Sasanilere karşı askeri bir tampon ve stratejik hudut bölgesi haline getirmeyi amaçladığı belirtilmektedir.¹⁶ Bu amaçla da M.S. VI. Yüzyıl başlarından itibaren Dara, Doğu Roma İmparatorluğu'nun doğudaki sınırını oluşturmuş ve bir garnizon kenti haline getirilmiştir.¹⁷ Bir tepe üzerinde bulunan Dara, iki veya üç yıl süren bir inşaat faaliyetinden sonra tamamlanmıştır. Burası sınırdan 28 stad (yaklaşık 3.21 mil) uzaktır.¹⁸ Anastasius kurmuş olduğu kente adını vermiş ve bu kenti Mezopotamya'nın askeri ve idari merkezi haline getirmiştir.¹⁹ Anastasius döneminde küçük bir köy yerleşkesi üzerine kurulmuş olan kentin, bu

¹⁵ Şarbak, **Dara Antik Kenti...**, s.18-19.

¹⁶ <http://www.mardinmuzesi.gov.tr/mardinmuzesi/detay.asp?id=79&kategori=KAZILAR> erişim 25.12.2017.

¹⁷ Ahmet Kütük, "Bizans İmparatorluğu'nun Alternatif İstihkâm Şehri: Dara (Anastasiopolis) Kuruluşu ve Günümüze Kadarki Durumu" **Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi**, C.8, s.71.

¹⁸ Ernst Honihman, **Bizans Devletinin Doğu Sınırı**, Fikret Işıltan(Çev.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970, s.7-8.

¹⁹ Nihat Erdoğan, **Dara Antik Kenti**, Haber Yayıncılık, Mardin 2014, s.7.

alana kurulmasında; bölgenin stratejik ve korunmaya müsait bir konumda olması, ovaya hakim bir noktada bulunması ve su kaynaklarına yakın olması belirleyici olmuştur.²⁰

Dara şehri, 363 yılındaki barıştan sonra Perslilerin elinde bulunan Nusaybin'e alternatif olarak Doğu Roma İmparatorluğu'nun sınır güvenliği için çok önemli görevler üstlendi. Yeni garnizon şehir, Roma ve Sasani teritoryumları arasında devamlı olarak el değiştiren Nisibis (Nusaybin) ve platonun güçlü olan koruyucularından Amida (Diyarbakır) arasındaki önemli bir gediği kapatması amaçlanmıştı. Bundan dolayı Dara, Roma İmparatorluğu'nun doğudaki sınırını savunan militer karakterdeki şehirlerin ve askeri kastellerin oluşturmuş olduğu Limes (Sınır Kalesi) zinciri içinde yer almaktaydı.²¹

İmparator Justinianus (527–565) zamanında, umumi inşaa faaliyetlerine paralel olarak tekrar tahkim ettirildiği anlaşılan Dara'ya, bu sırada özellikle su ile ilgili sarnıçlar da yaptırılmasına karar verilmiştir. Jüstinianus dönemi, Yukarı Dicle havzası için İran saldırılarına karşı yoğun bir imar faaliyetine girişildiği devir olarak tarihe geçmiştir. Zira bu dönemde bir taraftan kerpiç ve tuğladan yapılmış mevcut surlar daha sağlam olan taş malzemeye yenilenirken, diğer taraftan da stratejik noktalara küçük garnizon kaleler inşa edilmiştir. Surların duvarları tamir edilmiştir. İçteki sur duvarı yeni eklemelerle 2 katına çıkartılarak yaklaşık 20 metre yüksekliğe ulaşılmıştır. Kuleler de yükseltilmiş ve yaklaşık 30 metreye çıkarılmıştır. Kalenin etrafına hendekler kazılmış ve içerisi su ile doldurulmuştur.²²

6. asır müellifi Procopius (ö. 565) Dara ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor: *“Dara iç ve dış duvar olmak üzere iki duvarla çevrilidir. İç duvar yüksekliği altmış adıma ulaşan ve gerçekten mükemmel büyüklüktedir. Dış duvar ondan daha küçük fakat diğer açılardan ondan daha güçlüdür. İki duvar arasındaki mesafe elli adımdan az değildir.”*²³

²⁰ Erdoğan, **Dara Antik Kenti**, s.8.

²¹ Kütük, **Bizans İmparatorluğu'nun Alternatif İstihkâm Şehri: Dara...**, s.71.

²² <http://www.mardinmuzesi.gov.tr/mardinmuzesi/detay.asp?id=79&kategori=KAZILAR> erişim 25.12.2017.

²³ Kütük, **Bizans İmparatorluğu'nun Alternatif İstihkâm Şehri: Dara...**, s.71.

Dara'nın, Roma'nın doğudaki varlığı için ne kadar önemli olduğu, 573'teki Sasanilerin kuşatmasıyla anlaşılmıştır. Altı ay süren kuşatmanın ardından kente girmeyi başaran Sasaniler, yedi gün süren kanlı çarpışmalar neticesinde Roma generali Marcianus'un savunduğu kenti ele geçirmiş ve kent halkından hayatta kalanları sürgün etmiştir. Dara gibi önemli bir üssün Sasani güçlerince ele geçirilmiş olması ve halkının esir edilmesi, Roma'nın ciddi ölçüde prestij kaybetmesine neden olmuştur. 591'de, Sasani Kralı Khosrau II (590-628), kendisini tahttan indiren Bahram VI'dan (590-591) tahtını geri almak için Roma İmparatorluğu'ndan yardım istemiştir. İmparator Mauricius (582-602), Sasanilerin elinde bulunan Dara ve Martyropolis (Silvan) kentlerinin geri verilmesi karşılığında Khosrau II'ye yardım etmiş. Böylece, Dara çok geçmeden tekrar Roma hâkimiyetine girer ve sürgün edilen halk tekrar Dara'ya dönmüştür. Ancak, 606'da, on sekiz ay süren kuşatmanın ardından kent tekrar Sasanilerin eline geçmiştir.²⁴

606-620 yıllarında Dara, Sasani Devleti hâkimiyetine girmiştir. Şehir bu tarihten itibaren 639'a kadar Doğu Roma hâkimiyetinde kalmıştır.²⁵ 640'da Dara ile birlikte Kuzey Mezopotamya'nın büyük bir kısmı İyaz bin Ganm komutasındaki İslam ordusu tarafından fethedildi.²⁶ Kent bir süre Emevi valileri tarafından yönetilmiştir. Bu dönemde, Haricilerin liderlerinden olan Salih bin Müserrih, Dara'da ikamet etmiştir. Emevi iktidarının, zulme devam edip Allah'ın emirlerine karşı geldiğini ileri sürerek 76/695 yılında yüz on veya yüz yirmi kişi ile isyan etmiştir. Bu isyanın neticesinde çıkan çatışmada Salih bin Müserrih öldürülmüştür.²⁷

Dara 750'de Abbasilerin, hâkimiyetine girmiştir.²⁸ Daha sonra sırasıyla 895'te Hamdaniler, 990'da Mervaniler, 1085'te Selçuklular, 1103'te Artuklular, 1203'te Eyyübiler, 1260'ta İlhanlılar, 1409'da Karakoyunlular, 1507'de Safeviler ve son olarak da Osmanlı devleti, Safevi Devleti ile yaptığı Çaldıran Savaşından sonra

²⁴ Birol Can ve Nihat Erdoğan, "Bizans - Sasani Sınırında Bir Garnizon Kenti ve Kazıları" **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 40. Yıl Armağanı**, s.349.

²⁵ Erdoğan, **Dara Antik Kenti**, s.9.

²⁶ Mehmet Taştan, "Mardin", **DİA**, TDV Yayınları, Ankara 2003, C.28, s.44.

²⁷ Metin Bozan, "Hicri I. Asır Mezhep Hareketlerinde Mardin Bölgesi", **Dini Araştırmalar**, C.9, s.138.

²⁸ Ahmet Bodakçı, "**Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları**" ("Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2017). s.16.

bölgeyi hâkimiyetine almış ve bu bağlamda Dara’da Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.²⁹

10. yüzyıldan itibaren şehre gelen Müslüman seyyah ve coğrafyacıların gözlemlerinde, Dara şehrinin son Roma-Sasani savaşlarından sonra atıl bir durumda olduğunu kanıtlar nitelikte “harabe” kelimesine vurgu yapmışlardır. İstahrî (öl. 957), Dara’nın dağın eteğinde kurulmuş olan küçük bir şehir olduğundan bahsederek şehrin ağaç ve bitkileri bol olan bir yer olduğunu ve içerisinde akan bir nehri bulunduğunu yazmıştır. İstahrî (öl. 957)’nin çağdaşı İbn Havkal (öl. 988), Dara’dan su kaynakları ve ekili arazilerin bol olduğu küçük bir kasaba şeklinde ifade etmiştir. Makdisî (öl. 1000 civarı), Dara’yı küçük ama güzel bir şehir olarak betimlemiştir. 12. yüzyıl seyyahı İdrisî (öl. 1165), Dara’yı Diyar-ı Rebia adı verilen coğrafi bölge içerisinde ve çevresi ekili alanlarla çevrili oldukça küçük bir kasaba şeklinde tanımlamıştır. Aynı asrın bir diğer gezgini İbn Cübeyr (öl. 1217), Nusaybin üzerinden Duneysir (Kızıltepe) tarafına yaptığı yolculuğu sırasında Dara’dan geçmiş ve şehri büyük, beyaz bir kent olarak tanımlamıştır. Ona göre Dara şehri, kalesi ve bu kalenin burçları ile haşmetli bir görüntüye sahiptir. 14. yüzyılda bölgeye gelmiş olan İbn Battuta (öl.1368) ise, Dara şehriyle ilgili kısa gözlemlerine yer verir: Eski ve büyük olan şehrin güzel bir manzaraya sahip olduğunu, fakat içerisinde kimsenin yaşamadığını anlatır. Yükseklerde bir kaleye sahip olan şehir harap haldedir, fakat dışında mamur bir köy bulunmaktadır.³⁰

Yakut el-Hamevi’nin Mu’cemü’l-Büldan’ da verdiği bilgilere göre Dara; “Mardin ve Nusaybin’in arasında dağın eteğinde bir beldedir. Dara, el-Cezîre’nin akan suları ve bahçeleri olan şehirlerinden biridir. Arapların koku elde etmek için kullandıkları mahlep, Dara ve civarından temin edilir. Kral Kubaz’ın oğlu olan Kral Dara’nın oğlu Dârâ’nın askerî karargâhı burada idi. Makedonyalı filozofun oğlu

²⁹ Taştamir, “Mardin” **DİA**, C.28, s.44.

³⁰ Ahmet Kütük, “19. Yüzyıl Batılı Seyyahlarının Antik Dara (Anastasiopolis) Şehri İle İlgili Gözlemleri”, **Artuklu İnsan Ve Toplum Bilim Dergisi**, C.1, s.56.

İskender ile karşılaşınca, İskender onu öldürür ve kızı ile evlenir. Dârâ'nın askeri karargâhının olduğu yere Dârâ adında bir şehir kurdurur.”³¹

Dara'nın her ne kadar “askeri üs” niteliği ön planda olsa da, Mezopotamya-Anadolu doğal sınırı üzerinde yer alması sebebiyle uzun yıllar kentin dinsel, sosyal ve ticari hayatı da oldukça hareketli olmuştur.

6. asır müellifi Procopius (ö. 565)'un cümlelerine sığmayan güçlü Dara şehri, 9. yüzyıldan sonra ortaçağ seyyahlarının “harabe şehir” olarak ifade ettikleri ıssız bir yerleşim yerine dönmüştür. Geride kalan kadim ve güçlü yapılar ise şehrin geçmişteki önemli pozisyonunun bir habercisi olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.³²

Dara zaman içerisinde eski önemini kaybetmekle birlikte 13. yüzyıl ortalarına kadar varlığını sürdürmüştür. Bu tarihten sonra, “Dara” adı korunmuş ama kentin sosyal hayatı gerilemiştir. Günümüze kadar bir köy niteliğinde varlığını sürdürmüştür.³³

³¹ Seyfettin Çetin, “Yâkût El-Hamevî'nin Mu‘Cemü'l-Büldân Adlı Eserinde Kürtler”, (“Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi” Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2013), s.76.

³² Kütük, 19. Yüzyıl Batılı Seyyahlarının Antik Dara..., s.56.

³³ Can ve Erdoğan, Bizans - Sasani Sınırında Bir Garnizon Kenti..., s.349.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKLERDE MEZARLAR VE MEZAR TAŞLARININ TARİHİ GELİŞİMİ

Topraktan yaratılmış olan insanın ölünce yine toprağa gömülmesi, Hz. Âdem'in oğlu Kâbil'in öldürdüğü kardeşi Hâbil'i yeri eşleyen kargadan ilham alarak gömmesiyle başlayan bir gelenek ve bütün Peygamberlerin ümmetlerine emrettiği bir görevdir.³⁴

Tarih öncesi toplumlarla, günümüz toplumlarının ölüyü gömme gelenekleri birbirinden farklıdır. Bu farklılıkta dinsel, etnik ve coğrafi özelliklerin etkin olmasının yanında, basit ailesel ya da kişisel istekler de rol oynamıştır. Erken dönemlerde en yaygın olan gelenekler; yerleşim içindeki ev tabanları altına açılan basit toprak mezarlar ve hoker biçimi (bacaklar karna çekik) gömüler ile yerleşim dışı mezarlıklarda görülen pişmiş toprak küpler ve taş sandukalar içerisindeki gömülerdir.³⁵

Eski Taş Çağı'ndaki bazı insanlar, toplu cenaze törenleri yapmışlar; cesetlerin üzerini taş ve toprakla örtmüşler, daha sonra bu cesetleri, mağara içindeki ocakların yanına gömerek başka bir dünya için hazırlamışlardır. Bu cesetlerin yanına, öteki dünyada ihtiyaç olabileceği düşünülen araç gereçler ve et parçaları da sunulmuştur.³⁶ Geç Neolitik dönem ile erken kalkolitik dönemde, bazı insan toplulukları ölülerini

³⁴ Toprak, "Mezar Kelam" **DİA**, C.24, s.37.

³⁵ Mine Soysal, "Mezar", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Yem Yayınları, İstanbul 1997, C.2, s.1212-1216.

³⁶ Hasan Bahar, "Avrasya'da Ölüm Ve Türklerde Mezar Kültürü", **Prof. Dr. Nejat Göyünç Armağanı**, s.268.

oturdıkları yerlerin dışına gömmeye başlamışlardır. Tunç çağında, mekân dışında doğrudan toprağa, hasır ve benzeri şeylere sarılı şekilde gömülürlerdi.³⁷

Orta Asya'da bulunan mezar yapılarının en erken örnekleri Andronovo Kültürü'nde görülen kurganlardır. Göktürk döneminde de kurganlar varlıklarını devam ettirmişlerdir.³⁸ Ölünün yanı sıra bütün mal ve eşyalarıyla birlikte, ölenin atını da çukura koyup, sonra çukurun üzerine topraktan kubbe gibi bir örtü yaptıkları görülmektedir.³⁹

Altaylılarda defin işi hiçbir merasim yapılmadan ve gizlice icra edilirdi. Ölülerini umumiyetle dağ üzerindeki gizli olan yerlerde toprağa gömerlerdi. Uygurlar ise, ölülerini yakarak gömerlerdi.⁴⁰

Karahanlılar'dan itibaren ilk defa "türbe" adı verilen birbirinden ilginç anıt mezarlar yapılmıştır. Tuğla ve kerpiç kullanarak yapılan Karahanlı türbeleri kare planlı kübik gövdeli yapılardır.⁴¹ Anadolu Selçuklulara ait ilk mezar örnekleri ise, genellikle sanduka tipli mezar taşlarıdır. Sanduka tipli mezar taşlarından, zamanla şahideli mezarlara doğru bir geçişin olduğu mevcut örneklerde görülmektedir.⁴²

Beylikler dönemine ait mezar anıtları, Anadolu Selçuklu mezar anıtlarına göre daha sade süslemeye sahiptirler. Beylikler devri döneminde mezar taşı geleneğinde bir kısım yöresel özellikler göze çarpmaktadır. Akkoyunlu ve Karakoyunlular Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde koç, koyun ve at şeklinde mezar taşları yapmışlardır.⁴³

Osmanlı mezarlık alanları önceki dönemlerden farklı olarak; büyük mezarlıklar, hazireler ve aile mezarlıkları olmak üzere üç türde meydana getirildikleri görülmektedir. Osmanlılarda mezar örnekleri, lahitler, sandukalar ve

³⁷ Bahar, *Avrasya'da Ölüm Ve Türklerde ...*, s.269.

³⁸ Yaşar Çoruhlu, *Erken Devir Türk Sanatının ABC'si*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 1998, s.32.

³⁹ Yaşar Çoruhlu, "Koç/Koyun Şekilli Mezar Taşlarının Sembolizmi", *Toplumsal Tarih*, C.16, s.36.

⁴⁰ Gazanfer İltar, "Eski Türklerde Mezar Kültü Ve Günümüze Yansımaları", *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sy.27, s.15.

⁴¹ Canan Hanoğlu, "Erzurum Merkez'de Cami Hazirelerinde Bulunan XVIII.-XIX. yy. Mezar Taşları", ("Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006), s.15.

⁴² Mustafa Cezar, *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1997, s.240.

⁴³ Ahmet Bodakçı, *Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı ...*, s.26.

şahideli mezarlar şeklinde üçe gruba ayrılırlar. Lahit özellikte olan mezarlar dikdörtgen prizma şeklindeyken, sandukalı mezarlar ise kapaklı birer gövde olarak uygulanmışlardır. Osmanlı mezar taşlarının çoğu şahideli mezarlar olup, zemine yerleştirilen dikdörtgen bir taşın baş ve ayak kısımlarına dikilen taşlarla, mezarın boyutunun belirlendiği görülmektedir.⁴⁴

⁴⁴ Necdet Ertuğ, “Osmanlı Mezar Taşları”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, C.9, s.226.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

Katalog No: 3.1

Eser adı: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarı

Tarihi: 1312/1895

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 1-5

Çizim no: 1-14

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 32 cm, Boy: 92 cm, Kalınlık: 15 cm

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. ان هذا قبر ريحان الجنان
3. روحه طارت الى أعلى الجنان
4. هذا
5. قبر المرحوم الشيخ محمد
6. علاء الدين بن الشيخ محمد سعيد الحامدي
7. روحه فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. İnne haza kabru reyhani'l-cinan
3. Ruhuhu taret ila a'le'l cinan
4. Haza
5. Kabru'l-merhum Şeyh Muhammed
6. Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî
7. Ruhi hi Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; bu kabir cennetlerin reyhanıdır. Ruhu en yüksek cennetlere uçtu. Bu Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin oğlu merhum Şeyh Muhammed Alauddin'in kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتى
2. فى شفعه الا عافي يا الهي المستعان
3. يزيد صبريلفراقه يا منان
4. قد

5. توفي المرحوم في شهر
6. شعبان المعظم في
7. سنة ١٣١٢

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Fi şeffi'hi illa afi ya ilahe'l-müstean
3. Yezidu sebri li-firakihi ya Mennan
4. Kad
5. Teveffa el-merhum fi şehri
6. Şabani'l muazzam fi
7. Sene 1312/1895

Anlamı:

Yalnızlığında; şefaatinde Ey kendisinden yardım dilenen ve ey çok ihsan eden Rabbim; ondan ayrılışından dolayı sabrımı arttır. Merhum, 1312 yılında büyük olan Şaban ayında vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1312/1895 tarihine yer verilmiş ve mezarın Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'ye ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısımda omuzluktan sonra silindirik bir boyunluk üzerinde bulunan başlıkla sonlanmaktadır. Başlığın Nakşi Tacı olduğu değerlendirilmektedir. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar

kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin dış yüzünün orta kısmında tepeye doğru hilal ile sonlanan damla motifi yer almaktadır. Hilalin merkezine çarkıfelek motifi konumlandırılmıştır. Damla'nın içerisinde servi ağacı motifine yer verilmiştir.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şâhidenin üzerinde geometrik süsleme yer almaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Damla motifinin kenarları geometrik motiflerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmakta, arka yüzeyinde ise yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.2

Eser adı: Eş-Şeyh Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarı

Tarihi:1306/1888

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 6-8

Çizim no:15-24

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 32 cm, Boy: 76 cm, Kalınlık: 12 cm

Kimliği: Kadın

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتى
2. هذا قبر المرحومة الشیخة حاجر
3. بنت الشیخ محمد سعید
4. الحامدي النقشبند

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Haza kabru'l-merhumet Eş-Şeyhe Hacer
3. Binti eş-Şeyh Muhammed Said
4. El-Hamidî En-Nakşibendî

Anlamı:

Yalnızlığında; bu kabir, Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin kızı merhume, Şeyhe Hacer'in kabridir.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. يا مونسي
2. قد توفت المرحومة
3. فى شهر محرم الحرام
4. فى سنة ١٣٠٦

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. Kad teveffet el-merhumetu
3. Fi şehri muharrem el-haram
4. Fi seneti 1306

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; 1306 senesinde haram olan Muharrem ayında merhume vefat etti.

Genel Tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Yekpare lahit şeklinde olan bu mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Mezarın celi sülüs yazı türüyle yazılmış olan kitabesinde 1306/1888

tarihine yer verilmiştir. Mezarın Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'ye ait olduğu belirtilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde üç satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde üç satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır. Eser iklimin ve yılların verdiği etki ile aşınmış olmakla birlikte günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır.

Katalog No: 3.3

Eser adı: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarı

Tarihi: 1294/1877

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 9-14

Çizim No:25-27

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşı

Boyutları: En: 32 cm, Boy: 70 cm, Kalınlık: 12 cm

Kimliği: Kadın

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا موني
2. قد توفت نسبت للاخيار هاجر
3. فاسكنها في فرادس الاكابر
4. شفعتها في اهلها الالهى
5. هذا
6. قبر المرحومه هاجر بنت
7. الشيخ محمد سعيد الحامد لى

8. روحها فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. Ked teveffet nisbeten li'l-ehyari Hacer
3. Feskinha fi feradisi'l-ekâbir
4. Şefi'ha fi ehaliha ilahi
5. Haza
6. Kabru'l-merhume Hacer binti
7. Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî li
8. Ruhiha Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; muhakkak ki vefat etti hayırlı Hacer, Allah'ım, onun ehlinin içinde ona şefa'at et ve onu büyük Firdevslere koy. Bu Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı merhume Hacer'in kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. وامح زنباً قد جف و الصغائر
3. المزدت العلم بالتاريخ فافر
4. يالهي اشف قصده انت جابر
5. قد
6. توفى المرحوم في شهر
7. شعبان المبارك
8. في سنة ١٢٩٤

Transkripsiyonu:

1. fi vahdeti
2. vemhu zenben ked ceffe ve's-seğair
3. el-muzerredeti'l-ilmi bi't-tarihi fakir
4. ya ilahi eşfi kasdehu ente cabir
5. kad
6. teveffa el-merhume fi şehri
7. şabani'l-mübarek
8. sene 1294/1877

Anlamı:

Yalnızlığında; Ya Rabbi, kurumuş olan küçük günahlarını sil ve onun ihtiyacını gider. Sen ihtiyaç giderensin. Merhum, 1294 yılında mübarek Şaban ayında vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça'dır. Mezarın Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'e ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde "Ya Munisi" lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şâhidenin üzerinde geometrik süsleme yer almaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Damla motifinin kenarları geometrik süslemelerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.4

Eser adı: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarı

Tarihi: 1294/1877

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 15-17

Çizim no: 28-30

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 82 cm, Kalınlık: 14 cm

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. قبر طفل ... قد يرتع و يلعب
3. في جنان حاذ فيها كل مطلب
4. هذا
5. قبر المرحوم صالح ابن شيخ
6. محمد سعيد الحامدي
7. الى روحه فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Kabru tiflin kad yerta' ve yel'ab
3. Fi cinanin hazin fiha kulle matlabin
4. Haza
5. Kabru'l-merhum Salih ibni Şeyh
6. Muhammed Said El-Hamidî
7. İla ruhihi Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; Bir çocuğun kabridir. ... gezip oynuyor. Cennetlerde her isteğe kavuşmuştur. Bu Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin oğlu merhum Salih'in kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. حين اقبل نحو فردوس فاخر
3. اسقه من كاس عرسه كل مشربا
4. قد
5. توفى المرحوم
6. فى شهر صفر الخير
7. سنه ١٢٩٤

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Hine akbele nahve firdevsin fahirin
3. Eskihi min ke'sin ursihi kulle meşreba
4. Kad
5. Teveffa el-merhum
6. Fi şehri saferi'l-hayr
7. Sene 1294/1877

Anlamı:

Yalnızlığında; muhteşem Firdevs'e yöneldiği zaman, bütün içişlerde onu damatlık kadehinden içir. Merhum, 1294 yılında hayırlı Safer ayında vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabesi Arapça'dır. Kitabesinde 1294/1877 tarihine yer verilmiş ve mezarın Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'ye ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Baş şahidesi açık sarımsı kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik motifler yer almaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fî Vahdeti” lafzı yer almaktadır. Damla motifinin kenarları geometrik süslemelerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar, kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.5

Eser adı: Şeyh Abdullah El-Hamidi'nin Mezarı

Tarihi: 1292/1875

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 18-21

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli

Boyutları: ---

Kimliği: Erkek

Kitabesi: ---

Metni:

1. شهر جمادى الآخر
2. سنة ١٢٩٢

Transkripsiyonu:

1. Şehru cemaziye'l-ahir
2. Sene 1292

Anlamı:

Cemaziyel ahir ayı. Yıl 1292

Metni:

1. احشورها بالنبي مع فاطمه
2. شفعتها في الاعالي

Transkripsiyonu:

1. Uhşurha bi'n-nebiyyi maa Fatime
2. şeffi'ha fi'l-eaili

Anlamı:

Fatma ile beraber nebiyle haşret. Ona ulular arasında şefaata et.

Metni:

1. الشيخ عبدالله الحامدى
2.

Transkripsiyonu:

1. Şeyh Abdullah El-Hamidî
2.

Anlamı:

Şeyh Abdullah El-Hamidî

Metni:

1. الفضل
2. هذا
3. المرحوم

Transkripsiyonu:

1. ... El-fadlu ...
2. Haza
3. El-merhum ...

Anlamı:

.... Fazilet Bu merhum

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezarın celi sülüs hatla yazılmış olan kitabesi Arapça olup kitabede 1292/1875 tarihine yer verilmiştir. Şeyh Abdullah El-Hamidî'ye ait olduğu tahmin edilen mezar; aşırı şekilde tahrip olduğu ve şahideleri parçalandığı için mezar tipi, süsleme vs. açısından ayrıntılı bilgiye sahip olunamamıştır.

Katalog No: 3.6

Eser adı: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarı

Tarihi: 1296/1879

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 22-24

Çizim no:31

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 31 cm, Boy: 90 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. قبر طفل ما تنهى في الشباب
3. لاح كالبدر علينا ثم غاب

4. الا و حزني على فقدايه
5. هذا
6. قبر المرحوم الشيخ نور الدين
7. ابن الشيخ عبد الله الحامدي
8. روحه الفاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. Kabru tıflin ma تنها fi'ş-şebab
3. Lahe ke'l-bedri Aleyna sümme ğabe
4. Ela ve huzni ala fukdanihi
5. Haza
6. Kabru'l-merhum Eş-Şeyh Nureddin
7. İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî
8. Ruhîhi el-fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; bu çocuğun kabridir. ... gençliğe ulaşmadı. Ay gibi üzerimize parladı sonra kayboldu. Benim hüznüm onu kaybetmektendir. Bu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin oğlu merhum Şeyh Nureddin'in kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

- 1 فى وحدتي
- 2
- 3 خاطبة الحور و الف في لذات
- 4 جنة الفردوس اهلا بالجنان
- 5 قد
- 6 توفى المرحوم في شهر
- 7 جمادي الاولى
- 8 سنة ١٢٩٦

Transkripsiyonu:

- 1 Fi vahdeti
- 2
- 3 Hatibetu'l- huri ve elfun fi lezat
- 4 Cennetu'l-firdevsi ehlen bi'l-cinan
- 5 Kad
- 6 Teveffa el-merhum fi şehri
- 7 Cemadiye'l-ula
- 8 sene 1296/1879

Anlamı:

Yalnızlığında; ... hurileri isteyen ve bin lezzet, cennetler arasında Firdevs cennetine ehildir. Merhum, 1296 yılında Cemaziye'l-ula ayında vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup, kitabesinde 1296/1879 tarihine yer verilmiştir. Mezarın Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'ye ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Baş şahidesi dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmında omuzluktan sonra silindirik bir boyunluk üzerinde bulunan başlıkla sonlanmaktadır. Başlığın Nakşi Tacı olduğu değerlendirilmektedir. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik motifler yer almaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fî Vahdeti” lafzı yer almaktadır. Damla motifinin kenarları geometrik süslemelerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar, kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış, etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.7

Eser adı: Daralı Eyüb Beyin kızı Fatıma'nın Mezarı

Tarihi: 1325/1907

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 25-31

Çizim no:32-46

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 34 cm, Boy: 143 cm, Kalınlık: 14 cm

Kimliği: Kadın

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. قبر به ست النسيا فاطمه
3. بصلاحها نالت لحسن الخاتمه
4. بنت الكرام الهى اكرمها غدا
5. واصرف عنها بفضلك حول الحاطم
6. هذا
7. قبر المرحومة فاطمه بنت

8. ايوب بك الديري الى رو
9. حها الفاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. Kabere biha sittu en-nesiya? Fatime
3. Bi selahiha nalet li hüsni'l-hatimeti
4. Bintu'l-kiram ilahi ekrimha ğaden
5. V'esrif anha bi-fedlike havle'l-hatimi
6. Haza
7. Kabru'l-merhume Fatime binti
8. Eyub Bek ed-Deyri ila ru
9. Hiha el-fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; burda Fatıma yatmaktadır. İyiliğiyle güzel sana ulaştı. Mükerrerem bir kızdır. İlahi yarın ona kendi fazlınla ikramda bulun, onu ateşten uzaklaştır. Bu Daralı Eyüb Beyin kızı merhume Fatıma'nın kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. عاملها بالطف العميم كما انت
3. ربى اليك عن المأثم صايحه
4. شفع بها المختار والمصطفى
5. واحشر مع امها الحسين فاطمه
6. قد توفت
7. المرحومه فى شهر ذى القعدة
8. من سنت خمسة و عشرون و ثلاثو مائة
9. بعد الف ١٣٢٥

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Amilha bi'l-lutfi'l-amimi kema etet
3. Rabbi ileyke ani'l-me'semi sayime ?
4. Şeffi' biha el-muhtar ve' - Mustafa
5. V'ahşur maa ummiha el-Hüseyin Fatıma
6. Kad teveffet
7. El-merhume fi şehri zilka'de
8. Min seneti hamsetun ve işrûne ve selasu mietin
9. Ba'de'l-elf 1325/1907

Anlamı:

Yalnızlığımda; nasıl ki geldi genel lütfunla muamele et. Rabbim sana doğru... ona şefa'at etsin muhtar ve Mustafa. Hüseyin'in annesi Fatıma ile haşret, Muhakkak vefat etti zilkade ayında merhume, binden sonra 1325.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, şahideli sandukalı mezar tipinde olup baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça'dır. Kitabesinde 1325/1907 tarihine yer verilmiş ve mezarın Daralı Eyüb Beyin kızı Fatıma'ya ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Sanduka kapağında şahidelerin ön kısmında altı kollu yıldız motifleri bulunmaktadır. Sandukanın tam ortasında dairesel bir boşluk yer almaktadır. Sanduka yüzeyinde iki şahide arasında yer alan altı kollu yıldızlar dairesel bir formla sınırlandırılmıştır. Altıgenlerin uçları arasına palmetler yerleştirilmiştir. Arada kalan boşluklar için değişik formda palmetlere yer verilmiş. Üst sandukanın yüzeyine örgülü bir zincir çekilmiştir. Sanduka kapak taşının yan bordüründe yer alan "S" ve "C" kıvrımlı rûmili bitkisel dal tüm cepheyi dolamaktadır. Rûmili kıvrık dalın aralarına penç, lotus ve rûmillerden oluşan bitkisel bezemeye yer verilmiş ve bu bezeme tüm cephede uygulanmıştır.

Baş şahidesi açık sarımsı kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki dört satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir.

Şahidenin dış yüzü ve yan yüzleri tamamen bitkisel bir kompozisyonla bezelidir. Örgülü madalyonlu damla motifinin tepesinde ay-yıldız formu bulunmaktadır. Şahide dış yüzünde altta bitişik iki kıvrık dal yanlardan “S” ve “C” kıvrımları yapıp üste doğru dolanmakta ve alınlık kısmında palmetle nihayetlenmektedirler. Kıvrık dalların aralarına lotuslar, ters laleler, gülbezekler, goncagüller ve rûmilerden oluşan bitkisel bir bezemeye yer verilmiştir.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik motifler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı yer almaktadır. Damla motifinin kenarları geometrik süslemelerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki dört satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir.

Ayak şahidenin dış yüz ve yan kısımdaki düzenleme baş şahidenin tekrarıdır. Eser üzerinde sanatkar ismine rastlanılmamıştır. Eser iklimin ve yılların verdiği etki ile kısmen aşınmış olmakla birlikte günümüze sağlam bir şekilde ulaşmıştır.

Katalog No: 3.8

Eser adı: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said en Nakşibendî'nin Mezarı

Tarihi: 1207/1792

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 32-35

Çizim no:47-60

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 36 cm, Boy: 93 cm, Kalınlık: 18 cm

Kimliği: Kadın

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسى
2. اَنَّ ذا قبر حوى بنت الكرام
3. درّة ذات العلا والاحترام
4. رحلت حال الصّبا فى حسرت
5. نحو عفو الله تبغى للمرام
6. هذا
7. قبر المرحومه رقي بنت الشيخ

8. مُحَمَّد سعيد النقشبندى الى
9. روحها فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. İnne za kabre Havva binti'l-kiram
3. Durretun zatu'l-ula ve'l-ihitiram
4. Rahelet hale's-siba fi hasretin
5. Nehve afvi'llahi tebği li'l-meram
6. Haza
7. Kabru'l-merhume Rukiye binti Şeyh
8. Muhammed Said En-Nakşibendî ila
9. Ruhiha Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; bu kabir değerli kız Havva'nındır. Güzel ve ihtiram sahibi bir incidir. Hasret içinde çocukluk zamanında göçtü. Allah'ın affına doğru meramına ulaşacak. Bu, merhume Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. ورقبه قد تسمت رقها
3. ربنا فى الحشر فى دار السلام
4. ومع الزهراء فاجمعها غدا
5. واسقها من حوض مصباح الظلام
6. قد
7. توفت المرحومه
8. فى شهر ربيع الاول فى
9. سنة ١٢٠٧

Transkripsiyonu:

1. Fi Vahdeti
2. Ve Rukiye ked tesemmet rikkuha
3. Rabbena fi'l-haşri fi dari's selam
4. Ve maa'z-Zehrai fecmi'ha ğaden
5. V'eskiha min havdi misbahi'z-zulam
6. Kad
7. Teveffet el-merhume
8. Fi şehri rebü'l-evvel fi
9. Sene 1207/1792

Anlamı:

Yalnızlığında, Ya rabbi yarın haşırda selam evinde Zehra ile bir araya getir. Karanlığı aydınlatan ve karanlıkta ışık saçan havuzdan içir. Merhume 1207 yılında Rebü'l-evvel ayında vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1207/1792 tarihine yer verilmiştir. Mezarın Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'ye ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Baş şahidesi açık sarımsı kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki dört satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve

etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik süsleme yer almaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Damla motifinin kenarları geometrik motiflerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki dört satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.9

Eser adı: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarı

Tarihi: 1291/1875

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 36-38

Çizim no:61

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli

Boyutları: En: 37 cm, Boy: 78 cm, Kalınlık: 14

Kimliği: Bayan

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. في صلاح بيئت وجه
3. ثم في التقوي انت باب القدير
4. مجمع الاوصاف كانت داءما
5. تعبد المولي بجد مستنير
6. حبها المولي قراها بغتة
7. هذا

8. قبر المرحومة شيخة
9. حلیمه بنت المرحوم الحاج محمد

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Fi selahin beyyenet veche ...
3. Sümme fi't-takva etet babe'l-kadiri
4. Mecmeu'l-evsafi kanet daimen
5. Ta'budu'l-Mevla bi ciddin müstenir
6. Habbeha'l- Mevla karraha baġteten
7. Haza
8. Kabru'l-merhumeti Şeyhet
9. Halime binti el-merhum el-Haci Mahmud

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; sulhta ortaya çıktı (?) sonra kadirin kapısına takva içinde geldi. Bütün vasıfların toplayıcısıydı daima. Mevla'ya ciddiyetle kulluk etti. Onun Mevla'yı sevmesi onu yakaladı aniden. Bu merhum Hacı Mahmud'un kızı merhume Şeyhe Halime'nin kabridir.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. انتِ ضيف مالكى غيرى نصيب
3. ترتجى غفران ذنب قد مضى
4. ما لها غير جنابك من ظهير
5. جنة الفردوس اسكنها ابدًا
6. و اجعل الملبوس فيها من حرير
7. قد
8. توفى المرحوم في
9. شهر ربيع الاول ١٢٩١ الفاتحه

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Enti dayfi maliki ğayri nesibe
3. Terteci ğufrane zenbin kad meda
4. Ma leha ğayri cenabike min zehirin
5. Cennetu'l-firdevsi eskinha ebeden
6. Vec'ali'l melbuse fiha min haririn
7. Kad
8. Teveffeti'l-merhume fi
9. Şehri Rebiilevvel 1291 el-Fatiha

Anlamı:

Yalnızlığında; sen benim malikimin misafirisin. Bana nasib olmadı. Geçmiş günahlarının bağışlanmasını zatınızdan umut ediyor. Senin cenabının dışında ona dayanak olacak başka kimse yok. Firdevs cennetini ona ebedi mesken kıl. Ona ipek elbiseler giydir. Merhume 1291 yılında Rebiü'l-evvel ayında vefat etti. El Fatiha.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1291/1875 tarihine yer verilmiş ve mezarın Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'ye ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemerle sonlanmaktadır. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki beş satır cetvellerle ayrılmış; son üç satır ise üçgen form içerisine alınmış. Üçgenin her iki

yanına beş kollu yıldız konumlandırılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şâhidenin üzerinde geometrik motifler bulunmaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki beş satır cetvellerle ayrılmış; son üç satır ise üçgen form içerisine alınmış. Üçgenin her iki yanına yedi kollu yıldız konumlandırılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.10

Eser adı: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice

Tarihi: 1331/1913

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 39-45

Çizim no:62-77

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 36 cm, Boy: 131 cm, Kalınlık: 15 cm

Kimliği: Kadın

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. يا قبر يا ويكي من مولاكي رضوان
3. ورحمة الله تأتي ثم احسان
4. يا صاحب قلود (?) ثوت في الرمس خديجة
5. لكي من الله في التاريخ ١٣٣١ غفران
6. هذا قبر المرحومه
7. خديجة بضعت رمضان فهمي

8. افندى الديرى الى
9. روحها فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Ya kabre ya viyeke (?) min mevlaki Rıdvan
3. Ve rahmetullahi te'ti sümme ihsan
4. Ya sahibi kelevuz (?) sevet fi remsi hadicete
5. Li key mennellahu fi tarihi 1331 ğufran
6. Haza kabru'l-merhume
7. Hadicete bidate Ramazan Fehmi
8. Efendi ed-Deri ila
9. Ruhiha el-Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; ey kabir, ey kerem sahibi mevlanın rahmeti ve ihsanını lütfettiği kişi. Ey dostum, Hatice'nin kabrine kılavuzluk et ki Allah 1331 tarihinde affını (bağışlamasını) lütfetsin. Bu kabir Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı merhume Hatice'nin kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. وفاتكى خديجت الكبرى بوصفها
3. وحشرتى فى زمرتها مسرورا
4. فلكى الهناء اذا دعيت باسميها
5. ولذا وفاتكى ارجو بمغفورا ١٣٢٩
6. قد توفت مرحومه
7. في شهر ذى الحجه من شهر سنت
8. واحد وثلاثون و ثلاث مأت
9. بعد الف ١٣٣١

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Vefatuki Hadicete'l-Kübra bi-vasfiha
3. Ve haşerti fi zümretiha mesrura
4. Feleki el-hanau iza duite bi ismiha
5. Ve liza vefatuki ercu bi mağfura 1329
6. Kad teveffet merhume
7. Fi şehri zilhicce min şuhuri seneti
8. Vahidun ve selasune ve selasu mietun
9. Ba'de elf 1331/1913

Anlamı:

Yalnızlığımda; senin vefatın haticete'l-Kübra'nın vefatının vasfıyla benzerdir. Onun zümresinde neşeli bir şekilde haşır olundun. Ne mutlu sana onun ismiyle haşır olduğun zaman. Bunun için umuyorum senin vefatın affedilmendir. 1329. Merhume, bin üç yüz otuz bir senesinin aylarından zilhicce ayında vefat etti. 1331

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça'dır. Kitabesinde 1331/1913 tarihine yer verilmiş ve mezarın Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı Hatice'ye ait olduğu belirtilmiştir. Şahideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır. Kenarlarda da geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Sandukanın kapağında şahidelerin ön kısmında altı kollu yıldız motifi işlenmiştir. Sandukanın tam ortasında dairesel bir boşluk yer almaktadır. Sanduka yüzeyinde iki şahide arasında, yer alan altı kollu yıldızlar dairesel bir formla sınırlandırılmıştır. Altıgenlerin uçları arasına palmetler yerleştirilmiştir. Aradaki kalan boşluklar için değişik formda palmetlere yer verilmiş. Üst sandukanın yüzeyine örgülü bir zincir çekilmiştir. Sanduka kapak taşının yan bordüründe yer alan “S” ve “C” kıvrımlı rûmili bitkisel dal tüm cepheyi dolamaktadır. Rûmili kıvrık dalın

aralarına penç, lotus ve rûmilerden oluşan bitkisel bezemeye yer verilmiş ve bu bezeme tüm cephede uygulanmıştır.

Baş şahidesi açık sarımsı kalker taşından yapılmış olup dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki dört satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir.

Şahidenin dış yüzü ve yan yüzleri tamamen bitkisel bir kompozisyonla bezelidir. Örgülü madalyonlu damla motifinin tepesinde ay-yıldız formu bulunmaktadır. Şahide dış yüzünde altta bitişik iki kıvrık dal yanlardan “S” ve “C” kıvrımları yapıp üste doğru dolanmakta ve alınlık kısmında palmetle nihayetlenmektedirler. Kıvrık dalların aralarına lotuslar, ters laleler, gülbezeler, goncagüller ve rûmilerlerden oluşan bitkisel bir bezemeye yer verilmiştir.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik süsleme yer almaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Damla motifinin kenarları geometrik bezemelerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dokuz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki dört satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise dairesel form içerisine alınmış ve etrafı geometrik şekillerle süslenmiştir.

Ayak şahidenin dış yüz ve yan kısımdaki düzenleme baş şahidenin tekrarıdır. Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır.

Katalog No: 3.11

Eser adı: 1 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 46

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kazıma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli

Boyutları: En: 31 cm, Boy: 32 cm, Kalınlık: 6

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine baş şahidenin iç yüzeyinde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. الله محمد
2. لا اله الا الله
3. محمد رسول
4. الله

Transkripsiyonu:

1. Allah Muhammed

2. La ilahe illallah
3. Muhammed resul
4. Allah

Anlamı:

Allah Muhammed. Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Kitabesi Arapçadır. Şahideler üzerinde geometrik motifler bulunmaktadır.

Baş şahidesi kare gövdelidir. Şahidenin üzerinde geometrik bezemeler yer almaktadır. Celi Sülüsle yatay satırlar halinde düzenlenmiş yazılar, kazıma tekniğiyle dört satır halinde yazılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahide kare gövdelidir. Şahidenin ön ve arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmayıp oldukça sade bir yapıdadır.

Şahideler büyük oranda toprağa gömülmüştür. Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır.

Katalog No: 3.12

Eser adı: Sufi Ahmed'in Mezarı

Tarihi: 1299/1882

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 47-49

Çizim no:78-79

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşı

Boyutları: En: 35 cm, Boy: 69 cm, Kalınlık: 11 cm

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا موني
2. هذا
3. قبر المرحوم
4. صوفي احمد نقي خادم مولانا
5. شيخ عبدالله رحمه الله
6. الفاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Haza
3. Kabru'l-merhum
4. Sufi Ahmed naki hadimu Mevlana
5. Şeyh Abdullah rahimehullah
6. El-Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; bu kabir mevlamız Şeyh Abdullah'ın hizmetçisi, pak olan merhum Sufi Ahmed'in kabridir. Allah rahmet etsin. El-Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. فى وحدتي
2. قد
3. توف المرحوم
4. فى شهر محرم الحرام
5. سنة ١٢٩٩

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Kad
3. Teveffel merhum
4. Fi şehri muharremi'l-haram
5. Sene 1299

Anlamı:

Yalnızlığında, 1299 senesinde haram olan muharrem ayında merhum vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Dikdörtgen gövde formuna sahip olan mezarın kitabesi baş ve ayak şahidelerinin iç yüzünde bulunmaktadır. Kitabe kabartma tekniğiyle uygulanmıştır. Celi Sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça'dır. Kitabesinde 1299/1882 tarihine yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde altı satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki beş satır ise cetvellerle ayrılmış ve yukarıya doğru daralan dairesel form içerisine alınmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdeli olup, şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde altı satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki beş satır ise cetvellerle ayrılmış ve yukarıya doğru daralan dairesel form içerisine alınmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.13

Eser adı: 2 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 50-51

Çizim no:80-85

İşleniş Tarzı: Kazıma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli

Boyutları: En: 44 cm, Boy: 37 cm Kalınlık: 6

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine baş şahidenin iç yüzeyinde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. بسم الله الرحمن
2. الرحيم هذا ...
3. ...
4. ...

Transkripsiyonu:

1. Bismillahi'r-Rahman
2. Er-Rahim haza
3. ...
4. ...

Anlamı:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu ...

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Kitabesi kazıma tekniğiyle yazılmış olup kısmen okunabilmiştir. Şahideler üzerinde geometrik bezemeler bulunmaktadır.

Baş şahidesi kare gövdelidir. Şahidenin üzerinde geometrik süslemeler yer almaktadır. Şahidenin üst kısmında dairesel form içerisinde üç parçaya bölünmüş baklava dilimi mevcuttur. Baklava dilimlerinin içerisinde geometrik bezemeler bulunmaktadır. Dairesel formun alt kısmında, yatay satırlar halinde düzenlenmiş yazılar kazıma tekniğiyle dört satır halinde yazılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahide kare gövdelidir. Şahidenin ön ve arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır. Şahide oldukça sade bir yapıdadır.

Katalog No: 3.14

Eser adı: 3 Nolu Mezar

Tarihi: 1310/1893

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 52-55

Çizim no:86-96

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 94 cm, Kalınlık: 14 cm

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...

8. سنه ١٣١٠

Transkripsiyonu:

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. Sene 1310

Anlamı:

..... sene 1310

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Baş şahide kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısımda omuzluktan sonra silindirik bir boyunluk üzerinde bulunan başlıkla sonlanmaktadır. Başlığın Nakşi Tacı olduğu değerlendirilmektedir. Şahidenin kenarlarında da geometrik süslemeler bulunmaktadır. Gövde kısmında kitabeye yer verilmiştir. Fakat çok fazla yıprandığı ve yazıları silindiği için okunamayacak duruma gelmiştir. Şahidenin dış yüzünün orta kısmında tepeye doğru hilal ile sonlanan damla motifi yer almaktadır. Damla'nın içerisinde servi ağacı motifi konumlandırılmıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik bezemeler yer almaktadır. Alınlık kısmının etrafı geometrik süslemelerle hareketlendirilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş yazılar, kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır alınlık kısmında verilmiş, sonraki altı satır cetvellerle ayrılmıştır ve tarihe son satırda yer verilmiştir. Şahidenin iklim

koşullarından etkilenmesinden dolayı yazı kısımları tahrip olmuş ve okunamayacak duruma gelmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.15

Eser adı: Abdullah'ın Mezarı

Tarihi: 1319/1902

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 56-58

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 39 cm, Boy: 91 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. هذا قبر المرحوم
3. عبدالله

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Haza kabru el-merhum
3. Abdullah

Anlamı:

Ey canıma yakın olan, bu kabir merhum Abdullah

Ayak Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. فى وحدتي
2. قد توفى المرحوم
3. فى كرم فى شهر شوال سنة ١٣١٩

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Kad teveffa el-merhum
3. Fi keremin fi şehri şevval sene 1319

Anlamı:

Yalnızlığında; merhum, 1319 yılında Şevval ayında asaletle vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1319/1902 tarihine yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı mevcuttur. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde üç satır halinde,

kabartma tekniğiyle yazılmıştır. şahidenin arka yzeyinde yazı ve sisleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. şahidenin ön yzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde üç satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. şahidenin arka yzeyinde yazı ve sisleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.16

Eser adı: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarı

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 59-62

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 86 cm, Kalınlık: 15

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine ön ve arka yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. هذا قبر المعصوم المتنعم بنعيم
2. الحى القيم شيخ محمد سليم بن
3. شيخ ابراهيم الى روحه فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Haza kabru'l-masum el-mutenaimu bi'n-naîmi
2. El-hayyi'l-kayyim, Şeyh Muhammed Selim bin
3. Şeyh İbrahim ila ruhihi el-Fatiha

Anlamı:

Bu kabir, hay ve kayyum olan Allah'ın nimetleriyle nimetlenen ve masum olan Şeyh İbrahim'in oğlu Muhammed Selim'in kabridir. Ruhuna Fatiha.

Baş Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. فى وحدتي
2. ...
3. ...
4. كل ... و ساعة و زمان
5. يا ... عليك ...
6. ...
7. عندما ...

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. ...
3. ...
4. Kullu ... ve saatin ve zaman
5. Ya ... aleyke...
6. ...
7. İndema ...

Anlamı:

Yalnızlığımda; hepsi ... saat ve zaman, ya ... üstünde yanında ...

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. ...
3. غدرت في ... الانام
4. كان قدرًا و قد تكامل لكم
5. غاب ... الظلام

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. ...
3. Ğaderet fî ... el-enam
4. Kane kadren ve kad tekamele lekum
5. Ğabe ...ez-zülam

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; ... vefasızlık ... insanlar ... süresi tamamlandı. Karanlıkta ... kayboldu.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça'dır. Kitabesine baş şahidenin her iki yüzü ve ayak şahidenin iç yüzünde yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısımda omuzluktan sonra silindirik bir boyunluk üzerinde bulunan başlıkla sonlanmaktadır. Başlığın Nakşi Tacı olduğu değerlendirilmektedir. Şahidenin dış yüzünün gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde üç satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Şahidenin iç yüzünde; alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs

hatlı yazılar kartuşlar içinde beş satır halinde, kabartma tekniğiyle hakkedilmiştir. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş olup sonraki dört satır cetvellerle ayrılmıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin iç yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki altı satır cetvellerle ayrılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.17

Eser adı: Abdurrezzak'ın Mezarı

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 63-66

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 98 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine ön ve arka yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. هذا قبر الفريد الشهيد
2. عبدالرزاق عليه رحمت الخالق
3. الى روحه فاتحه

Transkripsiyonu:

1. Haza kabru'l-ferid eş-Şehid
2. Abdurrezzak aleyhi rahmetu'l-Halık
3. İla ruhihi el-Fatiha

Anlamı:

Bu tek ve Şehid olan Abdurrezzak'ın kabridir. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.
Ruhuna Fatiha.

Baş Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. يا مونسي
2. اذا امسى فراشي من تراب
3. وبت مجاور الرب الرحيم
4. فهنّون احباب و قولوا
5. لك البشرى قدمت على كريم
6. قدمت على الكريم بغير زاد
7. ... القدوم على الكريم

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. İza emsa firaşı min turabin
3. Ve bittu mucaviru er-rabbi'r-rahim
4. Fehennuni ? ehbabı ve kulu
5. Leke'l-buşra kaddemte ala kerimin
6. Kaddemtu ale'l-kerimi bi-ğayri zadin
7. ... el kudumu ale'l-kerimi

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; yatağım topraktan olduğu zaman, Rahim olan Rabbimin komşusu olduğumda dostlarım hazırlayın ve bana söyleyin sana müjde cömert birinin yanına gittin. Cömerte gitmek

Ayak Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. فى وحدتي
2. فما قد ضام هو عسى مزيلا
3. الحى من الخلق العديم
4. فكيف يضييم عبدكم وائى
5. ترياقى جهادكم العميم
6. ثالثا ذدها فى التالى وارخ
7. لحقا اضحى احداق النعيم

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Fema ked dame hüve asa muzila
3. El-hayyu mine'l-halki'l-adimi
4. Fe keyfe yedimu abdukum ve enni
5. Tiryaki cihadikumu'l-amimi
6. Salisen zidha fi't-tali ve erih
7. Lehikan edha ihdaki'n-naimi

Anlamı:

Yalnızlığımda; o ki zarar veren onun zail olması umulur. Sağ ve mahrum bir halktan ...? Kulunuz nasıl size zarar verir. Ben umumi cihadınıza panzehir iken ardından gelene üçüncüsünü kat ve tarihlendir. Kuşluk vakti nimet dolu bahçelere kavuş.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça'dır. Kitabesine baş şahidenin her iki yüzü ve ayak şahidenin iç yüzünde yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısımda omuzluktan sonra silindirik bir boyunluk üzerinde bulunan başlıkla sonlanmaktadır. Başlığın Nakşi Tacı olduğu değerlendirilmektedir. Şahidenin dış yüzünün gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş Celi Sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde üç satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Şahidenin iç yüzünde; alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır.

Ayak şahide dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin iç yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzına yer verilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle hakkedilmiştir. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki altı satır cetvellerle ayrılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.18

Eser adı: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarı

Tarihi: 1275/1859

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 67-69

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kum Taşı

Mezar Tipi: Şahideli

Boyutları: En: 32 cm, Boy: 62 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi iç Yüzü:

Metni:

1. يا موني
2. هذا قبر المرحوم شيخ محمد
3. نعيم بن شيخ ابراهيم
4. الى روحه الفاتحه

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Haza kabru'l-merhum Şeyh Muhammed
3. Naim bin Şeyh İbrahim
4. İla ruhihi el-Fatiha

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; bu kabir Şeyh İbrahim'in oğlu merhum Şeyh Muhammed Naim'in kabridir. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi iç Yüzü:**Metni:**

1. فى وحدتي
2. قد توفت المرحوم فى سنة
3. الف ومائتين وخمسين و سبعين
4. سنة ١٢٧٥

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Kad teveffa el-merhum fi seneti
3. Elfin ve mieteyn ve hamsin ve seb'in
4. Sene 1275/1859

Anlamı:

Yalnızlığında; merhum, bin iki yüz yetmiş beş yılında vefat etti. Yıl 1275.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1275/1859 tarihine yer verilmiş ve mezarın Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'e ait olduğu belirtilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dört satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır ise cetvellerle ayrılmış şekilde yazılmıştır. Şahidenin arka ve yan yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi kum taşından dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde dört satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır ise cetvellerle ayrılmış şekilde verilmiştir. Şahidenin arka ve yan yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.19

Eser adı: 4 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Ağa Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 70-71

Çizim no:97-101

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 36 cm, Boy: 92 cm, Kalınlık: 14 cm

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine baş şahidesinin ön yüzeyinde yer verilmiştir.

Metni:

1. هذا
2. قبر المرحوم
3. شيخ
4. ... اغا
5.
6. الفاتحه

Transkripsiyonu:

- 1 haza
- 2 kabru el-merhum
- 3 Şeyh
- 4 ... Ağa
- 5
- 6 El-Fatiha

Anlamı:

Bu kabir merhum Şeyh ... Ağa ... Fatiha

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar şahideli Pehle taşlı tipolojide olup, kitabesi baş şahidenin iç yüzünde bulunmaktadır. Kitabe kabartma tekniğiyle uygulanmıştır.

Baş şahidesi dikdörtgen formlu şahideyle üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. İç yüzeyinde ve kenarlarında bitkisel ve geometrik bezemeler bulunmamaktadır. Kitabe, celi sülüs hatla yazılmıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen bir formdadır. Baş şahidede olduğu gibi üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Üzerinde herhangi bir yazı ve süsleme bulunmayıp oldukça sade bir yapıdadır.

Katalog No: 3.20

Eser adı: Hasan Ağanın oğlu Muhammed Şirin Ağa

Tarihi: 1315/1898

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 72-75

Çizim no:102-110

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 35 cm, Boy: 201 cm, Kalınlık: 14 cm

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine ön ve arka yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. لقد فاق على الاقران بفطانة
3. كما افاق البدر على النجوم
4. هذا
5. قبر المرحوم
6. حسن اغا بن
7. محمد شرين

8. اغا

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Lakad fake ale'l-akrani bi fetanetin
3. Kema efake'l-bedru ale'n-nucumi
4. Haza
5. Kabru el-merhum
6. Hasan Ağa bin
7. Muhammed Şirin
8. Ağa

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; Ay'ın yıldızlardan daha üstün olduğu gibi, o da zekiliğiyle yaşitlarını geçti. Bu kabir merhum Hasan Ağa'nın oğlu merhum Muhammed Şirin Ağa'nın kabridir.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. فصاحة و بلاغة في نطقه
3. مع الاعراب بجميعهم والعجم
4. قد
5. توفى المرحوم
6. فى شهر حزيران
7. سنه ١٣١٥

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Fesahetun ve belâgetun fî nutkihi
3. Maa'l-a'rabi bi cemiihim ve'l-acemi
4. Kad
5. teveffa el-merhum
6. Fi şehri haziran
7. Sene 1315/1898

Anlamı:

Yalnızlığında; konuşmadaki fesahat ve belagatı ile araplar ve acemlerin hepsiyle beraberdir. Merhum, 1315 Haziran ayında vefat etti.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmakta olup şahideli sandukalı tipolojidedir. Kitabe kabartma tekniğiyle uygulanmıştır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1315/1898 tarihine yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahide üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin iç yüzünün orta kısmında tepeye doğru hilal ile sonlanan yivli damla motifi yer almaktadır. Damla'nın içerisinde servi ağacı motifi konumlandırılmıştır. Servi ağacının alt kısmında palmet motifi hakkedilmiştir. Şahidenin dış yüzeyinde alınlık kısmında “Ya Munisi” lafzı mevcuttur. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise yukarıya doğru daralan dairesel form içerisine alınmıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı mevcuttur.

Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise yukarıya doğru daralan dairesel form içerisine alınmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır. Eser iklimin ve yılların verdiği etki ile aşınmış ve kırılmıştır. Kırılan yerler köylüler tarafından çimento ile sağlamlaştırılmıştır. İncelememiz neticesinde sağlamlaştırma sırasında baş şahidenin, yerine ters olarak yerleştirildiği tespit edilmiştir.

Katalog No: 3.21

Eser adı: 5 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 76-79

Çizim no:111-120

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 30 cm, Boy: 173 cm, Kalınlık: 13 cm

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine iç yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. ... المرحوم ...
3.
4.
5.
6.
7.

Transkripsiyonu:

1. Ya Munisi
2. el-merhum
3.
4.
5.
6.
7.

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; ... merhum ...

Ayak Şahidesi İç Yüzü:**Metni:**

1. فى وحدتي
2.
3. ربنا آتنا فى الدنيا
4. حسنة وفي الآ
5. خرة حسنة
6. وقفنا عذاب النار

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2.
3. Rabbenâ atina fi'd-dünya
4. Haseneten ve fi'l-a
5. Hireti haseneten
6. Ve kina azabe'n-nari

Anlamı:

Yalnızlığında; ... Allah'ım bize dünyada iyilik, ahirette de iyilik ver. Bizi ateş azabından korusun.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmakta olup şahideli sandukalı tipolojidedir. Kitabe celi sülüs hatla kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Kitabenin dili Arapça'dır.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdeli olup, şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profilleme yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Ya Munisi” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Fakat çok fazla yıprandığı için okunamamaktadır. Şahidenin dış yüzünün orta kısmında tepeye doğru hilal ile sonlanan yivli damla motifine yer verilmiştir. Hilalin üst kısmındaki taş kırılmıştır. Damla'nın içerisinde servi ağacı motifi konumlandırılmıştır. Servi ağacının alt kısmında palmet motifi mevcuttur.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profilleme yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzına yer verilmiştir. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde altı satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Gövde kısmından kırılmış olan şahide daha sonra köylüler tarafından çimento ile sıvanmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır. Eser iklimin ve yılların verdiği etki ile aşınmış ve kırılmıştır. Kırılan yerler köylüler tarafından çimento ile sağlamlaştırılmıştır.

Katalog No: 3.22

Eser adı: 6 Nolu Mezar

Tarihi: 1272/1856

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 80-82

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 38 cm, Boy: 77 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine ön ve arka yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. فى وحدتي
2. صار بعد اليوم جنوب الحيات
3. فى اجمل العمرى روحة
4. فى نعيم ورفق عاليات
5. قد
6. توفى المرحوم فى شهر رجب
7. سنة ١٢٧٢ لى روجه الفاتحه

Transkripsiyonu:

1. Fi vahdeti
2. Sare ba'de'l-yevmi cenube'l-hayati
3. Fi ecmeli'l-umri revhaten
4. Fi naimin ve rıfkin aliyat
5. Kad
6. Teveffa el-merhum fi şehri receb
7. Sene 1272 li ruhihi el-Fatiha

Anlamı:

Yalnızlığında; bu günden sonra hayatımın yönü değerli arkadaşların içinde nimetler güzellik ve yüce makamlara dönüştü. Merhum, 1272 yılında Recep ayında vefat etti. Ruhuna Fatiha.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا مونسي
2. خبروا اهل العلم والمكرمات
3. يالودتي عمدة الى ممات
4. كان بدرا غاليا بين الأفلاك
5. هذا

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. habbiru ehle'l-ilmi ve'l-mükrimati
3. ya li-veddeti umdeten ila memat
4. kane bedren ğaliyen beyne'l-eflaki
5. haza

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; Ey sevgimin onu ölüme götürdüğü, ilim ehline ve değerli kişilere haber verin. O yıldızlar arasında parlayan Ay idi.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1272/1856 tarihine yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır cetvellerle ayrılmış; son üç satır ise cetvellerle ayrılmış ve yukarıya doğru daralan dairesel form içerisine alınmıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde beş satır halinde, kabartma tekniğiyle hakkedilmiştir. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki üç satır cetvellerle ayrılmış; son satır ise üçgen form içerisine alınmıştır. İncelememiz sırasında ayak şahidesinin daha önceden kırılmış olduğu ve bu şekilde eksik olarak, köylüler tarafından çimentoyla sıvandığı tespit edilmiştir. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve bezeme bulunmamaktadır.

Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır. Eser iklimin ve yılların verdiği etki ile aşınmış ve kırılmıştır. Kırılan yerler köylüler tarafından çimento ile sağlamlaştırılmıştır. İncelememiz neticesinde sağlamlaştırma sırasında şahidelerin ters bir şekilde (baş şahide ayak şahidenin yerine; ayak şahidenin baş şahide yerine) yerleştirildiği ve baş şahidenin yerine ters olarak yerleştirildiği tespit edilmiştir.

Katalog No: 3.23

Eser adı: Ahmed Ağa'nın Mezarı

Tarihi: 1300/1883

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 83-85

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 38 cm, Boy: 70 cm, Kalınlık: 14

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine ön ve arka yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا موني
2. قبر شباب مات هو
3. في الشباب
4. هذا
5. قبر المرحوم
6. احمد اغا
7.

Transkripsiyonu:

1. Ya munisi
2. Kabru şebabin mate huve
3. Fi'ş-şebab
4. Haza
5. Kabru el-merhum
6. Ahmed Ağa
7.

Anlamı:

Ey canıma yakın olan; bu kabir gencin kabridir..... gençlikte, bu kabir merhum Ahmet Ağa'nın kabri....

Ayak Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. فى
2. وحدتي
3.
4.
5.
6. المرحوم
7. فى شهر شباط
8. سنه ١٣٠٠

Transkripsiyonu:

1. Fi
2. Vahdeti
3.
4.
5.
6. El-merhum
7. Fi şehri Şubat
8. Sene 1300

Anlamı:

Yalnızlığında; Merhum 1300 yılında Şubat ayında

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde 1300/1883 tarihine yer verilmiştir.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzünün orta kısmında tepeye doğru hilal ile sonlanan yivli damla motifine yer verilmiştir. Damla'nın içerisinde servi ağacı motifi konumlandırılmıştır. Servi ağacının alt kısmında palmet motifi yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde yedi satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. İlk satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise cetvellerle ayrılmış ve dairesel form içerisine alınmıştır. Şahide kırık vaziyettedir.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin ön yüzeyinde alınlık kısmında damla motifi içerisinde “Fi Vahdeti” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs

hatlı yazılar kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle hakkedilmiştir. İlk iki satır damla motifi içerisinde verilmiş, sonraki iki satır cetvellerle ayrılmış; son dört satır ise cetvellerle ayrılmış ve yukarıya doğru daralan dairesel form içerisine alınmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır. Şahide köylüler tarafından sıvanarak sağlamlaştırılmıştır.

Eser üzerinde sanatkâr ismine rastlanılmamıştır. Eser iklimin ve yılların verdiği etki ile aşınmış ve kırılmıştır. Kırılan yerler köylüler tarafından çimento ile sağlamlaştırılmıştır. İncelememiz neticesinde sağlamlaştırma sırasında baş şahidenin, yerine ters olarak yerleştirildiği tespit edilmiştir.

Katalog No: 3.24

Eser adı: 7 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 86-87

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü:---

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 80 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni bulunmamaktadır.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Baş şahidenin üst kısmında omuzluktan sonra silindirik bir boyunluk üzerinde bulunan başlıkla sonlanmaktadır. Başlığın Nakşi Tacı olduğu değerlendirilmektedir. Şahidenin üzerinde yazı ve geometrik bezemeler bulunmamaktadır. Şahidenin dış yüz tarafına duvar örüldüğü için inceleme imkânımız olmamıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı yukarıya doğru üç kademeli bir profillemeye yapılarak üstte sivri kemer şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin üzerinde geometrik süsleme yer almaktadır. Şahidenin dış yüzünün orta kısmında tepeye doğru hilal ile sonlanan damla motifine yer verilmiştir. Damlanın içerisinde servi ağacı motifi konumlandırılmıştır.

Katalog No: 3.25

Eser adı: 8 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 88-89

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 71 cm, Boy: 116 cm, Kalınlık: 16

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine dış yüzeylerde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. الملك لله
2. بسم الله الرحمن الرحيم
3. الله لا إله
4. إلا هو الحي القيوم
5. لا تأخذه سنة ولا نوم
6. له ما في السموات وما
7. في الأرض من ذا الذي

8. يشفع عنده الا باذنه يعلم ما بين
9. ايديهم وما خلفهم
10. ولا يحيطون بشيء من علمه
11. الا بما شاء وسع كرسيه السماوات والأرض
12. ولا يؤوده حفظهما وهو العلي العظيم

Transkripsiyonu:

1. El mülkü lillah
2. Bismillahirrahmanirrahim
3. Allâhu lâ ilâhe
4. illâ huve'l-hayyu'l-kayyum
5. lâ te'huzuhu sinetun ve lâ nevm
6. lehu mâ fi's-semâvâti ve mâ
7. fi'l-ard men-ze'l-lezî
8. yeşfeu indehû illâ bi-iznihi ya'lemu mâ beyne
9. eydîhim ve mâ halfehum
10. ve lâ yuhîtûne bi-şey'in min ilmihi
11. illâ bi-mâşâe, vesia kursiyyuhu's-semâvâti ve'l-ard
12. ve lâ yeûduhu hıfzuhumâ ve huve'l-aliyyul-azîm

Anlamı:

Mülk Allah'ındır. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur. O'nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar O'nun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O'nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O'na güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.

Ayak Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. هذا قبر ...
2. المرحوم الشهيد
3.
4.
5.
6.
7. رحمة الله تعالى
8.
9.
10. الله تعالى ...

Transkripsiyonu:

1. haza kabru ...
2. el-merhum eş-şehid
3.
4.
5.
6.
7. rahmetu'llahi teala
8.
9.
10. ... Allahu Teala

Anlamı:

Bu kabir ... merhum Şehid ... Allah'ın rahmeti ... Allah.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe Arapça olup kitabesinde herhangi bir tarihe yer verilmemiştir. Şâhideler üzerinde bitkisel ve geometrik motifler bulunmaktadır.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı dört dilimli tepelik şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin dış yüzeyinde alınlık kısmında dilimlerin içerisinde “El Mülkü Lillah” lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında ilk iki satırı cetvelle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiştir. Celi sülüs hatlı yazılarla Bakara suresinin 255. Ayeti kartuşlar içinde on iki satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, şahidenin üst kısmı dört dilimli tepelik şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin dış yüzeyinde kitabeye yer verilmiş olup, kitabe ortadan aşağıya doğru yatay satırlar halinde on satır halinde düzenlenmiştir. Şahidenin iç yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.26

Eser adı: 9 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 90-92

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 71 cm, Boy: 116 cm, Kalınlık: 16

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabesine baş şahidenin dış yüzeyinde yer verilmiştir.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. الملك لله
2. بسم الله الرحمن الرحيم
3. الله
4. لا إله إلا هو الحي
5. القيوم لا تأخذه
6. سنة ولا نوم له ما في السما
7. وات وما في الأرض من ذا

8. الذّٰى يَشْفَعُ عِنْدَهُ
9. اِلَّا بِاِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
10. اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ
11. وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ
12. عِلْمِهَالَا بِمَا شَاءَ
13. وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ
14. حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Transkripsiyonu:

1. El mülkü lillah
2. Bismillahirrahmanirrahim
3. Allâhu
4. lâ ilâhe illâ huve'l-hayyu'l-
5. kaysûm lâ te'huzuhu
6. sinetun ve lâ nevm lehu mâ fî's-semâ-
7. vâti ve mâ fî'l-ardi men-ze'l-
8. lezî yeşfeu indehû
9. illâ bi-iznihi ya'lemu mâ beyne
10. eydîhim ve mâ halfehum
11. ve lâ yuhîtûne bi-şey'in min
12. İlmihi illâ bimâşâe
13. vesia kursiyyuhu's-semâvâti ve'l-ardi ve lâ yeûduhu
14. hıfzuhumâ ve huve'l-aliyyu'l-azîm

Anlamı:

Mülk Allah'ındır. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur. O'nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar O'nun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O'nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O'na güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Celi Sülüs yazı türüyle yazılmış kitabe, Arapça olarak verilmiştir. Şâhideler üzerinde bitkisel ve geometrik bezemeler bulunmaktadır.

Baş şahidesi kalker taşından dikdörtgen gövdelidir. Şahidenin üst kısmı dört dilimli tepelik şeklinde sonlanmaktadır. Şahidenin dış yüzeyinde alınlık kısmında dilimlerin içerisinde "El Mülkü Lillah" lafzı yer almaktadır. Gövde kısmında ilk iki satırı cetvelle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiştir. Celi sülüs hatlı yazılarla Bakara suresinin 255. Ayeti kartuşlar içinde on iki satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Şahidenin arka yüzeyinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı dört dilimli tepelik şeklinde sonlanmaktadır. Şahidede herhangi bir süsleme ve yazı bulunmayıp oldukça sade bir yapıdadır.

Katalog No: 3.27

Eser adı: Şeyh Yusuf

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 93-94

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli

Boyutları: En: 52 cm Boy: 88 cm, Kalınlık: 8

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Ayak Şahideden oluşmaktadır.

Ayak Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1.
2. ... شيخ ...
3. ... و... شيخ الرباني
4. والقطب الهمداني
5. صاحب المعجزات
6. شيخ يوسف رحمت
7. الله عليهم اجمعين

Transkripsiyonu:

1.
2. ... Şeyh ...
3. ...ve ... şeyhu'r-Rabbani
4. Ve'l-kutbu'l-Hemedani
5. Sahibu'l-mucizat
6. Şeyh Yusuf rahmetu
7. Allahi aleyhim ecmain

Anlamı:

... Şeyh ... ve ... Rabbanilerin şeyhi, Hemedan'ın önderi, Mucize sahibi Şeyh Yusuf, Allah hepsine rahmet etsin.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar taşı, açık sarımsı kalker taşından olup sadece ayak şahideden ibarettir. Şahide dikdörtgen gövdeli olup, üst kısmı kırıktır. İki satırda bir, birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, yatay olarak yedi satır halinde verilmiştir. Yazı, oyma tekniğiyle yazılmıştır. Kitabenin metni Arapça, yazı karakteri celi sülüstür. Herhangi bir süsleme ögesine rastlanılmayan şahidenin, arka yüzü sadedir.

Katalog No: 3.28

Eser adı: 10 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 95-96

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kum Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşı

Boyutları: En: 36 cm, Boy: 77 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: ---

Kitabesi: Kitabe metni baş şahidede bulunmaktadır.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. يا الله
2. من الناس

Transkripsiyonu:

1. Ya Allah
2. Mine'n-nasi

Anlamı:

Ya Allah insanlardan ...

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, şahideli pehle taşlı tipolojide olup baş ve ayak şahidelerinden oluşmaktadır. Kum taşından olan mezarın kitabesi baş şahidenin dış yüzünde yer almaktadır. Kitabesi kabartma tekniğiyle uygulanmıştır. İklim ve doğa şartlarından dolayı mezarın bazı yerlerinde likenler oluşmuştur. Şâhideler üzerinde bitkisel ve geometrik bezemeler bulunmamaktadır.

Baş şahidesi dikdörtgen formlu şahide ile üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Şahidenin dış yüzeyinde ve kenarlarında yazı dışında bezeme unsurları bulunmamaktadır. Kitabe, celi sülüs hatla ve iki satır olarak yazılmıştır. Arapça olan kitabede, herhangi bir tarihe yer verilmemiştir.

Ayak şahidesi dikdörtgen bir formda olan şahide, baş şahidede olduğu gibi üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Üzerinde herhangi bir yazı ve bezeme bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.29

Eser adı: 11 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 97-99

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 37 cm, Boy: 55 cm, Kalınlık: 11

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni dış yüzeyde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. ... علی ...
2. ... عليه
3. له ولی جميع المسلمين

Transkripsiyonu:

1. ... ala ...
2. Aleyhi ...
3. Lehu ve li-cemii'l-müslimin

Anlamı:

Üstüne ... onun üstüne ... ona bana ve bütün Müslümanlara.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar baş ve ayak şahideli, Sandukalı mezar özelliğine sahiptir. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Beş kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın kapak taşının üst kenarı düz sonlanmaktadır. Üzerinde herhangi bir yazı ve bezeme bulunmamaktadır.

Dikdörtgen gövdeye sahip baş şahidesinde, birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, yatay olarak üç satır halinde verilmiştir. Şahidenin üst tarafı kırık olup yok olmuştur.

Dikdörtgen gövdeye sahip ayak şahide, günümüzde tepeden kırık vaziyettedir. Kitabesi çeşitli faktörler sebebiyle okunamayacak şekilde aşındığından içeriği bilinmemektedir.

Katalog No: 3.30

Eser adı: 12 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 100-102

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 30 cm, Boy: 44 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni dış yüzeyde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. رحم الله عليه
2. و على ...
3. على من ترحم عليه
4. و علي جميع المسلمين

Transkripsiyonu:

1. Rehime'llahu aleyhi
2. Ve ala ...
3. Ala men terahhame aleyhi
4. Ve ala cemii'l-müslimin

Anlamı:

Allah, ona ve ... üstüne ve ona rahmet edene ve bütün Müslümanlara rahmet etsin.

Ayak Şahidesi Dış Yüzü:**Metni:**

1. رحمت الله
2. و علي آله اجمعين

Transkripsiyonu:

1. Rahmetu'llahi
2. Ve ala alihi ecmain

Anlamı:

Allah, ailesine ve hepsine rahmet etsin.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar baş ve ayak şahideli, sandukalı mezar özelliğine sahiptir. Kitabelere baş ve ayak şahidesinin dış yüzeylerinde yer verilmiştir. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Üç kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın kapak taşının üst kenarı düz sonlanmaktadır. Sanduka üzerinde yazı ve süsleme bulunmayıp sade bir yapıdadır.

Dikdörtgen gövdeye sahip baş şahidesinde yer alan kitabe, dört satırdan oluşmaktadır. Birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, yatay olarak celi sülüs hatla verilmiştir. Şahide büyük oranda tahrip olmuş ve şahidenin üst kısmı kırılmış, yok olmuş vaziyettedir.

Dikdörtgen gövdeye sahip ayak şahidesi günümüzde tepeden kırık vaziyettedir. Ayak şahidenin büyük oranda tahrip olmasından dolayı şahidenin kitabesi büyük oranda yok olmuştur.

Katalog No: 3.31

Eser adı: 13 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 103-105

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 108 cm, Kalınlık: 10

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni dış yüzeyde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. ...
2. ... تعالى
3. ... عالى
4. ... ابن ... رحمة
5. الله عليه و على وا
6. لديه و على جميع المسلمين

Transkripsiyonu:

1. ...
2. Teala ...
3. Ala ...
4. ... ibnu ...rahmetu'l-
5. Lahî aleyhi ve ala va-
6. Lideyhi ve ala cemii'l-muslimin

Anlamı:

... ulu ... üstüne ...Allah'ın rahmeti ... ona, oğluna ve babasına ve bütün Müslümanlara olsun.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Baş ve ayak şahideli, Pehle Taşlı mezar özelliğine sahiptir. Mezarın kitabesi şahidelerin dış yüzünde bulunmaktadır. Kitabe kabartma tekniğiyle hakkedilmiştir.

Baş şahidesi dikdörtgen formlu şahide ile üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Dış yüzeyinde ve kenarlarında yazı dışında bitkisel ve geometrik bezeme bulunmamaktadır. Gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar kartuşlar içinde beş satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır.

Ayak şahidesi dikdörtgen bir formda olup, baş şahidede olduğu gibi üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Şahidenin gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiş celi sülüs hatlı yazılar, kartuşlar içinde dört satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır. Yazının alt kısmında Davud yıldızı motifi yer almaktadır. Ayak şahide kırık olduğu için Davud yıldızı motifinin detayları incelenememiştir.

Katalog No: 3.32

Eser adı: Muhammed'in Mezarı

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 106-108

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 34 cm, Boy: 90 cm, Kalınlık: 14

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni dış yüzeyde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. الحق
2. ...
3. ... محمد ...
4. ...

Transkripsiyonu:

1. El-hak
2. ...
3. ... Muhammed ...
4. ...

Anlamı:

Hak ... Muhammed ...

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmakta olup şahideli pehle taşlı tipolojidedir. Mezarın kitabesi baş ve ayak şahidelerinin dış yüzünde bulunmaktadır. Kitabe kabartma tekniğiyle uygulanmıştır.

Baş şahidesi dikdörtgen formlu şahideyle üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Şahide çeşitli faktörler sebebiyle aşındığından kitabesi büyük oranda okunamayacak durumdadır. Yazının alt kısmında altı kollu yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motifinin merkezinde daire içerisinde gülbezek motifi yer almaktadır. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmamaktadır.

Ayak şahidesi dikdörtgen bir formda olup, baş şahidede olduğu gibi üçgen formlu bir tepelikle nihayetlenmektedir. Şahidenin üst kısmında kitabeye yer verilmiştir. Şahide, doğa koşulları nedeniyle kısmen tahrip olmuştur. Şahidenin alt kısmında altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldız motifinin merkezine daire içerisinde gülbezek motifi konumlandırılmıştır.

Katalog No: 3.33

Eser adı: 14 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 109-110

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 31 cm, Boy: 110 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: ---

Kitabesi: Kitabe metni ayak şahidenin dış yüzünde bulunmaktadır.

Ayak Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. الله
2. رحم الله و
3. رضوانه ...
4. ... وجنانه
5. ... نعيم
6. ...
7. ...
8. ...

Transkripsiyonu:

1. Allah
2. Rehimellahu ve
3. Ridvanehu ...
4. ...Ve cinanuhu
5. ... naim
6. ...
7. ...
8. ...

Anlamı:

Allah'ın rahmeti ve rızası ve nimetleri ...

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, sandukalı mezar özelliğine sahiptir. Kitabesine ayak şahidenin dış yüzeyinde yer verilmiştir. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Beş kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın kapak taşının üst kenarı düz sonlanmaktadır. Sanduka üzerinde yazı ve süsleme bulunmayıp sade bir yapıdadır.

Dikdörtgen gövdeye sahip ayak şahidesinde, birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, sekiz satır halinde yatay olarak celi sülüs hatla yazılmıştır. Mezarın kitabesi ayak şahidesinin dış yüzünde bulunmaktadır. Kitabesi kabartma tekniğiyle uygulanmıştır. Yazının alt kısmında altı kollu yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motifinin merkezinde daire içerisinde gülbezek konumlandırılmıştır. İklim şartlarından dolayı mezarın bazı yerlerinde likenler oluşmuştur. Şahidede aşırı likenleşme meydana geldiğinden yazılar büyük oranda okunamamıştır.

Katalog No: 3.34

Eser adı: Ahmed'in Mezarı

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 111-114

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 44 cm, Boy: 77 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: Erkek

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni ön yüzeyde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi İç Yüzü:

Metni:

1. ...
2. رحمة الله وغفرانه
3. على ... اسكنه اعلى
4. جنانه احمد ابن ...
5. رحمه الله اجمعين

Transkripsiyonu:

1. ...
2. Rahmetullahi ve ğufranihi
3. Ala ... eskenehu a'la
4. Cinanihi Ahmed ibni ...
5. Rahimehullahu ecmain

Anlamı:

Allah'ın rahmeti ve mağfireti ... üzerine olsun. Allah onu en yüksek cennetlerine koysun. Ahmet ibni ... Allah ona ve hepsine rahmet etsin.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar baş ve ayak şahideli, sandukalı mezar özelliğine sahiptir. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Dikdörtgen formlu, dört kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın kapak taşının üst kenarı üçgen formlu tepelikle sonlanmaktadır. Sandukanın iki yüzünü tek sıra halinde oyma tekniğinde, kabartma görünümlü yazı metni çevrelemektedir. Ayrıca sandukanın üzerinde kuşların su içebilmesi için iki adet delik bulunmaktadır.

Baş şahidesi, dikdörtgen gövdeye sahiptir. Birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, yatay olarak beş satır halinde şahidenin iç yüzeyinde verilmiştir. Şahidenin üst tarafı aşınmış ve sağ tarafı kırık vaziyettedir.

Ayak şahidesi, dikdörtgen gövdeye sahip olup üçgen formlu tepelikle sonlanmaktadır. Şahidenin dış yüzeyinde ve kenarlarında yazı dışında süs unsuru bulunmamaktadır. Gövde kısmında kitabeye yer verilmiştir. Fakat çok fazla yıprandığı ve yazıları silindiği için okunamayacak durumdadır.

Katalog No: 3.35

Eser adı: 15 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 115-117

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 35 cm, Boy: 85 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni ön yüzeyde bulunmakta ve okunamayacak durumdadır.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmakta olup şahideli pehle taşlı tipolojidedir. Dikdörtgen gövde formuna sahip olan mezarın kitabesi şahidelerinin dış yüzünde bulunmaktadır. Kitabe, kabartma tekniğiyle uygulanmıştır.

Baş şahidesinin yarısı kırılmış ve yok olmuş vaziyettedir. Şahidede altı kollu yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motifinin merkezinde daire içerisinde gülbezek motifine yer verilmiştir. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmayıp büyük oranda tahrip olmuştur.

Ayak şahidesi, dikdörtgen bir formda olan şahide, üçgen formlu bir tepelikle nihayetlenmektedir. Şahidenin üst kısmında kitabeye yer verilmiştir. Doğa ve iklim koşulları nedeniyle kısmen tahrip olan şahidenin kitabesi okunamayacak durumdadır. Kitabenin hemen altında altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldız motifinin merkezine daire içerisinde çarkıfelek motifi konumlandırılmıştır.

Katalog No: 3.36

Eser adı: 16 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 118-119

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 30 cm, Boy: 44 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: ---

Kitabesi: Kitabe metni baş şahidenin dış yüzünde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. ...
2. الذين رحيم الله من
3. ترحم عليه و علي جميع الانام

Transkripsiyonu:

1. ...
2. Ellezine rehimellahu men
3. Terehheme aleyhi ve ala cemii'l-enam

Anlamı:

... Ona rahmet dileyene ve bütün insanlara Allah rahmet etsin.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, sandukalı mezar özelliğine sahip olup sadece baş şahidesi bulunmaktadır. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Dört kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın kapak taşının üst kenarı üçgen formlu tepelikle sonlanmaktadır. Sandukanın üzerinde yazı ve süsleme bulunmayıp sade bir yapıdadır.

Dikdörtgen gövdeye sahip baş şahidesinde, birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, yatay olarak celi sülüs hatla yazılmış olup üç satırdan ibarettir. Kitabenin alt kısmında daire içerisine alınmış iki motif bulunmaktadır. Solda altı kollu yıldız motifi, sağda ise gülbezek motifi yer almaktadır. Şahidenin yarısı kırılmış ve yok olmuş vaziyettedir.

Katalog No: 3.37

Eser adı: 17 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 120-122

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 34 cm, Boy: 80 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: ---

Kitabesi: Baş ve ayak şahidelerinden meydana gelen mezarın; kitabe metni şahidelerin dış yüzeyinde bulunmaktadır.

Baş Şahidesi Dış Yüzü:

Metni:

1. الله
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...

Transkripsiyonu:

1. Allah
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...

Anlamı:

Allah ...

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmakta olup şahideli Pehle Taşlı tipolojidedir. Dikdörtgen gövde formuna sahip olan mezarın kitabesi baş ve ayak şahidelerinin dış yüzünde bulunmaktadır. Kitabe kabartma tekniğiyle uygulanmıştır.

Baş şahidesi, dikdörtgen formlu şahideyle üçgen formlu tepelikten oluşmaktadır. Kitabenin alt kısmında altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldız motifinin merkezinde daire içerisinde gülbezek motifine yer verilmiştir. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmayıp oldukça sade bir yapıdadır. Şahide kısmen tahrip olmuştur.

Ayak şahidesi, dikdörtgen bir formdadır. Baş şahidede olduğu gibi üçgen formlu bir tepelikle nihayetlenmektedir. Şahidenin üst kısmında kitabeye yer verilmiştir. Doğa koşulları nedeniyle likenleşme ile birlikte kısmen tahrip olan şahidenin kitabesi okunamayacak durumdadır. Kitabenin hemen altında altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır.

Katalog No: 3.38

Eser adı: 18 Nolu Mezar

Tarihi:---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 123-125

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili:

Yazı Türü:---

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 39 cm, Boy: 45 cm, Kalınlık: 13

Kimliği: ---

Kitabesi: ---

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, sandukalı mezar özelliğine sahiptir. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Dört kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın kapak taşının üst kenarı üçgen formlu tepelikle sonlanmaktadır. Sanduka ortadan kırık vaziyette olup üzerinde yazı ve bezeme unsurları bulunmamaktadır.

Dikdörtgen gövdeye sahip baş şahidesinin dış yüzeyinde altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldızın merkezinde gülbezek motifine yer verilmiştir. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmamaktadır. Şahidenin üst kısmı kırılmış ve kısmen tahrip olmuştur.

Ayak şahide, dikdörtgen bir formda olan şahidesi, baş şahidede olduğu gibi şahidenin dış yüzeyinde altı kollu yıldız motifine yer verilmiştir. Yıldızın merkezine gülbezek motifi yerleştirilmiştir. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında bezeme unsurları bulunmamaktadır. Şahidenin üst kısmı kırılmış ve kısmen tahrip olmuştur.

Katalog No: 3.39

Eser adı: 19 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 126-128

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: ---

Yazı Türü: ---

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: En: 33 cm, Boy: 88 cm, Kalınlık: 14

Kimliği: ---

Kitabesi: ---

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, baş ve ayak şahidelerinden oluşmakta olup şahideli pehle taşlı tipolojidedir. Dikdörtgen gövde formuna sahip olan mezarın kitabesi bulunmamaktadır. İklim ve doğa şartlarından dolayı mezarın bazı yerlerinde likenler oluşmuştur.

Baş şahidesi, dikdörtgen formlu olup üçgen formlu tepelikle nihayetlenmektedir. Şahidenin alt kısmında daire içerisinde altı kollu yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motifinin merkezinde gülbezek motifi konumlandırılmıştır. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmamaktadır. Şahide oldukça sade bir yapıda olup kısmen tahrip olmuştur.

Ayak şahidesi, dikdörtgen bir formdadır. Baş şahidede olduğu gibi üçgen formlu bir tepelikle sonlanmıştır. Şahidenin alt kısmında daire içerisinde altı kollu yıldız motifine yer verilmiştir. Yıldız motifinin merkezinde çarkıfelek motifine yer verilmiştir.

Katalog No: 3.40

Eser adı: 20 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 129-131

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: ---

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Sandukalı

Boyutları: En: 37 cm, Boy: 91 cm, Kalınlık: 12

Kimliği: ---

Kitabesi: Okunamayacak durumda

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar baş ve ayak şahideli, sandukalı mezar özelliğine sahiptir. Sanduka, kapaklı olup dikdörtgen bir form özelliği göstermektedir. Mezarın kitabesi baş ve ayak şahidelerinin dış yüzünde bulunmaktadır. Üç kenarlı yarım çokgen biçimdeki sandukanın, kapak taşının üst kenarı düz sonlanmaktadır. Sanduka üzerinde yazı ve süsleme unsurları bulunmayıp sade bir yapıdadır.

Baş şahidesi, dikdörtgen formlu olup üçgen formlu tepelikle sonlanmıştır. Şahidede, iklim ve doğa koşullarından dolayı likenleşme meydana gelmiştir. Yazının alt kısmında altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldız motifinin merkezinde

gölbezek motifine yer verilmiştir. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında bezeme unsurları bulunmamaktadır.

Dikdörtgen gövdeye sahip ayak şahidesinde, baş şahidede olduğu gibi likenleşme meydana gelmiştir. Üç satır halinde verilmiş olan kitabe büyük oranda silinmiş olduğundan okunamayacak durumdadır. Yazının alt kısmında altı kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldız motifinin merkezinde gülbezek motifi konumlandırılmıştır. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmamaktadır.

Katalog No: 3.41

Eser adı: 21 Nolu Mezar

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Zindan Mahallesiindeki Mezarlık

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 132-133

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: ---

Yazı Türü: ---

Malzemesi: Kalker Taşı

Mezar Tipi: Şahideli Pehle Taşlı

Boyutları: ---

Kimliği: ---

Kitabesi: Okunamayacak durumda

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Mezar, şahideli pehle taşlı tipolojidedir. Dikdörtgen gövde formuna sahip olan mezarda baş şahide bulunmayıp, kitabe ayak şahidesinin dış yüzünde bulunmaktadır. İklim ve doğa şartlarından dolayı mezarın bazı yerlerinde likenler oluşmuştur.

Dikdörtgen gövdeye sahip ayak şahidesi, günümüzde tepeden kırık vaziyette olup yarısı yoktur. Şahidenin alt kısmında daire içerisinde altı kollu Davud yıldızı motifine yer verilmiştir. Yıldız motifinin merkezinde gülbezek motifi konumlandırılmıştır. Şahidenin iç yüzeyinde ve kenarlarında süsleme unsurları bulunmamaktadır. Şahide sade bir yapıda olup kısmen tahrip olmuştur.

Katalog No: 3.42

Eser adı: 1 Nolu Cami Kitabesi

Tarihi: 1332/1914

Bulunduğu Yer: Cami

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 134

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Boyutları: ---

Kitabesi:---

Metni:

1. قد بدأ فى تجديد بناء عمارة
2. المدرسة السعيدية السيد
3. محمد بشير ابو ثناء شهابدين
4. الحامدى فى سنة ١٣٣٢

Transkripsiyonu:

1. Ked bedee fi tecdidi binai imaret
2. El medreseti's-saidiyye es-seyyid
3. Muhammed beşir ibnu's-Senai Şihabuddin
4. El-Hamidî fi sene 1332

Anlamı:

Ebu sena Şihabuddin Seyyid Muhammed Beşir Hamidî 1332 senesinde Saidiye Medresesi'nin binasınıN yenilemesine başladı.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Caminin doğu kısmındaki ek binanın kapısının üst kısmına konumlandırılmış olan kitabe, yatay satırlar halinde düzenlenmiştir. Taşa kabartma tekniğiyle, celi sülüs hatlı olarak, Arapça yazılmış olan kitabede 1332/1914 tarihine yer verilmiştir. Yazılar kartuşlar içinde, birbirinden ince şeritlerle ayrılmış dört satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır.

Kitabe, onarım kitabesi olup, kitabede Saidiye Medresesinin Ebu Sena Şihabuddin Seyyid Muhammed Beşir Hamidî tarafından 1332/1914 tarihinde yenilendiği ifade edilmiştir.

Katalog No: 3.43

Eser adı: 2 Nolu Cami Kitabesi

Tarihi: 1271/1855

Bulunduğu Yer: Cami

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 135

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Boyutları: ---

Kitabesi:---

Metni:

1. قد... إلى عالي عبده ... حقه ... تعمير المسجد
2. الساعى فى الخيرات ... فتوفى بعهد الله والموعود
3. ابن شريف الدار سعدون اغا لوجه ربّ الواجد الماجد
4. تقربا لله ربّ العلى ... عفو المالك الواحد
5. فاجزه مولانا ... قدسى وعندنا عرق نظرة الحاسد
6. له منك عمم الرضا ...
7. ... الوالد
8. فى سنه ١٢٧١

Transkripsiyonu:

1. kad ... li ala abdihi ... Hakkihi ta'miri ze'l-mescidi
2. es-sai fi'l hayrati ... feteveffa bi ahdillahi ve'l-mev'idi
3. ibni Şerif ed-Dari Sa'dun ağa li veçhi rabbi'l-vacidi'l-macid
4. tekerruben lillahi rabbi'l-ula ... afve'l-maliki'l-vahid
5. feczihi Mevlana fi kudsi ve indena ereke nezretu'l-hasidi
6. ... lehu minke amimu'r-rida
7. ... el-validi
8. Fi sene 1271/1855

Anlamı:

Muhakkak ... kuluna ... bu camiinin tamirine muvaffak kıldı. Hayırda koşan ... Allah'a verdiği sözünü yerine getirdi. Daralı Şerif'in oğlu Sadun Ağa vacidul macid olan Rabbi için. Ulu olan Allah'a yaklaştı ... tek olan malikin affını istedi... ona senden bütün rızanı...baba. Yıl 1271.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Caminin giriş bölümünün kuzey duvarında bulunan kitabe, gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiştir. Taşa kabartma tekniğiyle, celi sülüs hatla, Arapça olarak yazılmış kitabede 1271/1855 tarihine yer verilmiştir. Yazılar kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır.

Kitabe, bir tamir kitabesidir. Kitabede caminin Daralı Şerif'in oğlu Sadun Ağa tarafından 1271/1855 tarafından tamir ettirildiği ifade edilmiştir.

Katalog No: 3.44

Eser adı: 3 Nolu Cami Kitabesi

Tarihi: 1302/1885

Bulunduğu Yer: Cami

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 136

Çizim no:121-126

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Boyutları: En: 72 cm Boy: 166 cm Kalınlık: 15 cm

Kitabesi:---

Metni:

1. ما شاء الله
2. معمورة سعيدة للمطالب
3. فمن يحتو فيها...
4.
5. هو العالم شيخ الذي شاء في الوري
6. محمد سعيد الحامدي لكمل بانواع اوصاف الهدى والحسنات
7.
8. فحاز به خيرا يا الهى الخلاءيق ...
9. ...وكي قارئاً فيها من المطالب
10. في سنة ١٣٠٢

Transkripsiyonu:

1. maşaallah
2. me'muretun seidiyetun li'l-metalib
3. femen yahtevi fiha ...
4. ...
5. Huve el-alimu şeyhu'l-lezi şae fi'l-vera ...
6. Muhammed Said El-Hamidî le-kemule bi-envai evsafî'l-huda ve'l-hasenat
7.
8. Fe haze bihi hayren ya ilahe'l-halaik
9. Ve key karien fiha mine'l-metalib
10. Fi sene 1302/1885

Anlamı:

Allah'ın dilediği olur. Saidiye (medresesi) öğrenciler için imar edilmiştir. Kim içinde bulunursa ... o alimdir. Öyle bir Şeyh ki gizlilikte istiyor. ... Muhammed Said El-Hamidî tamamlamıştır. Tüm hidayet ve güzelliklerin bütün vasıfları onunla hayra ulaşır. Ey mahlukatın ilahı ... burda öğrenciler okusun diye. Yıl 1302.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Cami avlusunun kuzey duvarında bulunan ve sınır kontürleri içine kaz ayağı şeklinde tatbik edilmiş damla madalyonu yer alır. Madalyonun tepe kısmı hilal formuyla sonlanır. Damlanın alt ve üst kısımlarında geometrik ve bitkisel bezemeler yer almaktadır.

Birbirinden ince şeritlerle ayrılmış kitabe, yatay olarak on satır halinde verilmiştir. Damla, madalyonun içerisinde oyma ve kabartma tekniğinde tatbik edilmiştir.

Camiye ait eski fotoğraflarda caminin giriş kapısının üzerinde bulunduğu görülen kitabenin, şimdiki yerine daha sonradan yerleştirildiği düşünülmektedir.

Katalog No: 3.45

Eser adı: 4 Nolu Cami Kitabesi

Tarihi: ---

Bulunduğu Yer: Cami

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 137

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Kufi

Malzemesi: Kalker Taşı

Boyutları: ---

Kitabesi: Okunmuyor

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Caminin doğu kısmındaki ek binanın penceresinin hemen üst kısmına konumlandırılmış olan kitabe, dikdörtgen gövdeye sahiptir. Kitabe tek satır halinde yatay olarak kabartma tekniğiyle ve kufi hatla yazılmıştır. Dara bölgesinde incelenen kitabeler arasında kufi hatla yazılmış olan tek kitabe örneğidir.

Katalog No: 3.46

Eser adı: 5 Nolu Cami Kitabesi

Tarihi: 1285/1869

Bulunduğu Yer: Cami

İncelenme Tarihi: 21.03.2019

Fotoğraf No: 138

Çizim no:---

İşleniş Tarzı: Kabartma

Yazı Dili: Arapça

Yazı Türü: Celi Sülüs

Malzemesi: Kalker Taşı

Boyutları: ---

Kitabesi: ---

Metni:

1. الا يا مسجدا لله اسكنا ... عالمين ...
2. ... بالطاعات والاذكار ... رب العاليات
3. ...
4. ... الي عمرانه ...
5. جنّات لها مشرف ... جزاء العاملين ...
6. واعظم من سخی فيه ملی شیخ عبدالله فخر المرشدين
7. جزاه الله اجراً ... واعلم فخر في ...
8. سنة ١٢٨٥

Transkripsiyonu:

1. Ela ya mescide'llahi eskena ... alemîne ...
2. ... bi't-taati ve'l-ezkar ... rabbe'l-alıyat
3. ...
4. ... ıla imranihi ...
5. Cennetin leha müşerrefin ... cezae'l-amilin ...
6. Ve a'zamu men seha fihi Molla Şeyh Abdullah fahru'l-mürşidin
7. Cezahu'llahu ecren ... ve a'lemu fahrin fi ...
8. Sene 1285/1869

Anlamı:

Alimleri ... taat ve zikir ile ... barındırıyor. ... yücelerin Rabbi ... bunun imarına ... ona cennetleri şereflendirilmiş ... çalışanların mükafatı ... burda en çok cömert davranan mürşitlerin övüncü olan Molla Şeyh Abdullah'tır. Allah onun mükafatını versin. ... ve en bilgili övünç ... yıl 1285.

Genel tanım ve Kompozisyon Özellikleri:

Caminin giriş bölümünün kuzey duvarında kapının üzerinde bulunan kitabe, gövde kısmında cetvellerle ayrılmış ve yatay satırlar halinde düzenlenmiştir. Taşa kabartma tekniğiyle, celi sülüs hatla, Arapça olarak yazılmış kitabede 1285/1869 tarihine yer verilmiştir. Yazılar kartuşlar içinde sekiz satır halinde, kabartma tekniğiyle yazılmıştır.

Kitabe günümüzde sağlam bir biçimde durmaktadır. Fakat üzeri boyandığı için kitabesinin bir kısmı okunamayacak duruma gelmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Tez konumuz olan “Mardin’in Dara Köyündeki Mezar Taşları ve Kitabeler” başlığı altında yapılan çalışma sonucu 60 civarında mezar taşı ve 6 adet cami kitabesi tespit edilmiştir. Mezar taşlarından farklı yerlere dağılmış olan 41 tanesi, cami kitabelerinden 5 tanesi çalışmamızın katalog kısmına alınmıştır. Katalog kısmına alınan tarihi tespit edilebilen mezar taşları ve kitabelerin tamamı Osmanlı dönemine aittir. Bunların bir kısmı ya iyi korunamadığından ya da iklim ve çevre koşulları nedeniyle kırılmış ve tahribata uğrayarak özellikleri belirlenemeyecek duruma gelmiştir.

Dara’ya yakın merkezlerden olan; Mardin, Savur, Cizre, Nusaybin’de görülebilen mahalli üslup, çalışmamızda incelediğimiz kitabelerin ve mezar taşlarının şekil ve süslemelerinde de ön plana çıkmaktadır.

Araştırmamız kapsamında incelediğimiz mezar taşları ve kitabeler 18, 19 ve 20. yüzyıla aittir. Kitabe ve mezar taşlarından en erken tarihli olanı; Dara’nın doğusundaki Ağa mezarlığında bulunan, Rukiye binti Şeyh Muhammed Said en Nakşibendî’ye ait olan 1207/1792 tarihli mezar taşıdır. En geç tarihli olanı ise; Dara camisinde bulunan 1332/1914 tarihli cami kitabesidir.

Katalog içerisinde yer alan taşların sahip olduğu özellikler ve etkileşim yollarının daha detaylı tespit edilebilmesi amacıyla; tipoloji, kullanılan malzeme ve teknik, süsleme, yazı ve kompozisyon, açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.1. TİPOLOJİK ÖZELLİKLER

Çalışmamıza konu olan Dara’da bulunan mezar taşlarının tamamının şahideli özellikte ve farklı formlarda yapıldıkları görülmüştür. Çalışmamızı daha iyi analiz etmek için mezarlarının tipolojik olarak; şahideli, şahideli sandukalı, şahideli pehle taşlı mezarlar şeklinde gruplandırılıp tanımlamaları yapılmıştır.

4.1.1. Şahideli Mezarlar

Mezar taşları, kabirlerin baş ve ayak taraflarında bulunurlar ve bunlara “şahide” adı verilir. Baş taraftakilere “baş taşı” (baş şahidesi), ayak tarafındakilere de “ayak taşı” (ayak şahidesi) adı verilmektedir. Bazı kabirlerde tek başına baş taşı olabildiği gibi, ikisi birlikte de bulunabilmektedir.⁴⁵

İslam dininde ölen Müslümanların mezarına taş kitabe ve ayaktaşı dikme geleneği yoktur. Ölümünden sonra insanı anıtlıştıran yapılar ve somut taş simgeler meydana getirme düşüncesi Şamanizm inancından ve İslamiyet’ten önceki Türklerin yaşam tarzında bulunan Ata Kültü’nden geldiğini ortaya koymaktadır.⁴⁶

Dara’da bulunan şahideli mezar taşlarında, şahideler genel olarak toprak zemindirler. Şahidelerdeki yazılar genel olarak iki şahide taşına eşit oranda uygulanmıştır. Şahidelerin yüzlerindeki yazılarda mezarda yatan şahıs hakkında bilgiler ya da dini içerikli cümleler ve muhtelif formlarda süsleyici öğeler yer almaktadır. Şahideler genel form olarak benzer olmalarına rağmen, başlıkları açısından farklılık göstermektedirler. Çalışmamıza konu olan şahidelerde; üçgen alınlıklı, dilimli ve yuvarlak kemer alınlıklı örneklerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Profillemeye, yuvarlak kemer alınlıklı ve üçgen alınlıklı örnekler genellikle görülmektedir. Şahidelerin çoğunun alınlık kısmında taş kemerli celi sülüs yazıyla yazılmış kitabelik bulunmaktadır. Kitabenin baş şahidelerinde “Ya Munisi” ayak şahidelerinde “Fi Vahdeti” şeklinde yazı kalıpları uygulanmıştır. Dara’da bulunan

⁴⁵ Ahmet Bodakçı, **Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı ...**, s.173.

⁴⁶ Ahmet Bodakçı, **Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı ...**, s.173.

mezar taşları bu özellikleriyle; Mardin, Midyat, Nusaybin, Savur ve Cizre’de bulunan mezar taşlarıyla benzer özellikler göstermektedir.⁴⁷

Dara’da bulunan mezar taşı şahideleri aynı formda olup; kalınlık, boy, yükseklik, genişlik ve bezeme özellikleri bakımından benzerlik gösterdikleri görülmektedir. Dara’nın batısındaki Zindan mezarlığında, 1272/1856 tarihli 6 Nolu Mezar’ın ayak şahidesi, baş şahidesine göre daha kısa tutulmuştur. Doğudaki Ağa Mezarlığı ile batıdaki Zindan mezarlığında bulunan şahideler arasında farklılık görülmektedir. Ağa mezarlığında bulunan mezar şahideleri süsleme ve motif özellikleri bakımından Zindan mezarlığında bulunan şahidelere göre daha dikkat çekicidir. Bunun nedeni; Ağa mezarlığındaki mezarların, genel olarak Şeyh ve Bey ailelerine ait olmasıdır.

4.1.2. Şahideli Sandukalı Mezarlar

Sandukalar iki bölüm olarak düzenlenirler. Sandukanın alt bölümünde, içine ölünün konulduğu bir çukur bulunur. Bu çukurun üzeri sal taşları kapatılarak sanduka için uygun zemin hazırlanır. Sandukalar da kendi içerisinde çeşitlilik gösterirler. Bazen de sal taşları ile sanduka arası belirli yükseklikte tutulmak suretiyle sandukanın kaide kısmı oluşturulur.⁴⁸

İncelediğimiz 41 adet mezardan 14 tanesi şahideli sandukalı tiptedir. Bu mezarlardan 3 tanesi doğudaki Ağa mezarlığında, 11 tanesi de batıdaki Zindan mezarlığında bulunmaktadır. Zindan mezarlığında bulunan Şahideli Sandukalı mezarlar, Ağa mezarlığında bulunanlara göre daha yüksek, süsleme ve motif özellikleri bakımından ise daha sade bir tarz arz etmektedirler. Bunun sebebi; Zindan mezarlığında bulunan mezarların varlıklı ailelere ait olmasıdır. Bezeme olarak sade olmasının nedeni ise erkek mezarları oldukları düşünülmektedir.

Dara’da bulunan şahideli sandukalı mezar örnekleri farklı türlerde uygulanmışlardır. 1306/1888 tarihli Eş-Şeyh Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En Nakşibendî’nin mezarı, üzeri yekpare ve yüksek olmayan sanduka

⁴⁷ Ahmet Bodakçı, **Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı ...**, s.115.

⁴⁸ Abdüsselam Uluçam, “Erciş-Çelebibağı’ndaki Mezar Çeşitleri”, **Van Gölü Çevresi Kültür Varlıkları Sempozyumu Bildirileri**, Van 22-25 Mayıs 1996, s.87.

taşlarıyla kapatılmış ve üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Düzgün ve yekpare olmayan, kesme taşlarla örülen, Ağa mezarlığında bulunan 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey'in kızı merhume Fatıma'nın mezarı ile 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı Hatice'nin sandukalı mezarlarının yüzeyleri, hiçbir tarafı boş bırakılmayacak şekilde, bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Her iki örnekteki mezarın yükseklik, kalınlık, boy, genişlik ve bezemeleri benzerdir.

Düzgün ve yekpare olmayan, kesme taşlarla örülen, yüksek sanduka gövdesine sahip olan, Zindan mezarlığında bulunan 1315/1898 tarihli Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın mezarı ile 5 Nolu Mezar'ın şahidelerinde kısmi bezemeler bulunmaktadır. Mezarların sanduka kısımlarında herhangi bir süsleme ve motife yer verilmemiştir. Her iki mezarın kalınlık, yükseklik, genişlik, boy ve yapılan süslemeleri birbirine benzerlik göstermektedir. Dara'da bulunan sandukalı mezarlar; Mardin'deki Muhammed'in oğlu Muhammed ve Savur'daki Ahmet Ağa'nın mezarlarıyla benzerdir.⁴⁹ (Fotoğraf 141-142)

4.1.3. Şahideli Pehle Taşlı Mezarlar

İki dikdörtgen blok taşın, baş ve ayak şahideleri arasına düşey konumda yerleştirilmesiyle meydana gelen mezar tipi, üzeri sanduka ile kapatılmadığı için böyle tanımlanmıştır. Bu tür mezarlarda iki blok taş arasında kalan boşluk toprakla doldurularak zeminden yüksek bir platform meydana getirilir. Bu tür mezarlar statik olarak daha kolay yıpranabilen mezarlardır. Bu tarzın daha yüksek tutulmuş formlarına; İstanbul Eyüp Sultan, Karacaahmet, Göynük, Balıkesir gibi Batı Anadolu'da Osmanlı dönemi mezarlarında rastlanılmaktadır. Bu örneklerin pehleleri yüksek ve bol bezemeye sahiptir.⁵⁰

İncelenen mezar taşlarından büyük çoğunluğu Şahideli Pehle taşlıdır. Ağa mezarlığında bulunan 1207/1792 tarihli Rukiye binti Şeyh Muhammed Said en Nakşibendî'nin, 1294/1877 tarihli Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı

⁴⁹ Mehmet Fatih Pullu, “Savur'daki Mezar Taşları”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2010), s.65., Ahmet Bodakçi, **Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı ...**, s.115.

⁵⁰ Sibel Tıgıcı, “İstanbul Divanyolu'nda Sultan II. Mahmud Türbesi'nin Haziresindeki Mezar Taşları”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010), s.517.

Hacer'in, 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin, 1296/1879 tarihli Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidi'nin, 1294/1877 tarihli Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin ve 1291/1875 tarihli Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin mezarları şahideli pehle taşlı tipolojidedirler.

Ağa mezarlığında bulunan; 1299/1882 tarihli Sufi Ahmed'in, Abdullah'ın, Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in, Abdurrezzak'ın, Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in, 4 Nolu Mezar'ın, Zindan mezarlığında bulunan; 7 Nolu Mezar'ın, 8 Nolu Mezar'ın ve 9 Nolu Mezar'ın mezarlarındaki pehle taşlarının büyük bir kısmı toprağa gömülmüştür. Pehle taşlarının, yağmur ve tabiat olayları nedeniyle zamanla etrafları toprakla dolmuştur.

4.2. MALZEME VE TEKNİK

Dara mezar taşlarında kullanılan taş malzeme, Mardin yöresinin mimarisiyle de özdeşleşmiş açık sarı kalker taşıdır. Ocaktan çıkartıldığında yumuşak olan, sonradan sertleşen kireçli oluşum, süslemede de aynı rahatlıkla asırlar boyu kullanılmıştır. Mardin ve yakın çevresinde mimarinin ana malzemesini oluşturmuş olan açık sarı kalker taşı, kentte olumsuz koşullara rağmen sürdürülen geleneksel taş işçiliğinin ana malzemesi konumundadır.⁵¹

Dara'da kalker taşının yanı sıra kum taşı malzemesinin de bazı mezarlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Ağa mezarlığında bulunan 1275/1859 tarihli Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in ve Zindan mezarlığında bulunan 10 Nolu Mezar'ın mezar şahideleri kum taşı malzemedendir.

Tespit edilen mezar taşlarının genelinde kabartma tekniği kullanılmıştır. Kazıma tekniği ise sadece iki örnekte uygulandığı görülmüştür. Ağa mezarlığında, 1 Nolu Mezar'ın ve 2 Nolu Mezar'ın kitabe metinlerinde kazıma tekniği uygulanmıştır.

⁵¹ Gülsen Baş, "Mardin'de Türk Dönemine Ait Bilinmeyen Bir Mezar ve Mezar Taşları", **Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, C.61, s.32.

4.3. YAZI ÖZELLİKLERİ

İnsanların, düşündüklerini başkalarına aktarmak için, herhangi bir madde üzerine kazıma, çizmek veya yazmak suretiyle kullanmış oldukları işaret ve şekillere yazı denilmektedir.⁵² Yazının kendine has bir dili ve anlatım biçimi vardır. İnsanlar arası iletişimde, çok önemli bir yere sahiptir. Yazı, insan iletişiminin temel ögesi olan hazır bulunmayı ve var olmayı en dolaysız biçimde söz ile birlikte gerçekleştirir. Aynı zamanda, iletişimin başka bir özelliği olan kalıcılığı da sağlamış olur. Yazı, insan dili ve düşüncesinin işaretler aracılığıyla betimlemesidir. Yaklaşık MÖ. IV bin yıllarında bulunmuş olduğu sanılan yazı, sesi görsel iletişim aracı olma durumuna getirmiştir. Böylece yüzlerce yıl boyunca edinilmiş olan deneyim ve bilgi birikimlerinin, daha sonraki kuşaklara aktarılması sağlanmıştır.⁵³

İslam mimarisinde yazının yer aldığı ilk günden bu yana, bazen başlı başına bir sanat, bazen bezeme ve bazen de tamamen tarihî önemi olan bir belge niteliği taşımış olduğu görülmektedir. Böylece mimaride yer almış olan yazı başta ma'kılı, muhakkak, celi sülüs, celi ta'lik gibi türleri olmak üzere, gerek işlev açısından gerekse süsleme açısından sanat tarihi ve diğer alanlar için en önemli malzemeyi oluşturmaktadır.⁵⁴ Cami, tekke, mektep, medrese, han, çeşme, hamam, sebil, kütüphane gibi herhangi bir âbidenin ekseriya dış, bazan da iç cephesinde yer alan veya nişan taşı, mezar taşı gibi bir dikilitaş üzerindeki kitabelerde kullanılan yazılar kûfi celî sülüs ve bilhassa Türkçe kitâbelerde harekesiz olması dolayısıyla celî ta'lik en çok kullanılan yazı türüdür.⁵⁵

Dolayısıyla, Türk-İslâm sanatında dekorasyonun önemli parçalarından biri olan yazı da, sanatın üstlenmiş olduğu mesaj verme/iletme görevini çok iyi bir şekilde yerine getirmiş olan sanat dallarından biri olarak üzerine düşen görevi bihakkın yerine getirmiştir. Bu manada yazı, ait olmuş olduğu mimari unsuru maddenin ötesine taşımıştır. Yazı, muhataplara mesaj vermiş olmanın en etkili

⁵² Celal Esat Arseven, “Yazı”, **Sanat Ansiklopedisi**, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1994, C.5, s.2226.

⁵³ Hüseyin İlter Taşkıran, **Yazı ve Mimari**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997, s.77.

⁵⁴ Abdülhamit Tüfekçioğlu, **Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.8.

⁵⁵ M. Uğur Derman, “Hat”, **DİA**, TDV Yayınları, Ankara 1997, C.16, s.435-436

yollarından biridir. Diğer dinlerden farklı olarak, özellikle Türk-İslâm mimarisinde yazı, en çok kullanılmış olan mesaj iletme yöntemlerinden birisi olarak karşımıza çıkmıştır.⁵⁶

Dara'da bulunan mezar taşı ve kitabe örneklerinde kullanılan yazı hatları Arap alfabesiyle ve celi sülüs hat ile yazılmıştır. Dara camisinde bulunan bir kitabenin kufî hatla yazıldığı görülmüştür(Fotoğraf:137). Genel olarak, yazı özellikleri Mardin, Cizre, Savur'daki bazı taşlarla benzerlik göstermektedir.⁵⁷ Savur'da bulunan Ahmet Ağa'nın ve Mardin'deki Muhammed'in oğlu Muhammed'e ait mezar sandukasındaki bezemeler, Ağa mezarlığında bulunan Daralı Eyüb Bey'in hanımı Fatıma'nın ve Daralı Ramazan Fehmi Efendinin hanımı Hatice'nin mezarlardaki bezemelerle benzerlik arz ettiği görülmektedir.⁵⁸(Fotoğraf:141-142)

4.4. DİL

Katalog kısmına dâhil edilen Dara mezar taşları ve kitabelerde kullanılan dil Arapça'dır. Zindan mezarlığındaki iki mezar taşının çok az bir kısmında Osmanlı Türkçesi kelimelere yer verilmiştir.

Osmanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi diye adlandırılan ilk dönemi de içine alarak XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden Türkiye Türkçesi'nin gelişme sürecindeki yazı dilidir.⁵⁹

Zindan mezarlığında bulunan, 1315/1898 tarihli Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın mezarının şahidelerinde Arapça kullanılmış olmakla birlikte, ayak şahidelerinde vefatının ayı belirtilirken Osmanlı Türkçesi kullanıldığı görülmüştür. 1300/1883 tarihli Ahmed Ağa'nın mezarında da, tıpkı Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın mezarında olduğu gibi ayak şahidesinde Osmanlı Türkçesi kullanılmıştır. Ağa mezarlığında bulunan 4 Nolu Mezar'ın baş şahidesinde Osmanlı Türkçesi'nin kullanıldığı görülmüştür.

⁵⁶ Nusret Çam, **İslâm'da Sanat Resim ve Mimari**, Elektronik İletişim Ajansı, Ankara 1994, s.9.

⁵⁷ Veyşi İnci, “**Cizre Mezar Taşları (18.-19.y.y.)**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2008), 259.

⁵⁸ Mehmet Fatih Pullu, “**Savur'daki Mezar Taşları**”, s.65., Ahmet Bodakçı, **Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı ...**, s.115.

⁵⁹ Mustafa Özkan, “Osmanlı Türkçesi”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2007, C.33, s.483.

4.5. KİTABELERDE İÇERİK

İncelenen 41 mezar taşının 36 tanesi kitabeli olup, 18. yüzyıl, 19. yüzyıl ve 20. Yüzyılın başına aittir. Kitabelere genellikle baş ve ayak şahidesinde yer verilmiştir. Kitabeler kartuşlar içerisinde sağdan sola doğru ve Arapça hatlarla yazılmıştır.

Mezar taşı kitabelerindeki yazıların satırları, genel olarak baş şahidesinde kaç satırsa, ayak şahidesinde de o oranda kullanılmıştır. 12 şahide de 7 satır, 9 şahide de 8 satır, 8 şahide de 9 satır, 8 şahide de 4 satır, 6 şahide de 3 satır, 5 şahide de 6 satır, 4 şahide de 5 satır, 2 şahide de 2 satır, 1 şahide de 14 satır, 1 şahide de 12 satır ve 1 şahide de 10 satır yazı bulunmaktadır. Cami kitabelerinde ise; 2 kitabede 8 satır, 1 kitabede 10 satır, 1 kitabede 4 satır ve 1 kitabede 1 satır yazıya yer verilmiştir.

Mezar kitabelerinde bulunan konuları Prokosch; 1- Yakarış, 2- Dua, 3- Kimlik 4- Dua isteme 5- Tarih olarak beş ana başlık altında toplamıştır.⁶⁰ Halit Çal, daha ayrıntılı bir gruplandırma yaparak; 1- Başlangıç ifadesi 2- İnsanlara uyarı 3- Durum bildirme 4- Sebep bildirme 5- İlahtan istek 6- İnsanlardan istek 7- Meslek 8- Sülale adı 9- Yaratıcıdan istek (Dua) 10- Ölenin adı 11- İnsanlardan istek 12- Tarih olarak toplam on iki başlık altında incelemiştir.⁶¹

Bu gruplandırmaları incelediğimizde, Dara'daki mezar kitabelerinin Prokosch'in gruplandırmasına daha uygun olduğu görülmektedir.

Dara mezar taşlarının alınlık kısmında, Osmanlı mezar taşlarında olduğu gibi bir kitabelik bulunmaktadır. Kitabeliğin baş şahidesinde genel olarak “یا مونسى” Ya Munisi (Ey canıma yakın olan), ayak şahidesinde ise “فى وحدتى” Fi Vahdeti (Yalnızlığında) yazı kalıpları kullanılmıştır. Zindan mezarlığında bulunan 8 Nolu Mezar ve 9 Nolu Mezar'ın alınlık kısmındaki kitabelikte “المك لله” El-Mülkü Lillah (Mülk Allah'ındır) yazı kalıbının kullanıldığı görülmektedir. Mezarda yatan kadınlar için “هذا قبر المرحومة” “haza kabru'l-merhume”, erkekler için ise “هذا قبر المرحوم” “haza kabru'l-merhum” ifadeleri kullanılmıştır.

⁶⁰ Hans Peter Laquer, **Hüvel Baki: İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar taşları**, Selahattin Dilidüzgün (çev.) Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1997, s.127-137.

⁶¹ Halit Çal, “Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları”, **Vakıflar Dergisi**, sy. 30, s.311-322.

İncelediğimiz mezar taşlarından iki tanesinde yer adı geçtiği görülmektedir. Ağa mezarlığında bulunan 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey'in hanımı merhume Fatıma'nın mezarının baş şahidesinde “ایوب بك الديري...” Eyüb Bek ed-Deyri... ile vefat edenin Daralı olduğu ve yine aynı mezarlıktaki 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı Hatice'nin mezarının baş şahidesinde “... رمضان فهمى افندى الديرى” Ramazan Fehmi Efendi ed-Deyri... ile vefat edenin Daralı olduğu bilgileri yer almaktadır.

Bazı mezar taşı şahidelerinde Kur'an-ı Kerim ayetlerine yer verilmiştir. İncelediğimiz mezar taşlarından iki tanesinde Kur'an-ı Kerim'den ayetler yer almıştır. Dara'nın batısında Zindan mezarlığında bulunan 8 Nolu Mezar ve 9 Nolu Mezar'ın baş şahidelerinde Bakara Suresi 255. Ayeti olan Ayete'l-kürsü yazılmıştır.

İncelediğimiz örneklerde, mezarlardaki şahısların vefat ettikleri zaman dilimleri olarak; Muharrem, Safer, Rebiulevvel, Cemaziyelula, Cemaziyelahir, Recep, Şaban, Şevval, Zilkade, Zilhicce gibi kameri aylar kullanılmıştır. Miladi aylardan ise; Şubat ve Haziran ayları kullanıldığı görülmüştür.

Dara mezar taşlarında sıkça kullanılan erkek ve kadın isimlerinden en çok kullanılan isimler; erkek ismi olarak 5 inde “Muhammed Said”, 4 ünde “Abdullah”, 1 inde “Eyüb”, 1 inde “Muhammed Alauddin”, 1 inde “Nureddin”, 1 inde “Salih”, 1 inde “Mahmud”, 1 inde “Ramazan Fehmi”, 1 inde “Muhammed Selim”, 2 sinde “İbrahim”, 1 inde “Abdurrezzak”, 1 inde “Hasan”, 1 inde “Muhammed Şirin”, 1 inde “Yusuf”, 2 sinde “Ahmed”, 2 sinde “İbrahim”, 1 inde “Ferid”, 1 inde “Muhammed Naim”, 1 inde “Muhammed” isimleridir. Kadın ismi olarak ise; 2 sinde “Hacer”, 1 inde “Rukiye”, 1 inde “Fatıma”, 1 inde “Halime”, 1 inde “Hatice” isimleri kullanılmıştır.

İncelenen örneklerin çoğunda, mezarda yatan için dua istendiği çeşitli Fatiha ibarelerinde anlaşılmaktadır. Mezarlıktaki şahidelerin 3 ünde “El-Fatiha”, 3 ünde “Ruhıha El-Fatiha”, 3 ünde “Li Ruhıhi El-Fatiha”, 3 ünde “İla Ruhıhi El-Fatiha”, 2 sinde “İla Ruhıhi Fatiha”, 2 sinde “İla Ruhıha Fatiha”, 1 inde “Ruhıha Fatiha”, 1 inde “Ruhıhi Fatiha”, 1 inde “Ruhıhi El-Fatiha” ifadelerine yer verilmiştir.

Çalışmamızdaki mezar taşı örneklerinde tarihler, çoğunlukla ay ve yıl olarak verilmiştir. 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey'in kızı merhume Fatıma'nın ve 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendinin hanımı Hatice'nin ve Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in mezarlarında tarihlerin hem yazıyla hem de rakamla verildiği görülmüştür.

Dara mezar taşlarında isim kısmında genellikle ölünün ismi babasının ismi ile birlikte verilmiştir. Babaların isimleri unvanları ile birlikte verilmiştir. Şeyh, Bey, Hacı, Şeyhe, Efendi, Sufi, Ağa gibi sıfatlar kullanılmıştır.

Örneklerde aile şecere bilgisi verilen mezar bulunmamaktadır. Dara'nın doğusundaki bazı mezarlarda aile ismine rastlanmıştır. 1306/1888 tarihli Eş-Şeyh Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin mezarı, 1294/1877 tarihli Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in mezarı, 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alaüddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin mezarı, 1292/1875 tarihli Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarı, 1296/1879 tarihli Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin mezarı ve 1294/1877 tarihli Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin mezarının şahidelerinde yazan “الحامدي” (El-Hamidî) ibaresiyle mezardakilerin Hamidî ailesine mensup oldukları bilgisi verilmiştir.

Bazı mezar kitabelerinde şahısların bağlı bulundukları tarikat ismine de rastlanmıştır. 1306/1888 tarihli Eş-Şeyh Hacere binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin mezarı ve 1207/1792 tarihli Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin mezarının şahidelerinde “النقشبندی” (En-Nakşibendî) ibaresi ile ölen şahısların Nakşibendî tarikatına mensup oldukları ifade edilmiştir.

Katalog kısmına dâhil ettiğimiz, Zindan mezarlığındaki iki mezar kitabesinde Şehit ibaresinin geçtiği tespit edilmiştir. Ağa mezarlığındaki Abdurrezzak'ın mezarının baş şahidesinin dış yüzeyindeki ilk satırda yer alan “هذ قبر الفريد الشهيد” (haza kabru'l-ferid eş-Şehid) ve Zindan mezarlığındaki 8 Nolu Mezar'ın ayak şahidesinin ikinci satırında yer alan “المرحوم الشهيد” (El-Merhum Eş-Şehid) ibarelerinden, vefat eden şahısların şehit olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmamız çerçevesinde değerlendirilen Dara mezar taşlarının bir kısmının mezar kitabesinde, kabirde yatanların genç yaşta vefat ettikleri kitabe içeriklerinden anlaşılmaktadır. Ağa mezarlığında bulunan 1207/1792 tarihli Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin mezar şahidesinde “رحلت حال الصِّبَا في حسرت” Rahelte hale's-siba fi hasretin “Hasret içinde çocukluk zamanında göçtü”, 1294/1877 tarihli Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin mezar şahidesinde “قبر طفل” Kabru tiflin “bir çocuğun kabridir”, sözlerinden vefat eden şahsın çocuk yaşta öldüğü bilgisi verilmektedir. Yine 1296/1879 tarihli Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezar şahidesinde “قبر طفل ما تنهى في الشباب” “Kabru tiflin ma tenha fi's-şebab” bu çocuğun kabridir...”; alttaki satırda ise “الا و حزني على فقده” “Ela ve huzni ala fukdanihi” “Benim hüznüm onu kaybetmektendir” dizeleriyle ölen şahsın genç yaşta vefat ettiği ve bundan duyulan üzüntü dile getirilmiştir.

Dara'da, incelememiz sonucunda mezar taşı kitabesi dışında altı adet kitabe tespit edilmiştir. Kitabelerden uygun olan beş tanesi katalog kısmına alınmış diğer bir tanesi incelenemeyecek durumda olduğundan, katalog dışı bırakılmıştır. Katalog kısmına alınan kitabelerin tamamı Dara camisinde bulunmaktadır. Bu kitabelerden dört tanesi celi sülüs hatla, bir tanesi de kufi hatla yazılmıştır. Kitabelerden biri, caminin giriş kısmında kapının üzerine konumlandırılmıştır. Biri, caminin kuzey duvarda, iki tane kitabe, caminin doğusundaki duvarda ve kalan bir tane kitabe ise caminin kuzeyinde bulunan avlu duvarına yerleştirilmiş olup en hacimli ve süslü olan kitabe de budur.

Kitabelerden dört tanesi okunabilmiş, kalanlardan bir tanesi tahrip olup yazıları kısmen silindiğinden dolayı okunamamıştır. Okunabilen kitabelerde, genel olarak caminin ve medresenin⁶² kim tarafından ve hangi tarihlerde tamir edildiği bilgisi verilmektedir.

⁶² Kitabe metnine göre Cami'nin, yapıldığı dönemde Medrese olarak faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır.

4.6. SÜSLEME

4.6.1. Süsleme Kompozisyonu

Dara'da, incelemek üzere katalog kısmına dâhil etmiş olduğumuz mezar taşları ve kitabelerde, gözlemiş olduğumuz süsleme özelliklerini bitkisel süslemeler ve geometrik süslemeler şeklinde gruplandırabiliriz. Dara mezar taşları ve kitabelerin ana bezemesini ise ağırlıklı olarak bitkisel öğeler oluşturmaktadır.

4.6.2. Bitkisel Süslemeler

Kur'an-ı Kerim'de putperestliğin reddedilmiş olması, 8. ve 9. yy. hadis kaynaklarınca resmin kesinlikle yasak olduğu biçiminde yorumlanmasına yol açmış olduğundan, canlıların resminin yapılması, Allah'ın yaratıcılığına ortak koşmak şeklinde görülmüştür. İslamiyet'in figüratif açıdan resim ve heykel dalındaki bazı kısıtlamaları sonucunda, yalnızca cansız olan varlıkların resminin yapılmasına izin verilmiştir. Bitkiler de bu sınıfın içerisinde yer almıştır.⁶³

Dara'da bulunan mezar taşlarındaki bitkisel motiflerde; lotus, rumi, palmet, gibi öğelerin yanı sıra lale, gül, asma yaprakları, narçiçeği gibi natüralist ve antinatüralist motifler de kullanılmıştır. Bu motifler bazı örneklerde tek başına kullanılırken, bazı örneklerde ise farklı kompozisyonlar oluşturmuş oldukları görülmektedir.

Dara mezar taşlarında bitkisel bezeme kompozisyonu, pehle taşlı örneklerle karşılaştırıldığında, şahideli ve sandukalı örneklerde daha fazla uygulanmıştır. Bitkisel süslemeler; sandukalı mezar örneklerinde sanduka gövdesinde, sanduka kapak taşında, şahide yüzlerinde ve kitabeyi çevreleyen kenarlarda hiç boşluk kalmayacak bir şekilde uygulanmıştır. Şahideli mezar örneklerinde ise genellikle şahidelerin iç yüzlerinde, alınlık kısımlarında, yazının kenar sularında ve şahidelerin kenar kısımlarında uygulandığı görülmüştür.

⁶³ Laqueur, Hüvel Baki: *İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ...*, s.129-130.

4.6.2.1. Palmet ve Rumi

Süsleme bakımından önemli bir yere sahip olan rumiler, yüzeydeki kıvrık çizgileri ile hareketi sağlayan öğelerdir. Palmetler ise; bezemede rumi dalları arasında kalmış olan boşlukları dolduran hareketsiz dolgu motifleridir.⁶⁴

Bir doğulu motif olarak ortaya çıkmış olan ve Eski Dünya'nın çeşitli yörelerinde sevilerek kullanılmakta olan palmet ve rumiler, kullanım zenginliği bakımından mimari bezemenin yanı sıra, mezar taşlarında bulunan süslemenin de en önemli kolunu meydana getirirler.⁶⁵

Dara'daki mezar taşlarının büyük bir kısmının tepelik bölümünde ve bazı mezar taşlarının dış yüzlerinde Palmet ve Rumi motiflerine yoğun bir şekilde yer verildiği görülmüştür.

4.6.2.2. Lale

Lale isminin ebcet hesabına göre 99 sayısına denk gelmesi, bu çiçeğin hem güzel olması hem de Allah ismine benzetilmesi nedeniyle halk tarafından sevilmiştir.⁶⁶

Tasavvufta lale kelimesinin, "Allah" kelimesinden esinlendiği, Allah'ın birliğini temsil ediyor olması nedeniyle çeşme, cami ve mezar taşı gibi halk için yapılmış olan alanlarda yoğun olarak kullanıldığı bilinmektedir.⁶⁷

Ağa mezarlığında bulunan 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin, 1294 / 1877 tarihli Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarı, 1294/1877 tarihli Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin mezarı, 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey'in kızı merhume

⁶⁴ Çiğdem Çelik, "Bitlis Güroymak'taki Tarihi Mezar Taşları", ("Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 1998), s.93.

⁶⁵ Hamza Gündoğdu, "İkonografik Açından Türk Sanatında Rumi Ve Palmetler", **Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar, Güler İnala Armağan**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1993, s.197.

⁶⁶ A. Süheyl Ünver, "Türkiye'de Lale Tarihi", **Vakıflar Dergisi**, sy.9, s.268.

⁶⁷ Beşir Ayvazoğlu, **Güller Kitabı Türk Çiçek Kültürü Üzerine Bir Deneme**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1999, s.85.

Fatıma'nın mezarı, 1207/1792 tarihli Rukiye binti Şeyh Muhammed Said en Nakşibendî'nin mezarı ve 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı Hatice'nin mezarı olmak üzere altı mezar taşının çeşitli yerlerinde lale motifine yer verilmiştir.

4.6.2.3. Servi Ağacı

Allah lafzının ilk harfi olan “elif” harfine benzetilmiş olan bitkinin, sallanırken yapraklarından çıkan "hû" sesi ile Allah'ı zikretmiş olduğuna inanılır. Ağacının dallarının kolay sarsılmaz olması ile serviler sabrın ve temkinin de simgesi haline gelmiştir. Doğru ve dik duruşu ile dürüstlüğü ve doğruluğu temsil etmiş olan, servinin üstteki dallarının eğri durmuş olması, yaratanın karşısında boynu bükük kalmayı ve acziyeti manasıyla yorumlanmıştır. Ayrıca sürekli yeşil bir şekilde kalması ve uzun boyuyla da ebedi olanı sembolize etmektedir.⁶⁸

İncelediğimiz mezar taşları arasında beş örnekte servi ağacı motifi tespit ettik. Bu mezar taşlarından iki tanesi Ağa mezarlığında üç tanesi de Zindan mezarlığında bulunmaktadır. 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alaaddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin ve 1310/1893 tarihli 3 Nolu Mezar'ın mezarları Ağa mezarlığında; 1315/1898 tarihli Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın, 5 Nolu Mezar ve 7 Nolu Mezar'ın mezarları ise Zindan mezarlığında bulunmaktadır.

4.6.2.4. Gül

Çeşitli örnekleri görülebilen gül motifinin, özellikle 18. yy'dan sonra ortaya çıktığını söyleyebiliriz. En natüralist ve realist örneklere kadar, resim ve bezeme sanatlarımızın önemli bir parçası olarak ele alınmaktadır. Stilize olarak da uygulanan gül, halk tarafından kutsal olarak kabul edilmekte ve Hz. Muhammed'in sembolü

⁶⁸ Ayla Ersoy, “Eyüp'teki Mezar Taşlarında Servi Ağacı Kültü”, V. Eyüp Sultan Sempozyumu, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, 11-13 Mayıs 2001, s.93.

olarak bilinmektedir.⁶⁹ Ölen şahsın mezar taşına işlenmiş olan gül motifi, ahirette de Hz. Muhammed'e yakın olma isteğiyle işlenmekteydi.⁷⁰

İncelenen mezar taşlarından üç tanesinde gül motifine yer verildiği görülmüştür. Bunlar; Ağa mezarlığında bulunan 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey'in kızı merhume Fatıma'nın, 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı Hatice'nin ve 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alaaddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin mezarlarıdır. Zindan mezarlığında ise gül motifine rastlanmamıştır.

4.6.2.5. Kıvrık Dal, Yaprak, Çiçek ve Gülbezek Motifleri

Bu bitkisel bezemeleri oluşturan kıvrık dal, yaprak, rumi ve çiçekler genel itibariyle bir bütün oluşturmaktadır. Yapraklar, stilize rumilerden daha natüralist olduğu için rahatça ayırt edilmektedir. Çoğunlukla, kıvrık dal ve çiçeklere tamamlayıcı bir motif olarak kullanılırlar. Bazen de yaprakların kendisi bir kompozisyonu oluşturmaktadır. Kıvrık dal ise, kompozisyonun yüzeye dengeli bir şekilde dağılımını veya bordürlerde devamlılığını sağlıyor. Bunların dağılımı bazen helezonik, bazen ise serbest bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Kıvrık dalların aralarında ve uçlarında çiçekler veya yaprak dizilmektedir.⁷¹

Gülbezek motifi; gül şeklinde dairesel ve yüzeyden hafif çıkıntılı olan motiflere gülbezek, yarım küre şeklinde ve dışa taşıntılı olanlara ise kabara denmektedir. Gülbezeker, içbükey veya dışbükey yaprakların daire içerisine ışınsal bir düzende dizilmeleri ile oluşturulmuştur. Bunun dışında geometrik desenli, çarkıfelek ve dilimli şeklinde olanları da vardır.⁷²

⁶⁹ Yıldız Demiriz, **Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler**, Acar Matbaacılık, İstanbul 1986, s.346.

⁷⁰ Burhan Oğuz, **Mezartaşında Simgeleşen İnançlar**, Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları, İstanbul 1983, s.47.

⁷¹ Selami Bak , **“Ahlat Meydan Mezarlığı Kadınlar Bölümü Mezar Taşı Envanteri”**, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2013), s.268.

⁷² Meltem Ayaz Başak, **“Gevaş Mezar Taşları”**, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2008), s.109.

Dara’da on dört örnekte karşımıza çıkan bu motiflerden üç tanesi Ağa mezarlığında bulunmaktadır. Bunlar; 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alaüddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî’nin, 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey’in kızı merhume Fatıma’nın, 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi’nin hanımı Hatice’nin mezarıdır. Zindan mezarlığında ise on bir mezarda bu motiflere yer verildiği gözlemlenmiştir.

4.6.3. Geometrik Süslemeler

Geometrik süsleme; çember, üçgen, kare, çokgen ve çok köşeli yıldızların oluşturdukları bezeme grubu olarak adlandırılabilir. Genel itibari ile bu örgeler birbirlerinin içine geçerek sonsuzluğu simgelerler.⁷³ İnsanlık tarihinin herhangi bir zamanında ve herhangi bir yöresinde geometrik süslemeleri görebilmek mümkündür. Bu sanat eğiliminin, gelişkin ve sistematik düzenlemeler şeklinde uygulanmış olması İslam medeniyetinin mimari örneklerinde dikkat çekici bir hal aldığı görülebilmektedir.⁷⁴

Mezar taşlarında bulunan geometrik motifler, ölen şahsın yaşantısı hakkında bize bilgi verebilmektedir. Nokta, çizgi ve yaylardan oluşan kavramlar topluluğuna dayanan geometrik süsleme, belirli eksenlerde, belirli ilkelerin tatbik edilmesi ile düzenlenmiştir. Türklerde eskiden devam eden bu bezeme unsurunu; çok kollu çarkıfelek motifleri, baklava dilimleri, geometrik geçmeli madalyonlar, üçgenlerden oluşan geçmeli madalyonlar, içi boş madalyonlar, ışınal sistemde tasvir edilmiş güneş motifleri, mühr-ü Süleyman (Davud yıldızı, Davud Mührü, Davud Kalkanı) ... vb. oluşturmaktadır.⁷⁵

Dara’da incelediğimiz mezar taşlarındaki geometrik bezemeler, tek başlarına öğeler olarak kullanılmış olmalarının yanı sıra bir araya gelerek değişik

⁷³ Ayla Ödekan, “Bezeme”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Yem Yayınları, İstanbul 1997, C.1, s.236-237.

⁷⁴ Gülnaz Güzel, “**Mardin’deki Osmanlı Dönemi mimari Yapılarında Taş Süsleme**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2010), s.104.

⁷⁵ Sahure Yariş, “**Üsküdar’da Yer Alan Bir Grup Cami Hazinesindeki Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015), s. 363.

kompozisyonlar oluşturdıkları görülmektedir. Geometrik bezeme kompozisyonu, şahideli ve sandukalı örneklerde pehle taşlı örneklerle göre daha fazla uygulanmıştır. Ayrıca Zindan mezarlığıyla karşılaştırıldığında Ağa mezarlığında bulunan geometrik bezemelerin daha yoğun bir şekilde uygulandığı gözlemlenmiştir. Bunun nedeni; Ağa mezarlığındaki mezarların, genel olarak Şeyh ve Bey ailelerine ait olmasıdır.

4.6.3.1. Mühr-i Süleyman

Mühr-i Süleyman, bir üçgenin tepesinin diğerinin tabanına geçirilmiş iki eşkenar üçgenden meydana gelen bir sembol olup Müslümanların arasında “hâtem-i Süleyman”, yahudi ve Hristiyanlarca “Dâvûd yıldızı” diye anılmaktadır.⁷⁶ Mühr-i Süleyman mezar taşlarında bereketi, bolluğu ve gücü temsil etmektedir.⁷⁷

Dara’da, farklı şekillerde karşımıza çıkan Mühr-i Süleyman motifi, on bir mezarda karşımıza çıkmaktadır. Ağa mezarlığında iki mezarda görmekteyiz. Bunlar; 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey’in kızı merhume Fatıma’nın, 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi’nin hanımı Hatice’nin mezarlarıdır. Zindan mezarlığında ise dokuz mezarda Mühr-i Süleyman motifine yer verilmiştir.

4.6.3.2. Çarkıfelek

İç içe geçen çarkıfelek ve daire motiflerine Anadolu’da Türk Mimari eserlerinde cami, kervansaray, medrese, mezar taşları, türbe ve çeşitli el sanatlarında görebilmek mümkündür.⁷⁸

Sanat tarihinde çok sık rastlanabilen, dünya hayatının gelip geçiciliğini ve hareketliliğini simgeleyen bir süsleme motifidir. Bununla birlikte kâinatın ve sonsuzluk prensibinin simgesi olarak da kullanıldığı düşünülmektedir. Anadolu’da

⁷⁶ İskender Pala, “Mühr-i Süleyman”, **DİA**, TDV Yayınları, İstanbul 2006, C.31, s.524.

⁷⁷ Zeynep Uçar, “**İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2018), s.188.

⁷⁸ Mehmet Fatih Pullu, “**Savur’daki Mezar Taşları**”, s.87.

ölümünden sonraki yaşamın devam ettiği inancının bir işareti olarak birçok eserin üzerinde olduğu gibi mezar taşlarının üzerine de işlenmiştir.⁷⁹

Dara’da incelenen mezar taşlarından dört tanesinde çarkıfelek motifine yer verilmiştir. Bunlardan biri Ağa mezarlığında yer alan 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alaaddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi’ye ait mezar taşıdır. Diğerleri ise Zindan mezarlığında yer alan 1315/1898 tarihli Hasan Ağa’nın oğlu Muhammed Şirin Ağa ve iki adet mezar taşıdır.

4.6.3.3. Damla

Damla (bereket damlası) motifi, Güneydoğu Anadolu’da bulunan mimari yapılarda yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Akkoyunlu yapılarında damla madalyonları yoğun bir şekilde kullanılmış olup Osmanlı mimarisinde de bu uygulama devam ettirilmiştir.⁸⁰

Dara’da incelenen mezar taşları örneklerinin büyük çoğunluğunun baş ve ayak şahidelerinde damla motifine yer verilmiştir. Bazı örneklerde yivli, bazı örneklerde örgülü zincir şekline bulunan damla motifi, Dara başta olmak üzere Cizre, Midyat, Savur ve Nusaybin mezar taşlarında da uygulandığı görülmüştür. Ayrıca dairesel rozetlerde birçok mezar taşı şahidesinde, yazının içerisine hakkedildiği bir form olarak kullanılmıştır.

4.6.3.4. Hilal

Hilal motifi, Dara’daki mezar taşlarında, şahidelerin tepe noktalarına yerleştirilmiştir. Ağa mezarlığında dört mezar taşında bulunmaktadır. Bunlar; 1312/1895 tarihli Şeyh Muhammed Alaaddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi’nin, 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey’in kızı merhume Fatıma’nın, 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi’nin hanımı Hatice’nin ve 3 Nolu Mezar’ın mezarlarıdır. Zindan mezarlığında ise iki mezar taşında hilal motifine yer

⁷⁹ Furgan Akdağ, “Bayburt’taki Türbeler Ve Mezar Taşları”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2015), s.276.

⁸⁰ Gülnaz Güzel, **Mardin’deki Osmanlı Dönemi...**, s.110.

verilmiştir. Bunlar 1315/1898 tarihli Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın ve 5 Nolu Mezar'ın mezarlarıdır.

4.6.3.5. Vazo

Vazo kelimesi Türkçede bahçelere, odalara, bahçelere veya bina duvarlarının üstüne süs olarak konulan tezyini saksı, kavanoz küp gibi kaplara verilen isimdir.⁸¹ 15. yüzyılda Osmanlının Anadolu hâkimiyeti ile birlikte, insan ve hayvan motifleri yerini çiçekler ve vazoya bırakmıştır.⁸²

İncelenen mezarlıklardaki mezar taşlarında vazo kompozisyonuna sahip iki örnek tespit edilmiştir. Bu örnekler Ağa mezarlığında bulunan 1325/1907 tarihli Daralı Eyüb Bey'in kızı merhume Fatıma'nın ve 1331/1913 tarihli Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin hanımı Hatice'nin mezar taşlarıdır. Bu mezar taşlarının baş ve ayak şahidelerinin dış yüzlerinde vazo kompozisyonuna yer verilmiştir.

⁸¹ Azade Akar, "Tezyini Sanatlarımızda Vazo Motifleri", **Vakıflar Dergisi**, sy.8, s.267.

⁸² Akar, **Tezyini Sanatlarımızda ...**, s.268.

SONUÇ

Mezopotamya'nın önemli yerleşim yerlerinden biri olan Dara'nın geçmişi Doğu Roma (Bizans) ve Sasani dönemine kadar uzanmaktadır. Birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Dara, her uygarlığın kendinden birçok kültürel bulgu ekleyerek günümüze gelmiş olan bir kenttir.

İslami dönemin II. halifesi Hz. Ömer döneminde fethedilmesiyle, Dara İslamiyetle tanışmış ve kentte İslamiyet yayılmıştır. Dara, sonraki dönemlerde farklı devletler tarafından yönetilmiştir. Bu devletlerin İslam devleti oldukları göz önüne alındığında Dara, Müslümanların hâkimiyetinden ayrılmadan günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Dara'daki tarihi mezarlık alanları; Ağa ve Zindan mezarlık alanlarından oluşmaktadır. Bu mezarlık alanlarından, Ağa mezarlık alanı Dara'nın doğusunda, Zindan mezarlık alanı ise Dara'nın batısında yer almaktadır. Ayrıca, çalışmamız kapsamında incelenen kitabeler Dara Camisi'nde bulunmaktadır. Mezarlık alanları ve camide tespit edilen ve incelenebilecek durumda olan mezar, mezar taşı ve kitabelerden 46 örnek katalog kısmına alınmıştır.

Katalog kısmına alınan mezar taşlarından üzerinde tarih bulunanlar 18, 19 ve 20. yüzyıla ait Osmanlı dönemi mezar taşlarından oluşmaktadır. Dara Camisi'nde bulunan ve tarih bilgisi verilmiş olan kitabeler ise, 19 ve 20. yüzyıla ait olup Osmanlı döneminde yapılmıştır.

Çalışmamız sırasında mezar taşlarının tipolojik olarak şahideli, şahideli sandukalı ve pehle taşlı olmak üzere üç farklı formda uygulandıkları görülmüştür.

Mezar taşlarının yapımında, genel olarak bölge mimarisiyle özdeşleşen ve bölgede bol bir şekilde bulunan sarı kalker taşı kullanılmıştır.

İncelenen örneklerinde süsleme ve kitabelerde karşımıza çıkan teknik, kabartma tekniğidir. Ağa mezarlığında bulunan iki kitabede ise kazıma tekniği kullanılmıştır. Kitabelerde yazı olarak genelde celi sülüs hattı kullanılmış olmakla birlikte, cami kitabelerinin birinde kufi hat'a yer verilmiştir. Dil olarak Arapça kullanılmış, bazı örneklerde ise kısmen Osmanlı Türkçesi'nin kullanıldığı görülmüştür. Bunlar; 1315/1898 tarihli Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa, 4 Nolu Mezar ve 1300/1883 tarihli Ahmed Ağa'nın mezarlarıdır. Mezar taşlarında içerik bakımından Allah'a yakarış, dua, şiir, vefat edeni tanıtan bilgi ve vefat tarihiyle ilgili bilgilerin yanı sıra Kuran-ı Kerim den ayetlere yer verilmiştir.

Süsleme özellikleri açısından zenginlik gösteren mezar taşı ve kitabe örneklerinde geometrik ve bitkisel bezemeler yoğunluktadır. Ağa mezarlığında bulunan mezar taşları, Zindan mezarlığında kullanılanlara göre sanatsal özellikleri daha fazladır. Sandukalı mezar taşlarında diğerlerine oranla daha yoğun olarak geometrik ve bitkisel bezemelere yer verilmiştir. Bitkisel süslemeler arasında palmet, rumi, lale, gül, servi ağacı, bitkisel kıvrık dallar ve soyut yapraklar yoğun olarak kullanılmıştır. Damla (bereket damlası) ve hilal başta olmak üzere, altıgen (Mühr-i Süleyman), sekizgen ve oniki kollu yıldızlar geometrik formlar olarak kullanılmıştır.

İncelenen mezar taşı ve kitabelerin hiçbirinde usta veya hattat ismine rastlanmamıştır. Genel itibari ile mezar taşlarındaki yazı, dil ve bezeme özellikleri bölgeye yakın olan Mardin, Nusaybin, Cizre, Savur gibi merkezlerdeki örneklerle benzer form ve süslemelere sahip olduğu görülmüştür. Kitabe metinlerinde yazılmış ifadelerin, uygulanmış olan bezeme ve şahidelerdeki metinlerin benzer olması, o dönemde etkileşimin olduğunu bize göstermektedir.

Araştırma sırasında Dara'nın, sanatsal değeri olan kitabe ve mezar taşı potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. Mezarlık alanlarının yerleşim alanları içinde kalmış olması ve bu alanların etrafının duvarla örülmesi, hayvan kaynaklı zararın en aza indirgenmesi, söz konusu kültürel maddi değerlerin, sonraki nesillere en az zararla aktarılmasını sağlamaktadır. Mezar taşlarının bazıları hasar görmüştür. Bazı

mezar taşlarının duvar dibine yakın dikilmesi, bazılarının ağaç dallarıyla kaplanmış olması ve mezarlığın geniş alana yayılmasından dolayı bazı mezar taşlarının fotoğraflarının çekimi için uygun açılar elde edilememiştir. Bunlardan kaynaklanan bir kısım sorunlara rağmen, biçim ve bezeme konularında en doğru anlatımlar sağlanmış ve en doğru tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- AHUNBAY, Metin, “Dara-Anastasiopolis”, **“XII. Kazı Sonuçları Toplantısı”**. C.1, 391-397.
- AKAR, Azade, “Tezyini Sanatlarımızda Vazo Motifleri”, **Vakıflar Dergisi**, sy.8, 267-271.
- AKDAĞ, Furgan, **“Bayburt’taki Türbeler Ve Mezar Taşları”**, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2015.
- ARSEVEN, Celal Esat, “Yazı”, **Sanat Ansiklopedisi**, C.5, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1994.
- AYAZ BAŞAK, Meltem, **“Gevaş Mezar Taşları”**, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2008.
- AYDIN, Suavi, Süha Ünsal, Kudret Emiroğlu, Oktay Özen, **Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.
- AYVAZOĞLU, Beşir, **Güller Kitabı Türk Çiçek Kültürü Üzerine Bir Deneme**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1999.
- BAHAR, Hasan, “Avrasya’da Ölüm Ve Türklerde Mezar Kültürü”, **Prof. Dr. Nejat Göyünç Armağanı**, 267-304.
- BAK, Selami, **“Ahlat Meydan Mezarlığı Kadılar Bölümü Mezar Taşı Envanteri”**, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2013.
- BAŞ, Gülsen, “Mardin’de Türk Dönemine Ait Bilinmeyen Bir Mezar ve Mezar Taşları”, **Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**. C.61, 31-46.
- BERK, Süleyman, **Zamanı Aşan Taşlar**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları İstanbul 2006.

- BODAKÇI, Ahmet, “**Mardin Merkezde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları**” (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi” Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2017.
- BOZAN, Metin, “Hicri I. Asır Mezhep Hareketlerinde Mardin Bölgesi”, **Dini Araştırmalar**. C.9. 125-142.
- CAN, Birol, Nihat Erdoğan, “Bizans - Sasani Sınırında Bir Garnizon Kenti ve Kazıları”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 40. Yıl Armağanı**, 347-371.
- CEZAR, Mustafa, **Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1997.
- ÇAL, Halit, “Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları”, **Vakıflar Dergisi**. sy.30, 295-383.
- ÇAM, Nusret, **İslâm'da Sanat Resim ve Mimari**, Elektronik İletişim Ajansı, Ankara 1994.
- ÇETİN, Seyfettin, “**Yâkût El-Hamevî'nin Mu‘Cemü'l-Büldân Adlı Eserinde Kürtler**”, (“Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi” Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,) Diyarbakır 2013.
- ÇELİK, Çiğdem, “**Bitlis Güroymak'taki Tarihi Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 1998.
- ÇORUHLU, Yaşar, **Erken Devir Türk Sanatının ABC'si**, Kabalcı Yayınları, İstanbul 1998.
- ÇORUHLU, Yaşar, “Koç/Koyun Şekilli Mezar Taşlarının Sembolizmi”, **Toplumsal Tarih**, C.16. 35-42.
- DEMİRCİ, Kürşat, “Kabir”, **DİA**, C.24, TDV Yayınları, İstanbul 2001.
- DEMİRİZ, Yıldız, **Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler**, Acar Matbaacılık, İstanbul 1986.
- DERMAN, M. Uğur, “Hat”, **DİA**, C.16, TDV Yayınları, Ankara 1997.
- ERDOĞAN, Nihat, **Dara Antik Kenti**, Haber Yayıncılık, Mardin 2014.
- ERSOY, Ayla, “Eyüp'teki Mezar Taşlarında Servi Ağacı Kültü”, **V. Eyüp Sultan Sempozyumu**, İstanbul 11-13 Mayıs 2001, 90-95.
- ERTUĞ, Necdet, “Osmanlı Mezar Taşları”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999. 223-229

- GÜZEL, Gülnaz, “**Mardin’deki Osmanlı Dönemi Mimari Yapılarında Taş Süsleme**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2010.
- GÜNDOĞDU, Hamza, “İkonografik Açından Türk Sanatında Rumi Ve Palmetler”, **Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar, Güler İnala Armağan**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1993, 197-212.
- HANOĞLU, Canan, “**Erzurum Merkez’de Cami Hazirelerinde Bulunan XVIII.-XIX. yy. Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Erzurum 2006.
- HONİHMAN, Ernst, **Bizans Devletinin Doğu Sınırı**, (çev.), Fikret İŞILTAN, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970.
- İLTAR, Gazanfer, “Eski Türklerde Mezar Kültü Ve Günümüze Yansımaları”, **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, sy.27, 11-19.
- İNCİ, Veysi, “**Cizre Mezar Taşları (18.-19.y.y.)**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2008.
- KÜTÜK, Ahmet, “19. Yüzyıl Batılı Seyyahlarının Antik Dara (Anastasiopolis) Şehri İle İlgili Gözlemleri”, **Artuklu İnsan Ve Toplum Bilim Dergisi**, C.1, 55-63.
- KÜTÜK, Ahmet, “Bizans İmparatorluğu’nun Alternatif İstihkâm Şehri: Dara (Anastasiopolis) Kuruluşu ve Günümüze Kadarki Durumu” **Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi**, C.8, 71-85.
- LAQUER, Hans Peter, **Hüvel Baki: İstanbul’da Osmanlı Mezarlıkları Ve Mezar Taşları**, (çev.), Selahattin DİLİDÜZGÜN, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1997.
- MÜSLİM, Ebu’l-Hüseyin Müslim el-Haccac el-Kureyşi, **Sahihu Müslim**, C.1, Daru Teybe, Riyad, 2006.
- OĞUZ, Burhan, **Mezartaşında Simgeleşen İnançlar**, Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları, İstanbul 1983.
- TAŞKIRAN, Hüseyin İlter, **Yazı ve Mimari**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.
- TAŞTEMİR, Mehmet, “Mardin”, **DİA**, C.28, TDV Yayınları, Ankara 2003.
- TIĞCI, Sibel, “**İstanbul Divanyolu’nda Sultan II. Mahmud Türbesi’nin Haziresindeki Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Erzurum 2010.
- TOPRAK, Süleyman, “Mezar Kelam”, **DİA**, C.24, TDV Yayınları, Ankara 2001.
- TÜFEKÇİOĞLU, Abdülhamit, **Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

ÖDEKAN, Ayla, “Bezeme”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, C.1, Yem Yayınları, İstanbul 1997.

ÖZKAN, Mustafa, “Osmanlı Türkçesi”, **DİA**, C.33, TDV Yayınları, İstanbul 2007.

PALA, İskender, “Mühr-i Süleyman”, **DİA**, C.31, TDV Yayınları, İstanbul 2006.

PULLU, Mehmet Fatih, “**Savur’daki Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Van 2010.

SARI, Engin, **Kültür, Kimlik, Politika Mardin’de Kültürlerarasılık**, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

SOYALP, Sedat, “Denizli Sarayköy’de Osmanlı Dönemi Mezar Taşları”, **V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi**, Sakarya 12-15 Mayıs 2016, 249-269.

SOYSAL, Mine, “Mezar”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, C.2, Yem Yayınları, İstanbul 1997.

ŞARBAK, Ayşegül, “**Dara Antik Kenti (Mardin) Geç Roma İskelet Toplumu Dişlerinin Morfometrik Analizi ve Diş Sağlığı**”, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2014.

UÇAR, Zeynep, “**İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Antalya 2018.

ULUÇAM, Abdüsselam, “Erciş-Çelebibağı’ndaki Mezar Çeşitleri ”, **Van Gölü Çevresi Kültür Varlıkları Sempozyumu Bildirileri**, Van 22-25 Mayıs 1996, 85-100.

ÜNVER, A. Süheyl, “ Türkiye’de Lale Tarihi ”, **Vakıflar Dergisi**, sy.9, 268-276.

YARIŞ, Sahure, “**Üsküdar’da Yer Alan Bir Grup Cami Haziresindeki Mezar Taşları**”, (“Yayınlanmamış Doktora Tezi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Erzurum 2015.

Web Tabanlı Kaynaklar ve Erişim Tarihleri

<http://www.mardinmuzesi.gov.tr/mardinmuzesi/detay.asp?id=79&kategori=KAZILAR> erişim 25.12.2017.

<http://www.mardinmuzesi.gov.tr/mardinmuzesi/detay.asp?id=79&kategori=KAZILAR> erişim 25.12.2017.

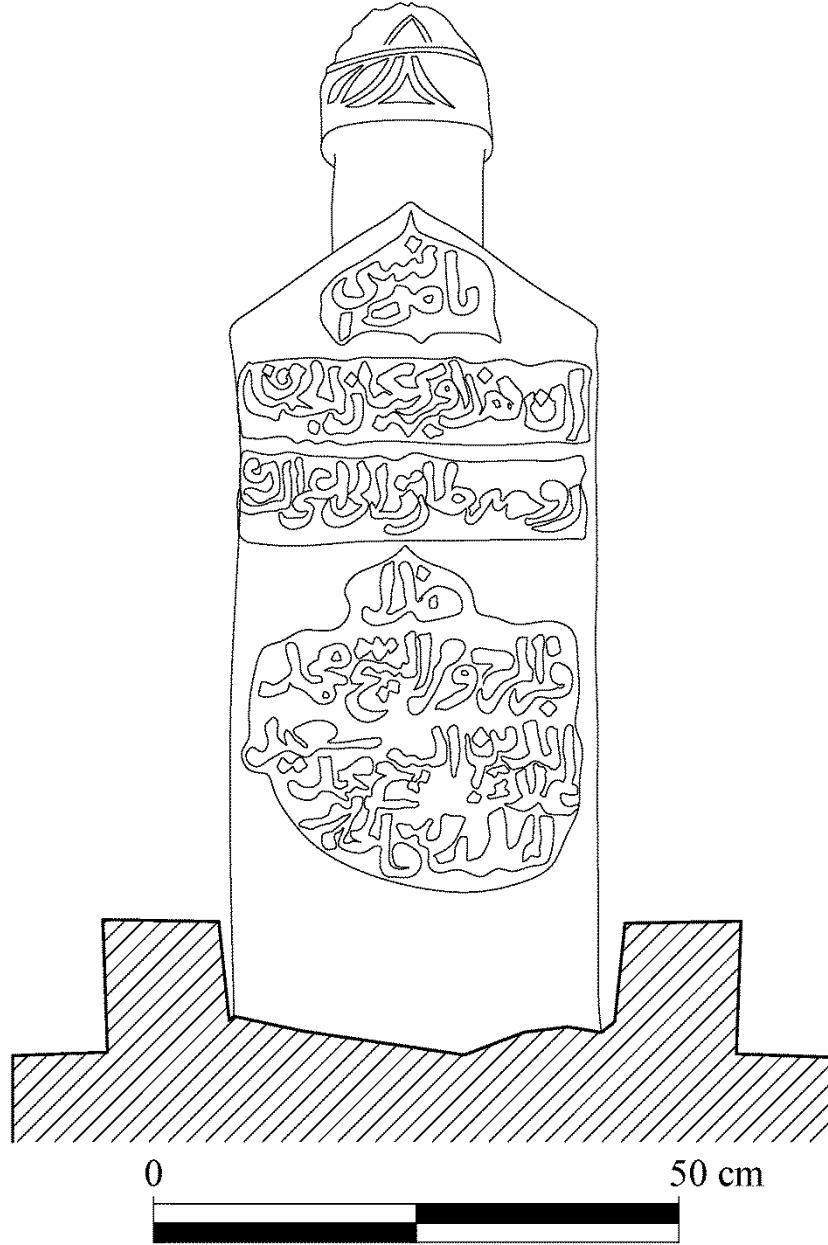
<https://earth.google.com/web/> erişim 27.01.2018.

<http://www.cografya.gen.tr/tr/mardin/iklim.html> erişim 27.01.2018.

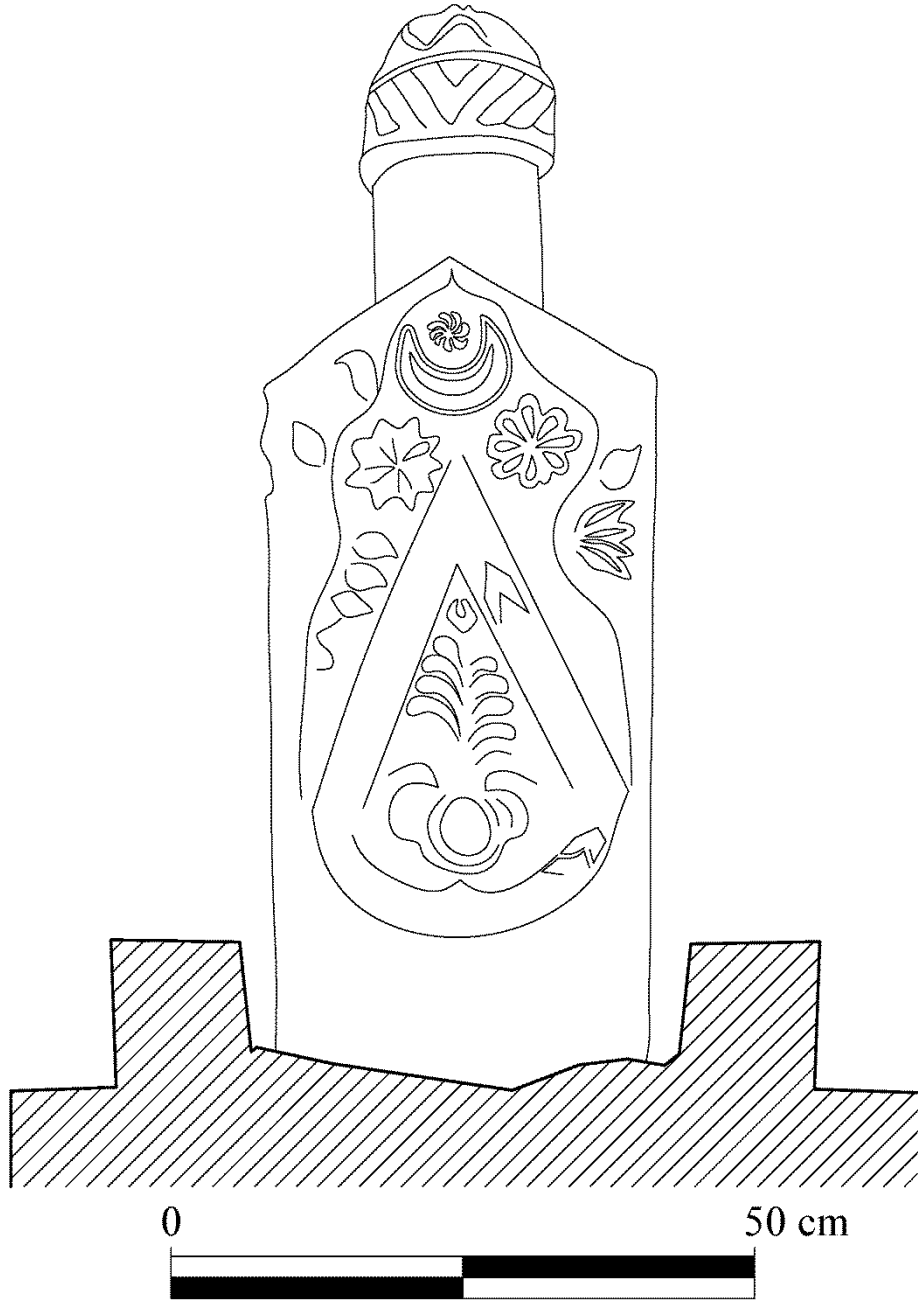
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> erişim 27.01.2018.

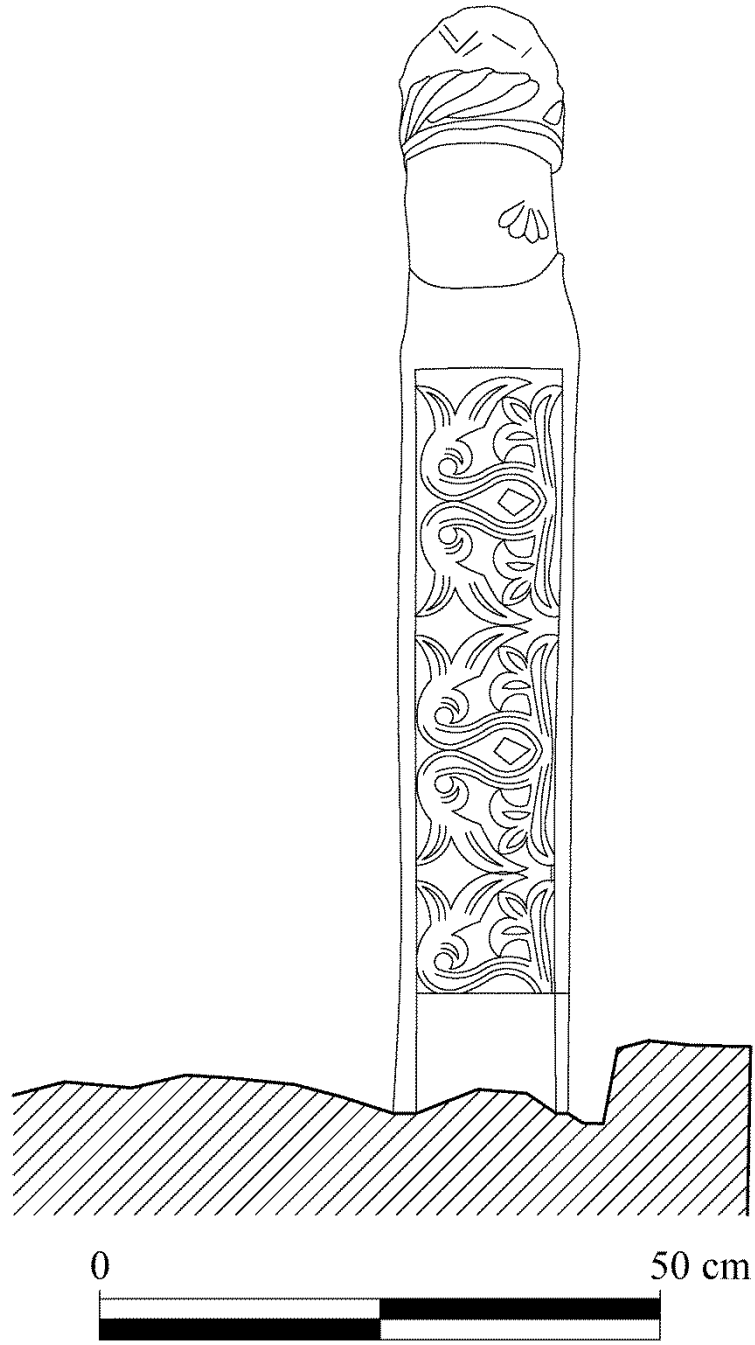
ÇİZİMLER

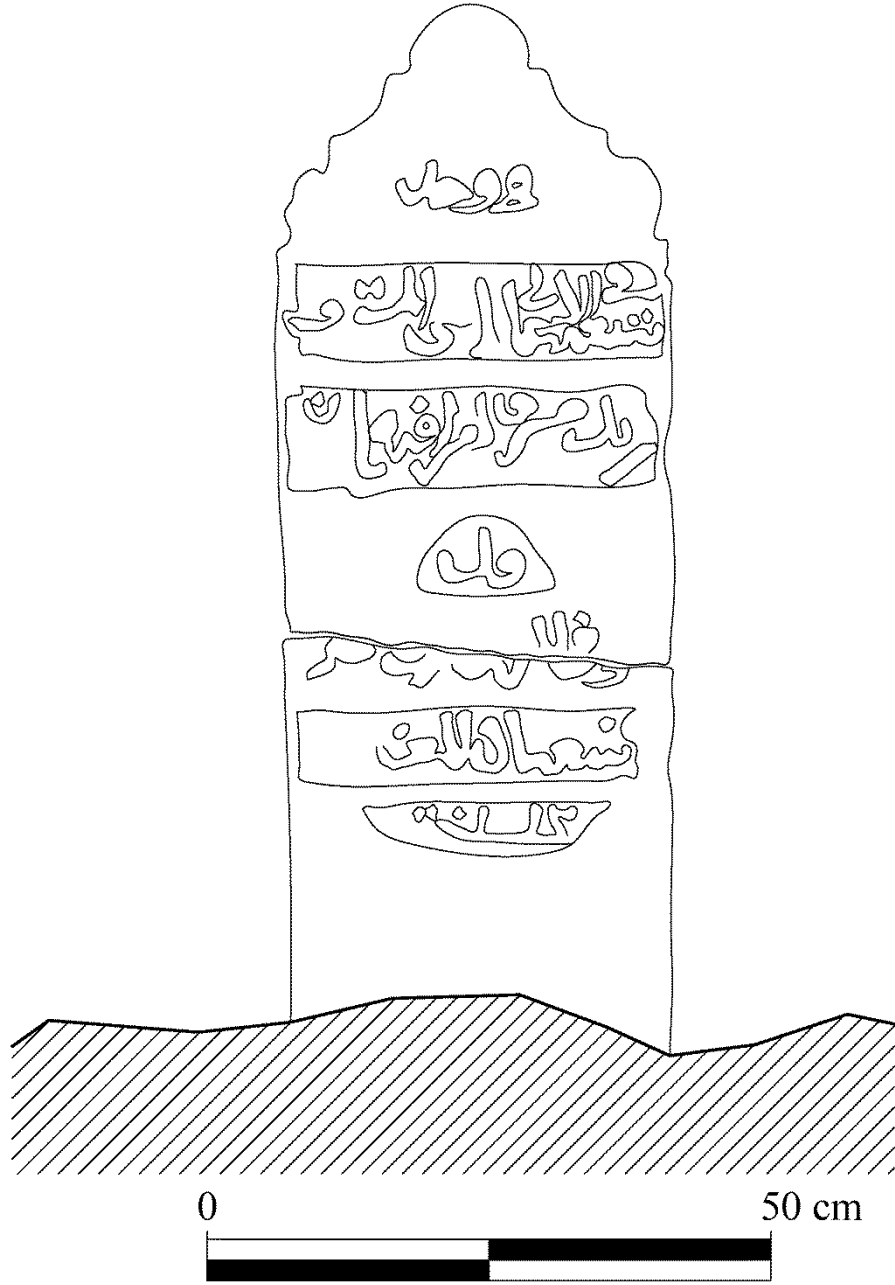
Çizim-1: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-2: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve

Çizim-3: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Yüzü, Rölöve

Çizim-4: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

Çizim-5: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-6: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-7: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-8: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-9: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek 50 cm)

Çizim-10: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-11: Alauddin Mezarının, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

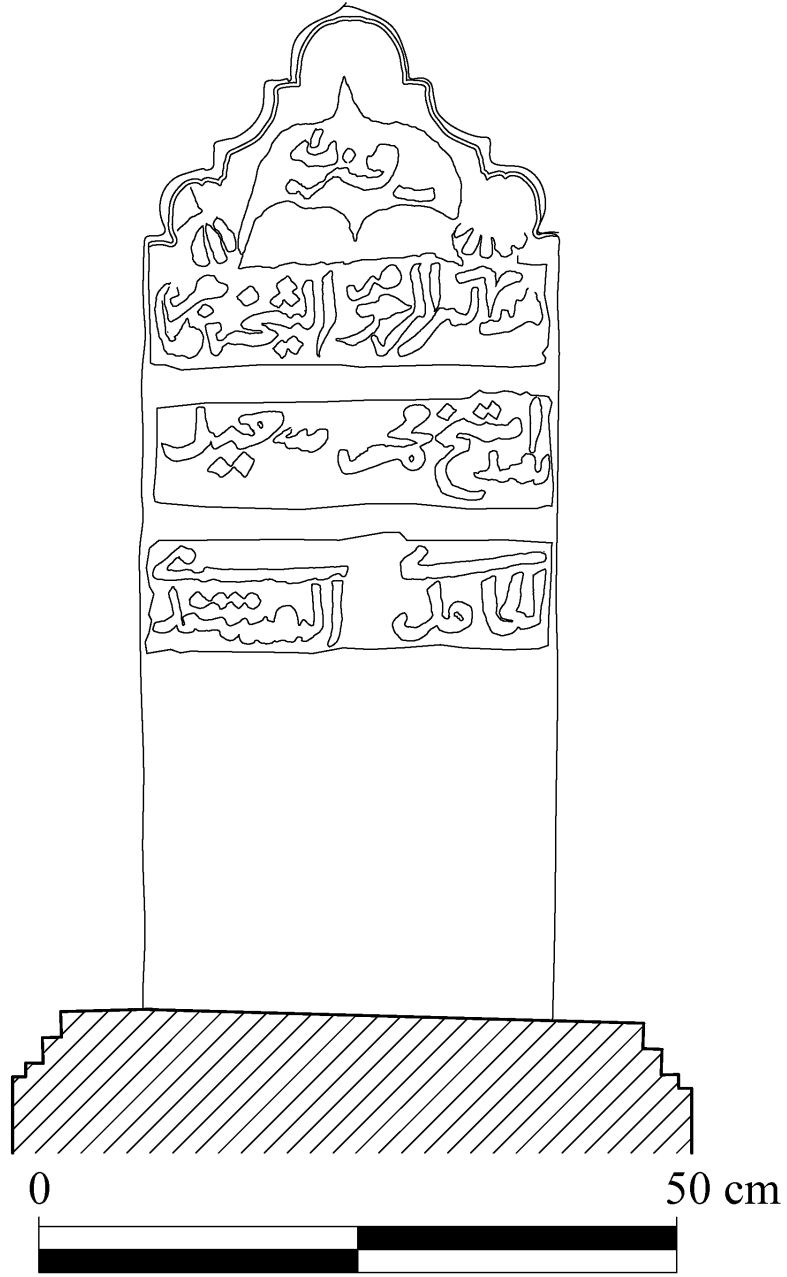
Çizim-12: Şeyh Muhammed Alaaddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

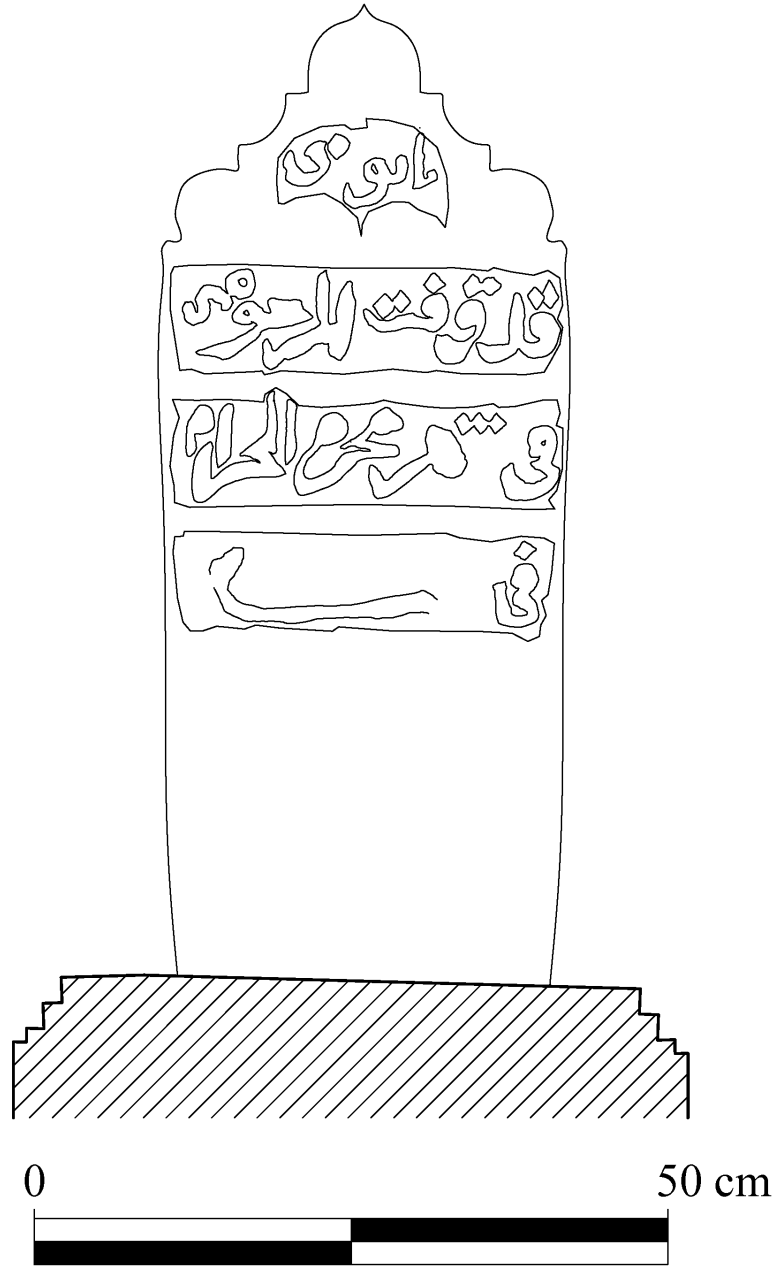
Çizim-13: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-14: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

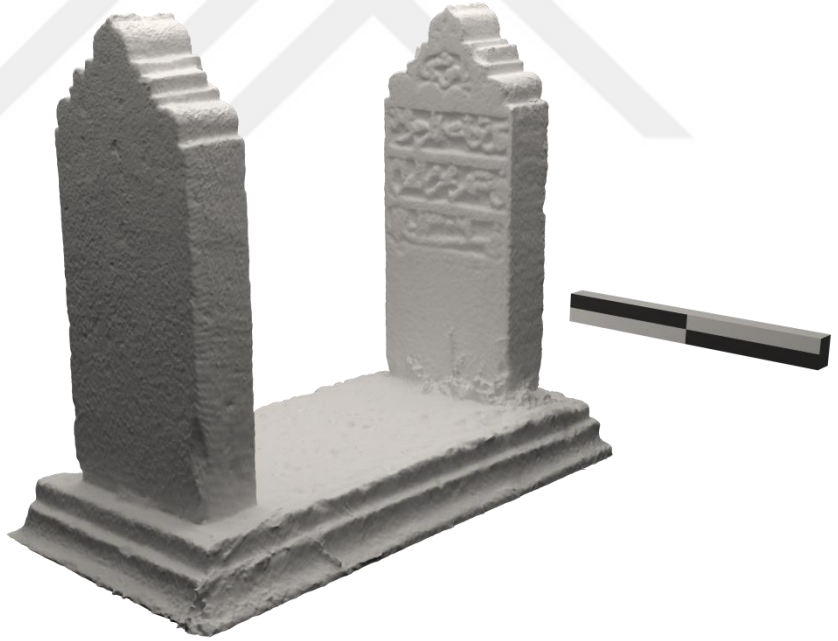
Çizim-15: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

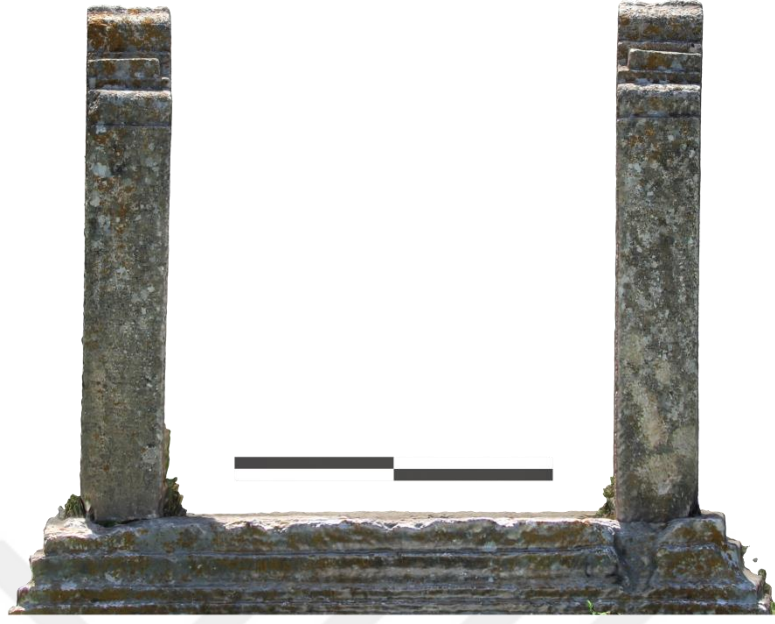
Çizim-16: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

Çizim-17: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-18: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî en Nakşibendî'nin Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-19: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

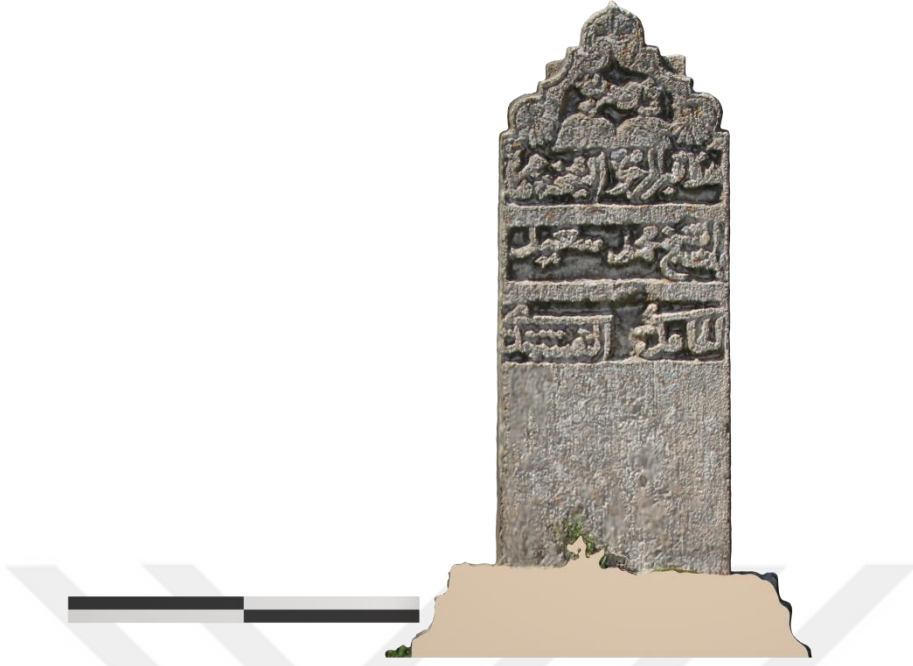
Çizim-20: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

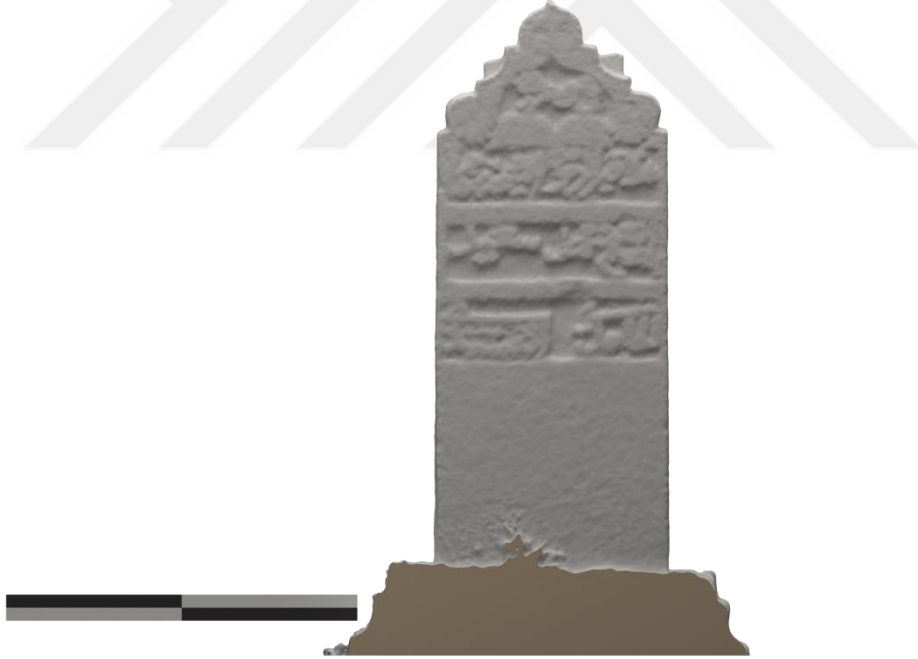
Çizim-21: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-22: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

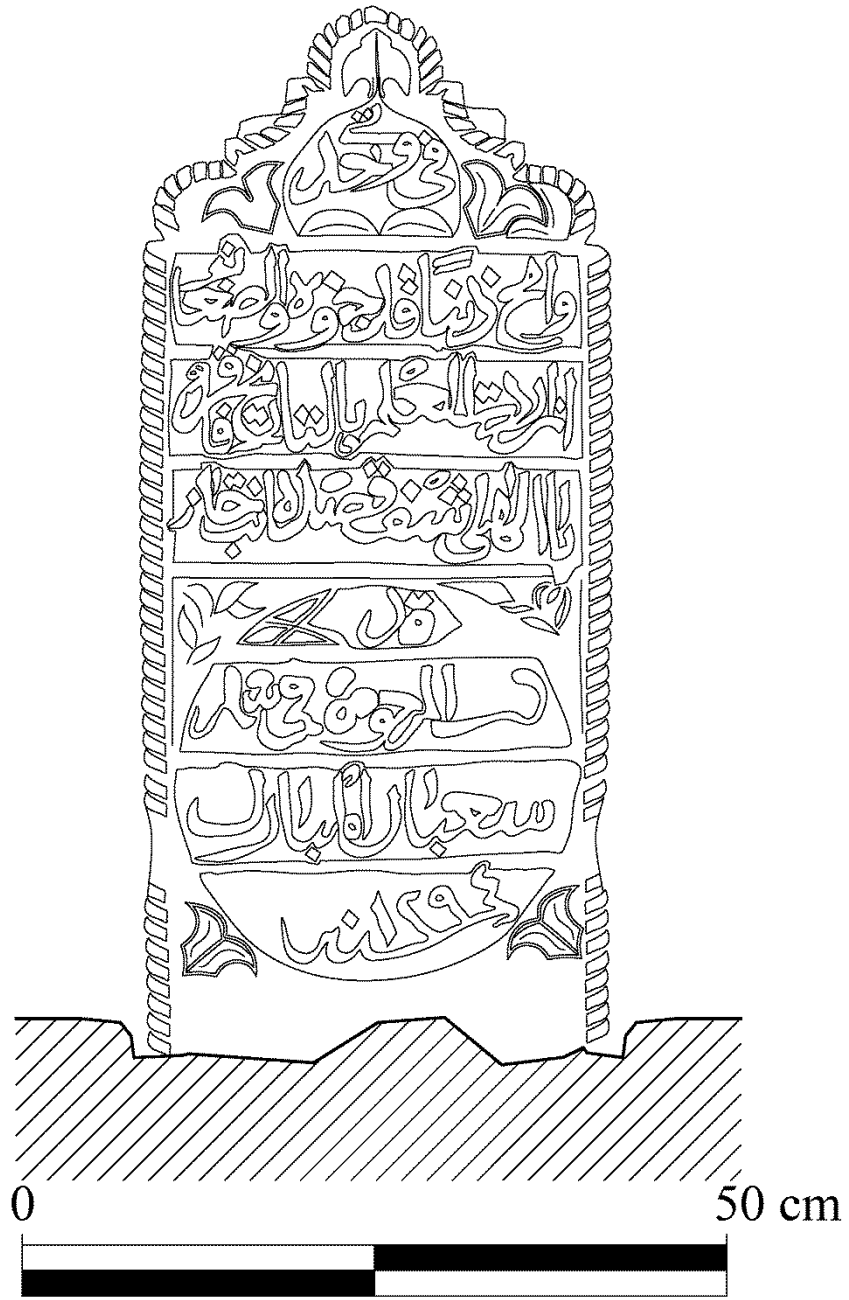
Çizim-23: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

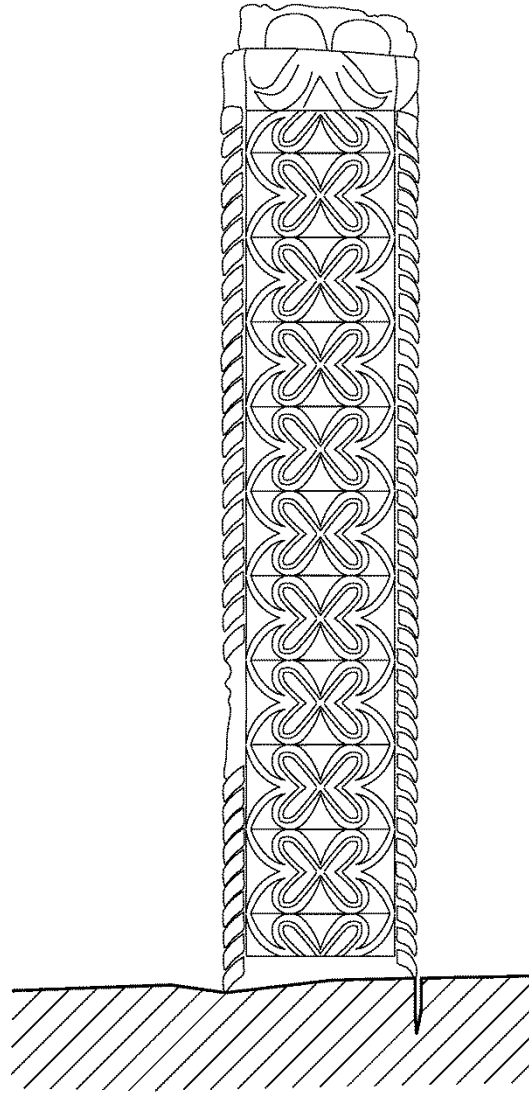
Çizim-24: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

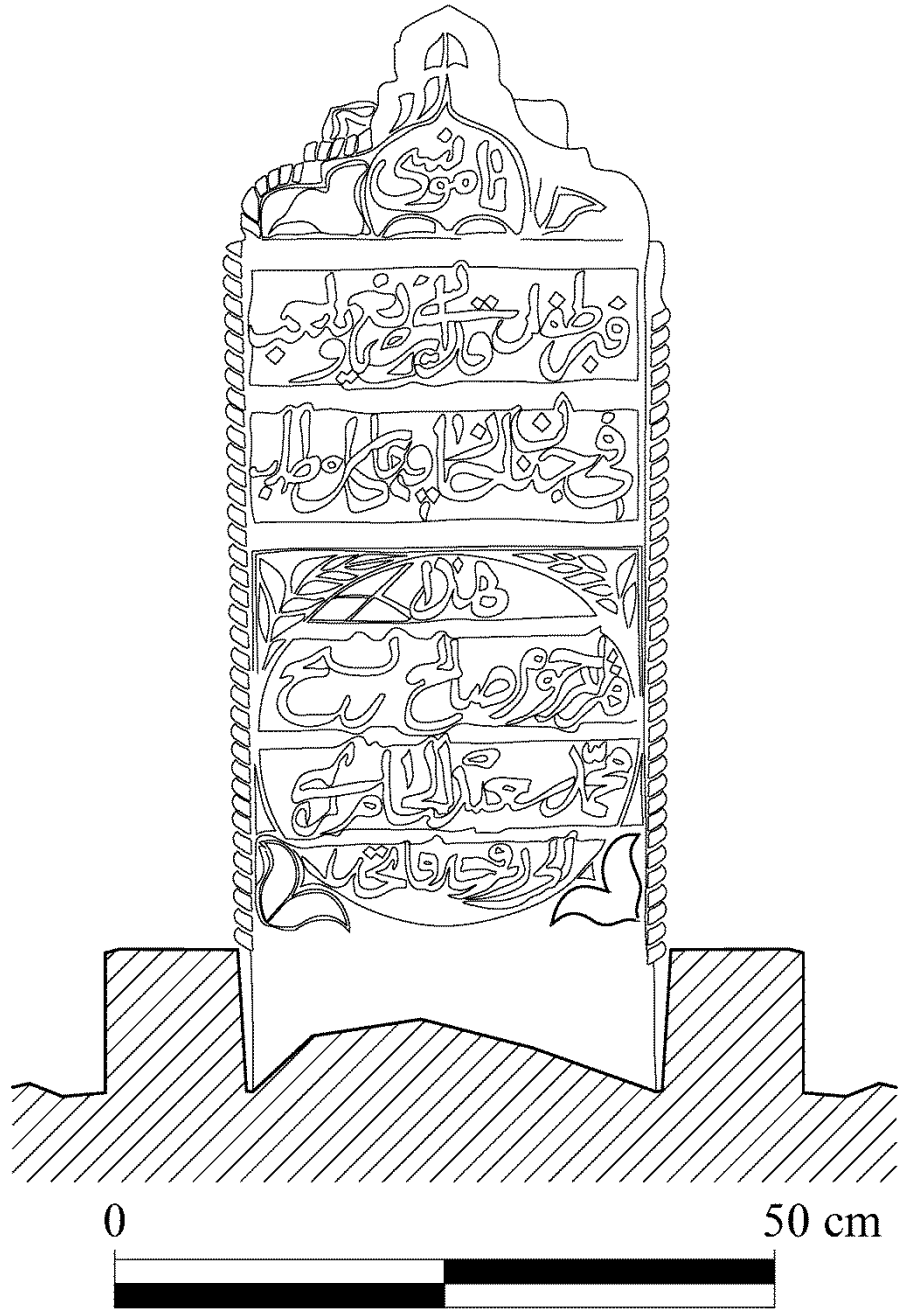
Çizim-25: Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin kızı Hacer'in Mezarının
Baş Şahidesi, Rölöve

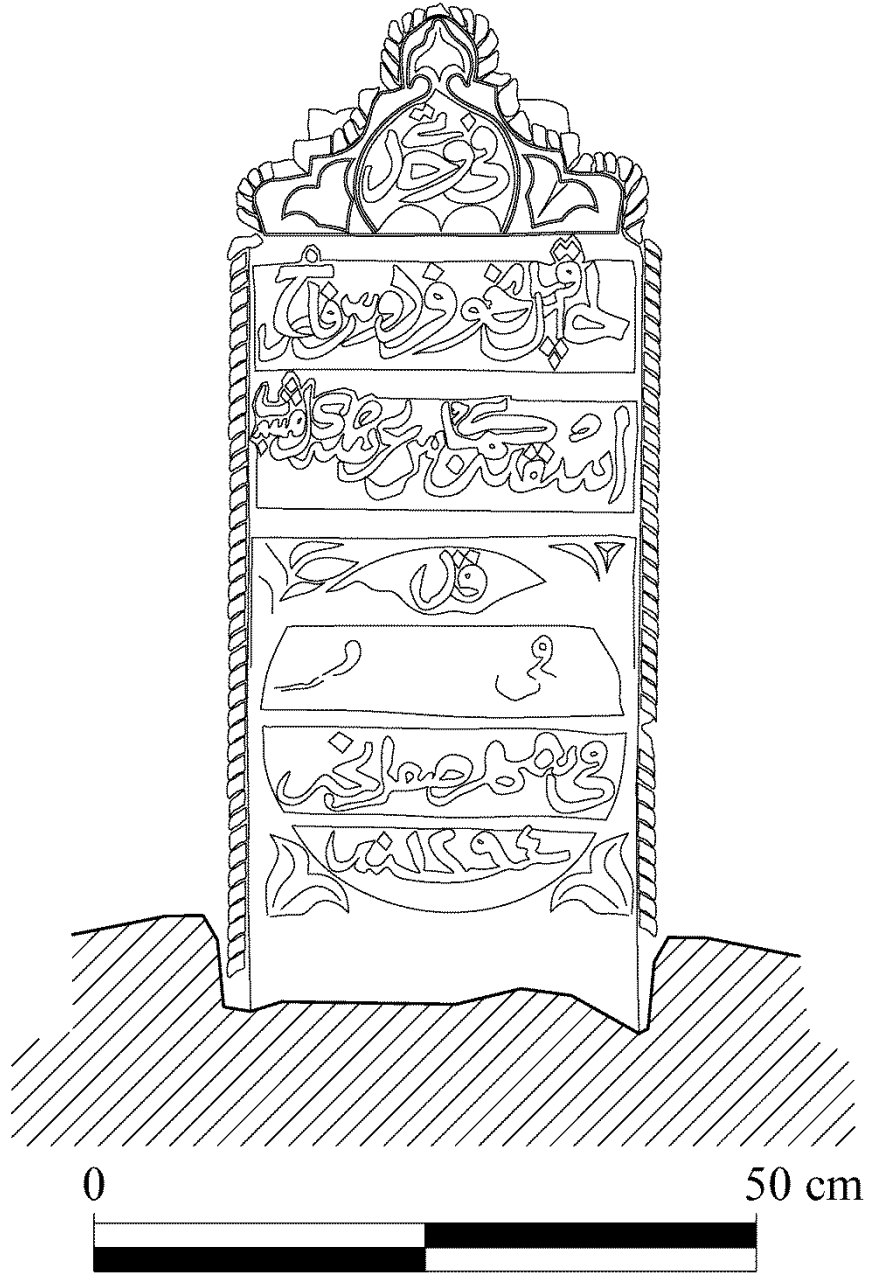
Çizim-26: Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

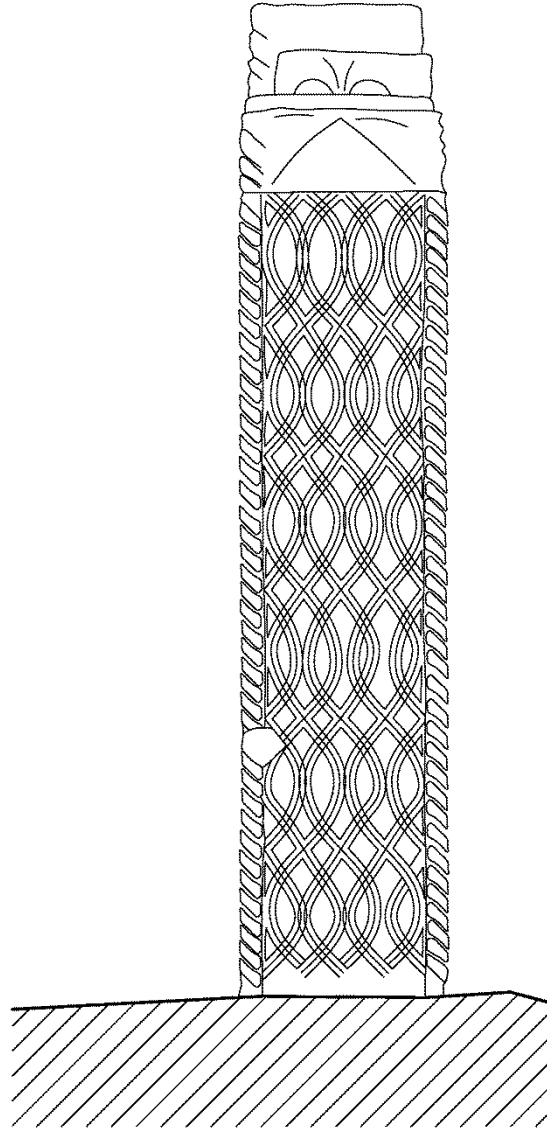
**Çizim-27: Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin kızı Hacer'in Mezarının
Ayak Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve**

Çizim-28: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-29: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

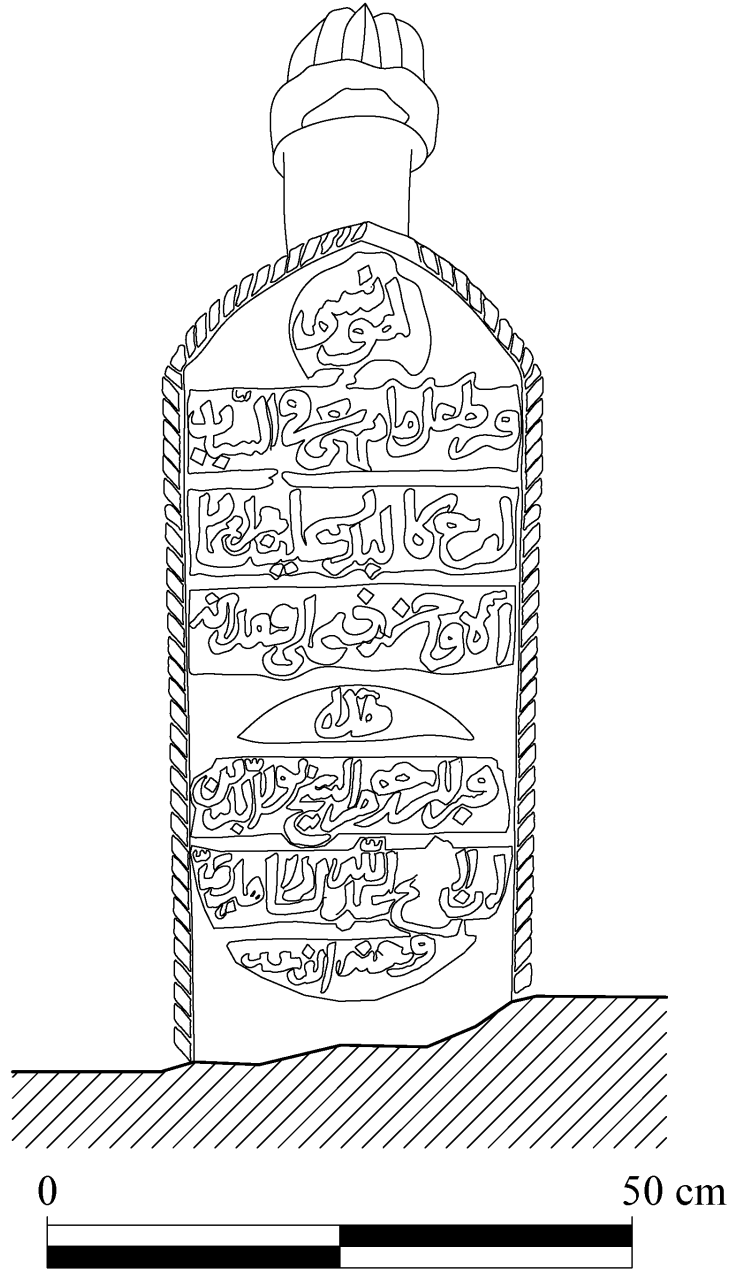

0

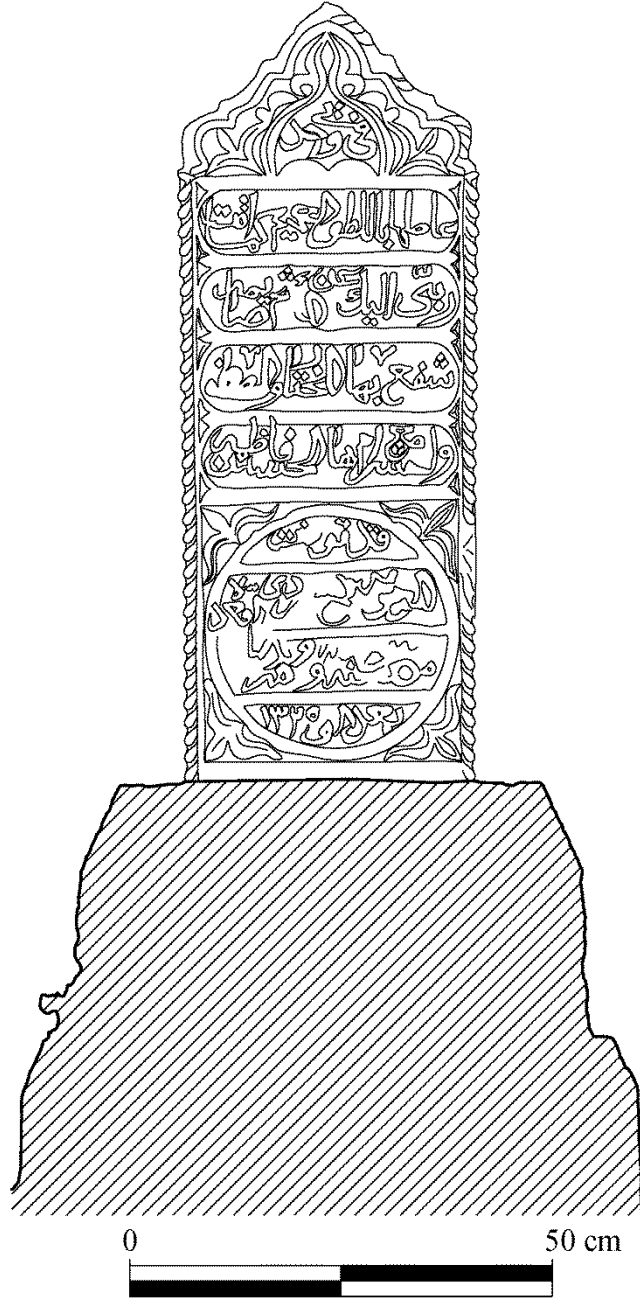
50 cm

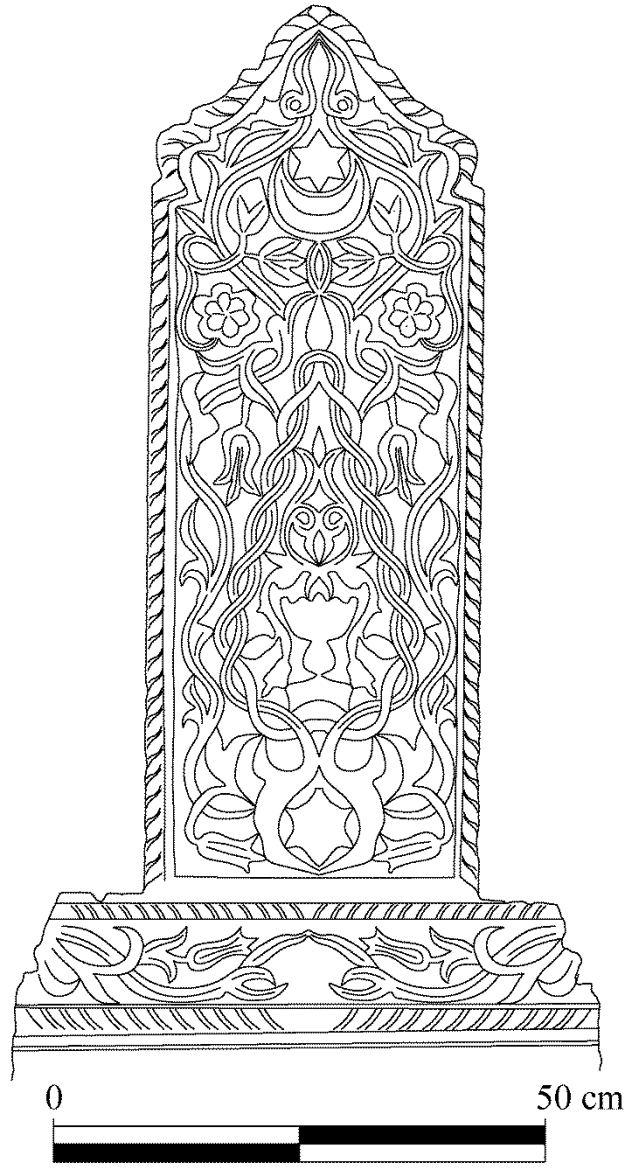
**Çizim-30: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının
Ayak Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve**

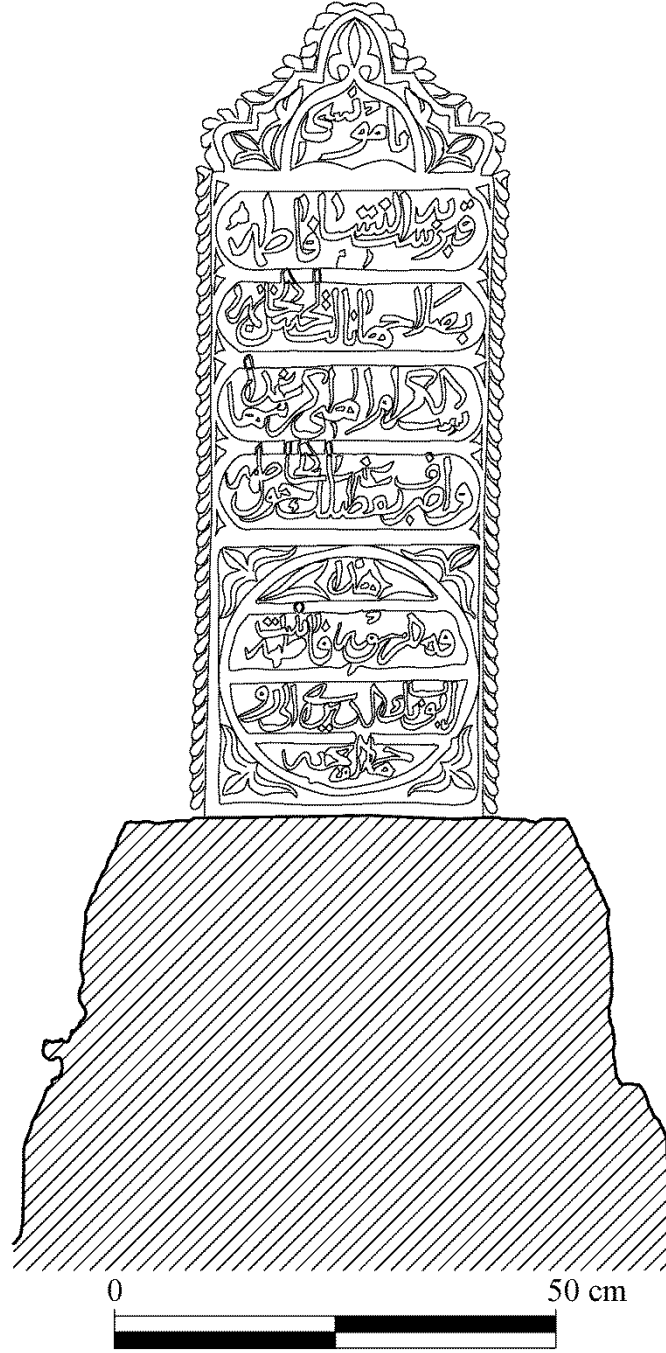
**Çizim-31: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin
Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve**

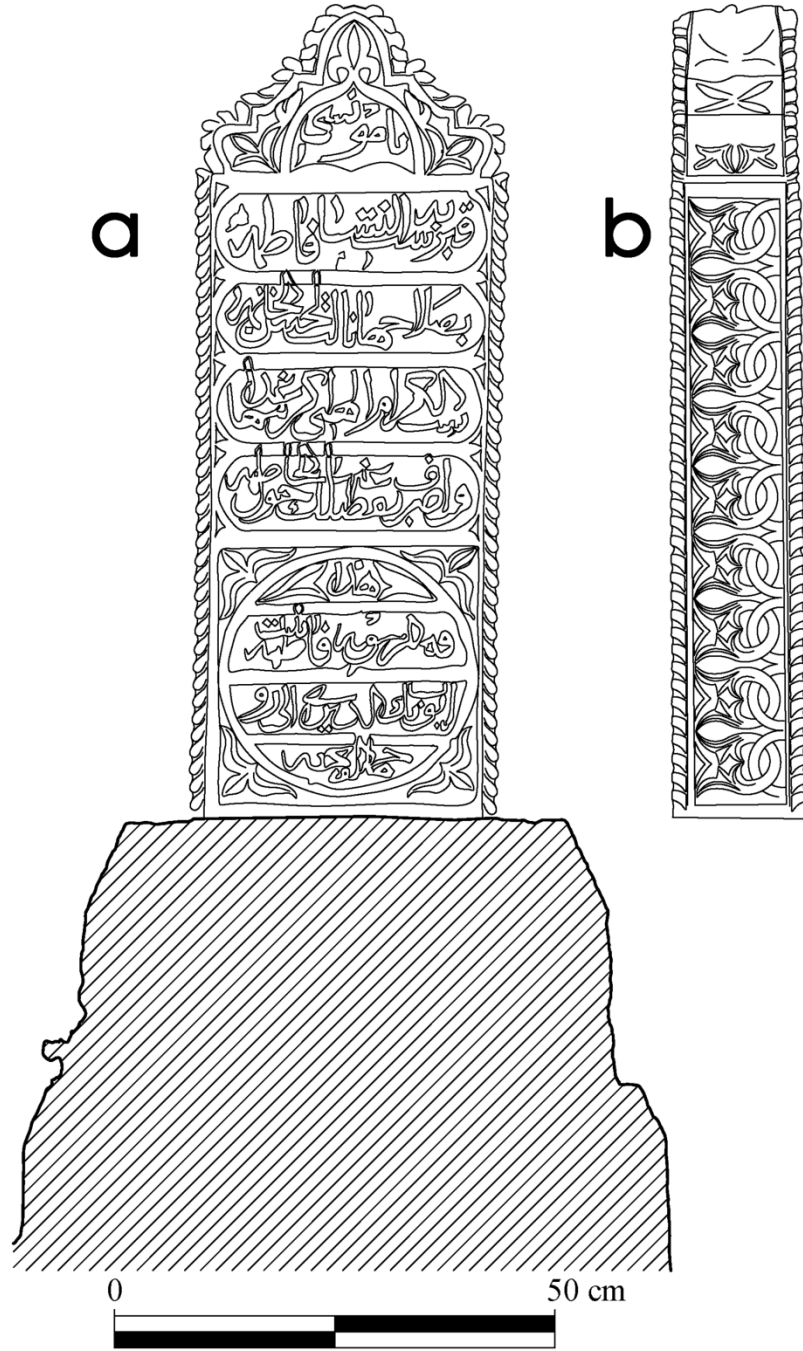
Çizim-32: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

**Çizim-33: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi,
Dış Yüzü, Rölöve**

Çizim-34: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-35: a) Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

b) Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve

Çizim-36: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-37: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

**Çizim-38: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Üst Görünüşü,
3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)**

**Çizim-39: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Üst Görünüşü,
3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)**

Çizim-40: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-41: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-42: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-43: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

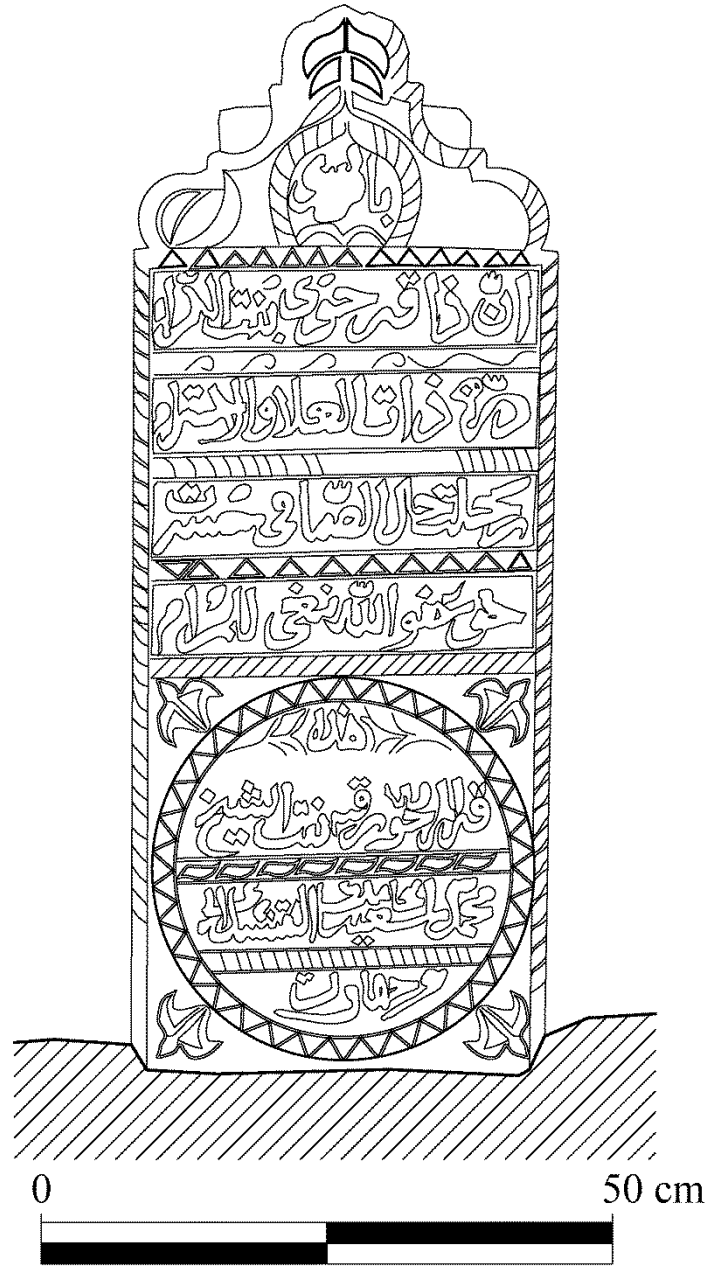
**Çizim-44: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi,
3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)**

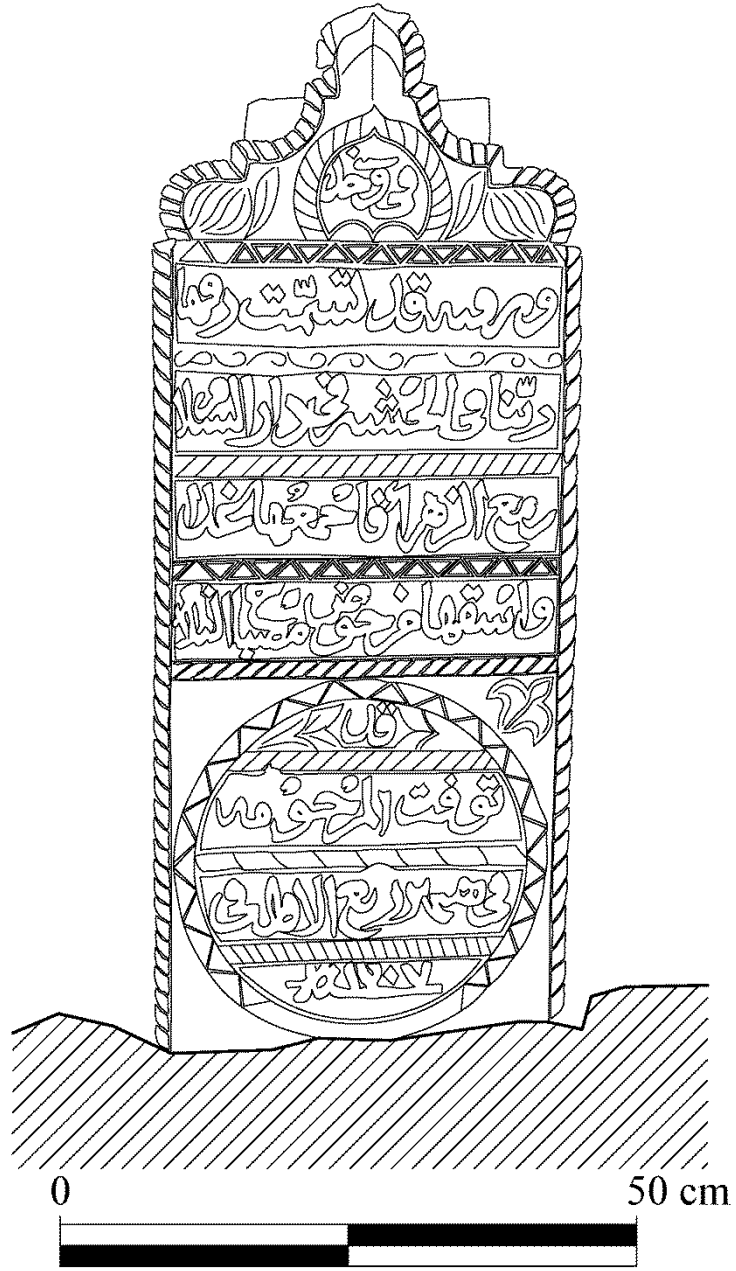
**Çizim-45: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi,
3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)**

**Çizim-46: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi,
3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)**

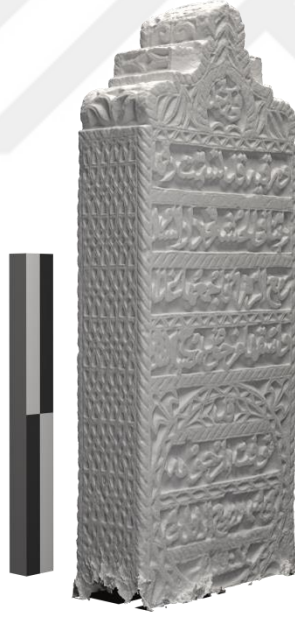
Çizim-47: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

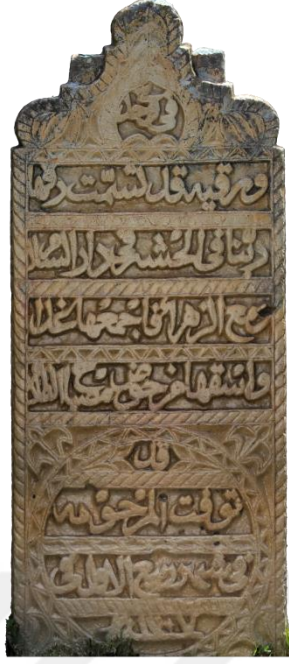
Çizim-48: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

Çizim-49: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-50: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-51: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-52: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-53: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-54: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-55: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

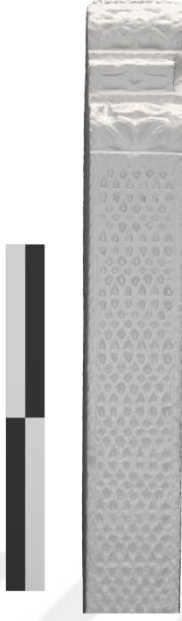
Çizim-56: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-57: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

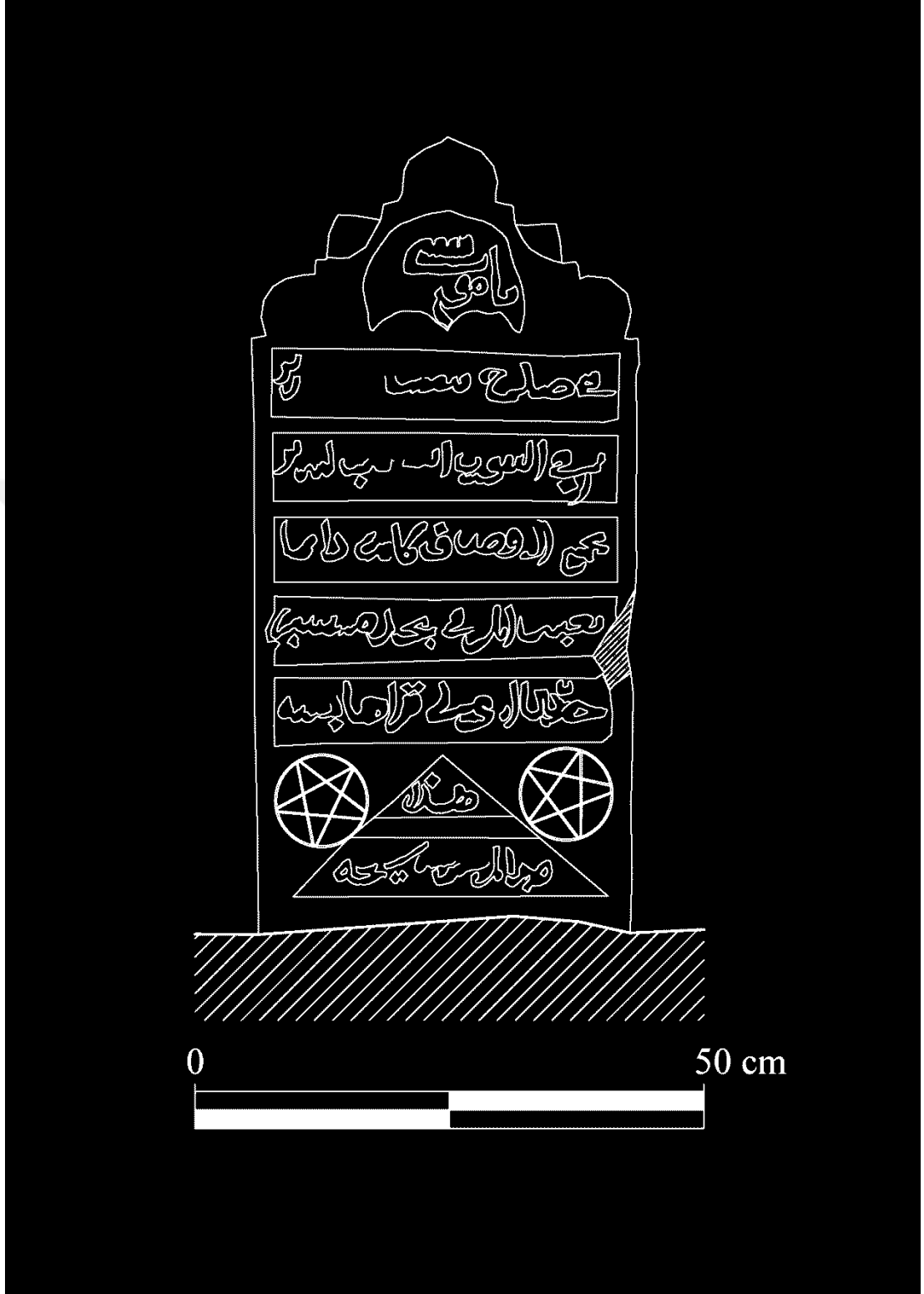
Çizim-58: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

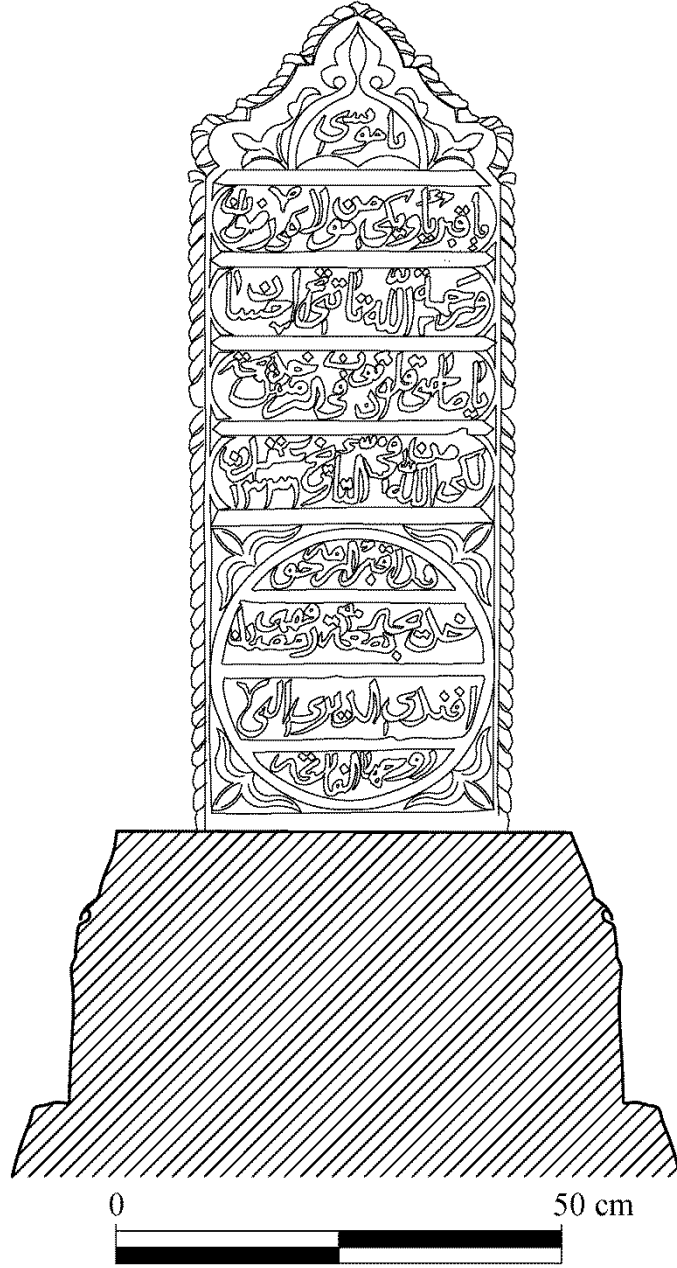
Çizim-59: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

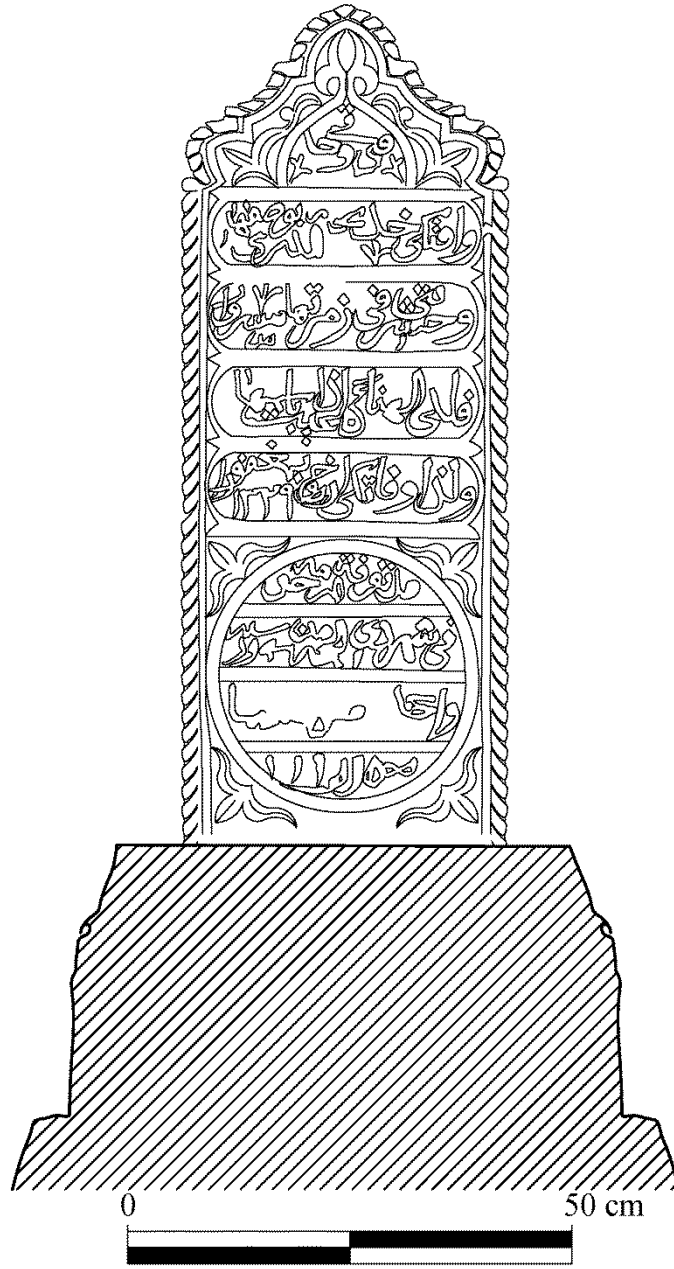
Çizim-60: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

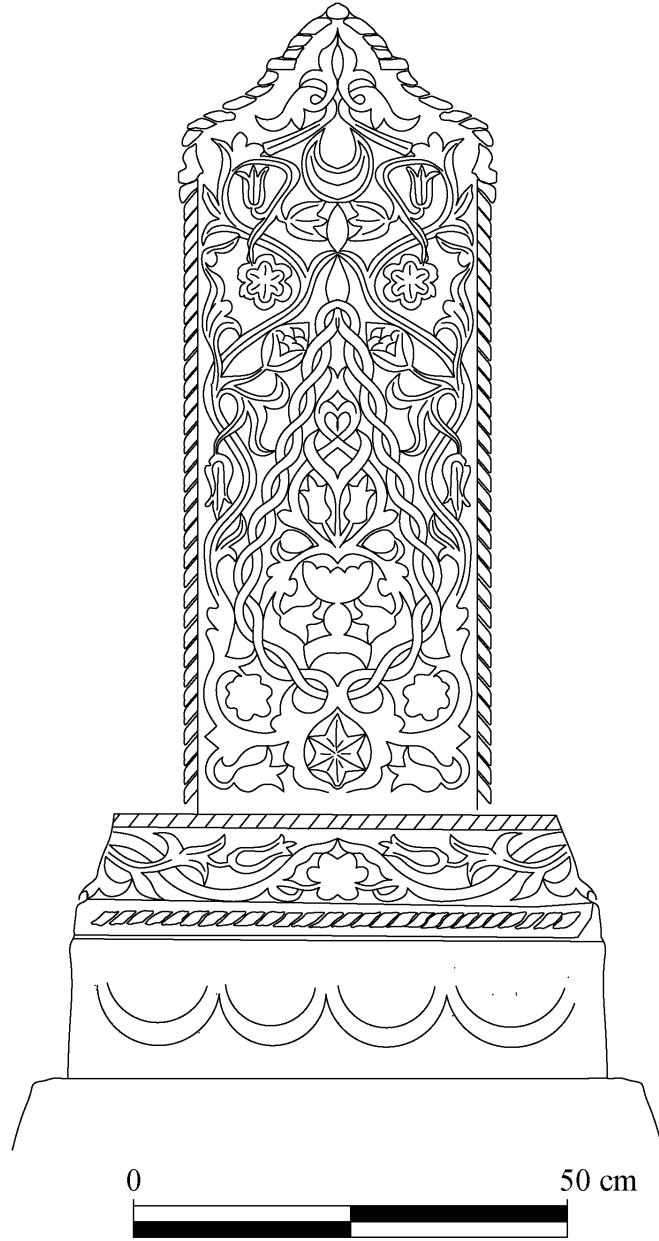
Çizim-61: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

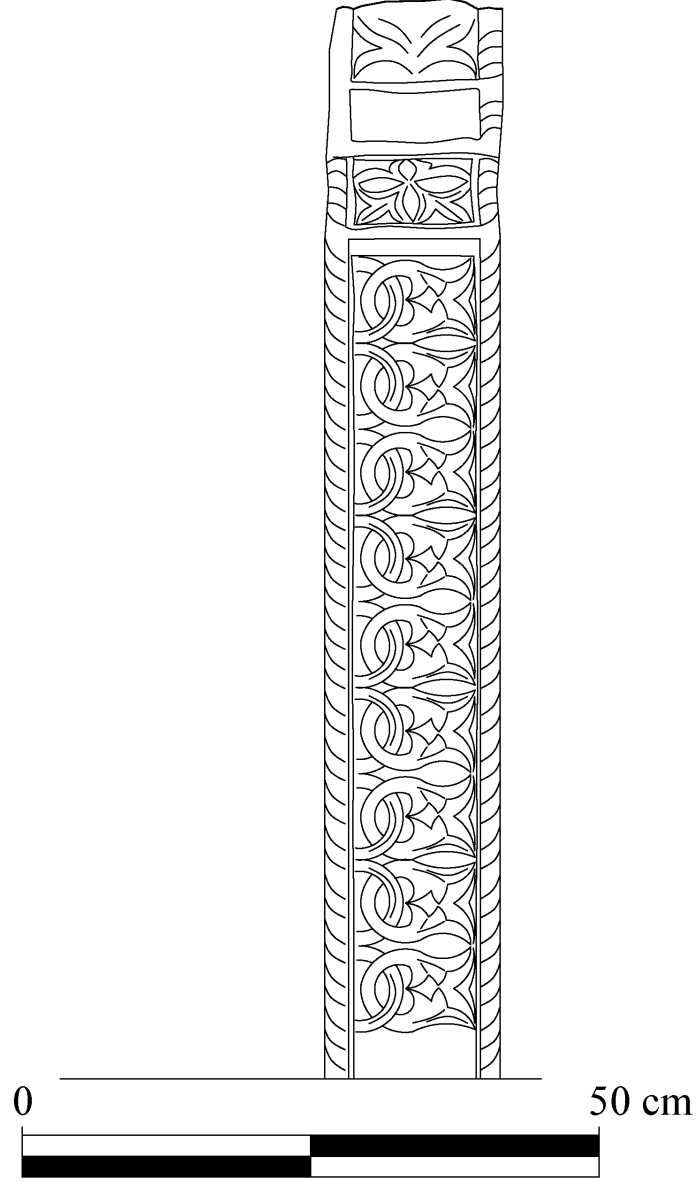
Çizim-62: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

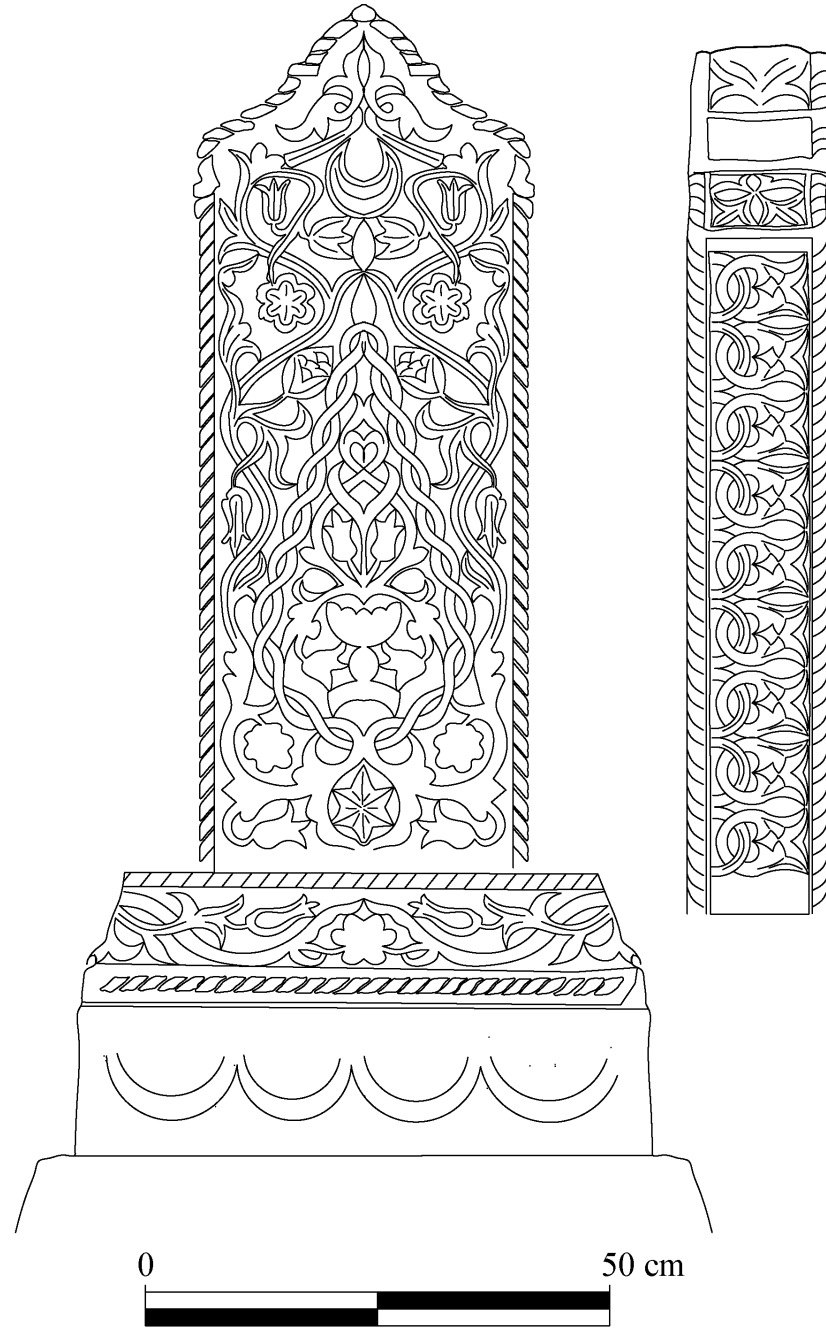
Çizim-63: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

Çizim-64: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve

Çizim-65: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve

Çizim-66: a) Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve

b) Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve

Çizim-67: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-68: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-69: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-70: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

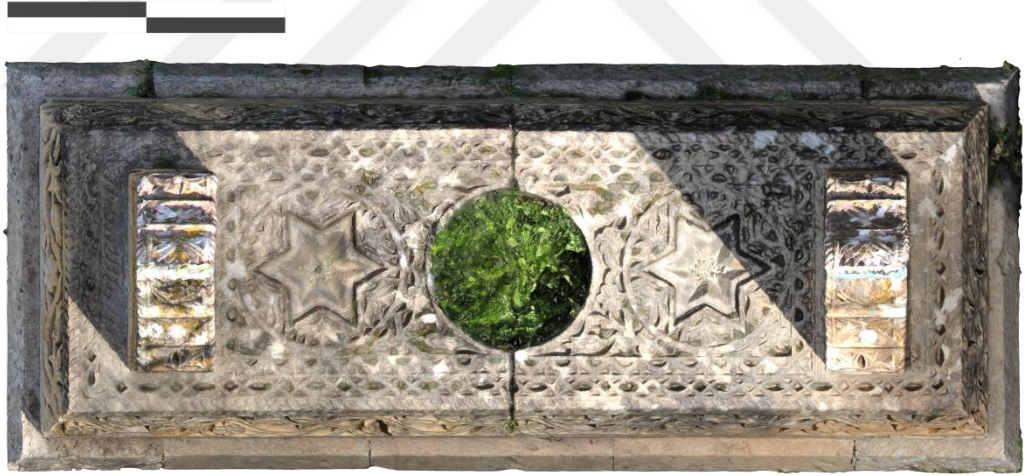
Çizim-71: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-72: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-73: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi, Yan Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

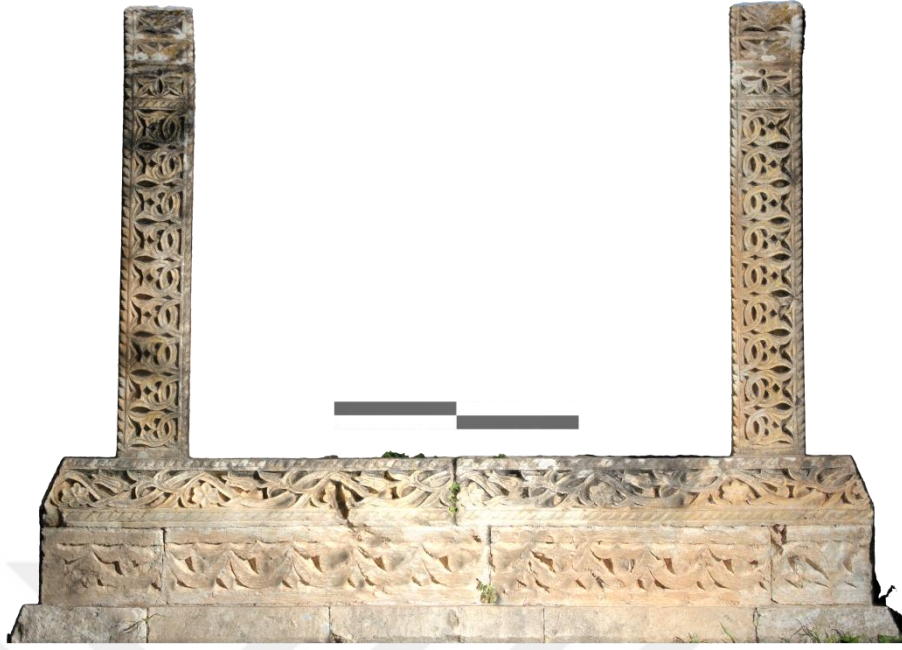
Çizim-74: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

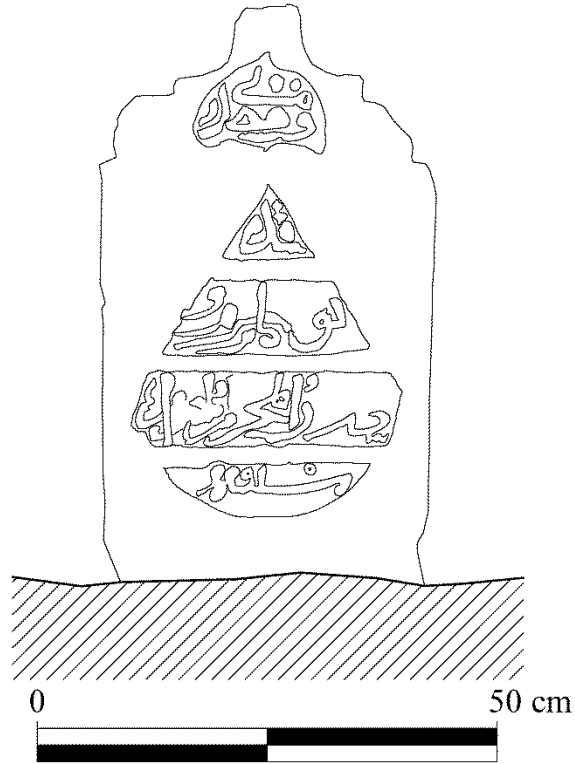
Çizim-75: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Üst Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

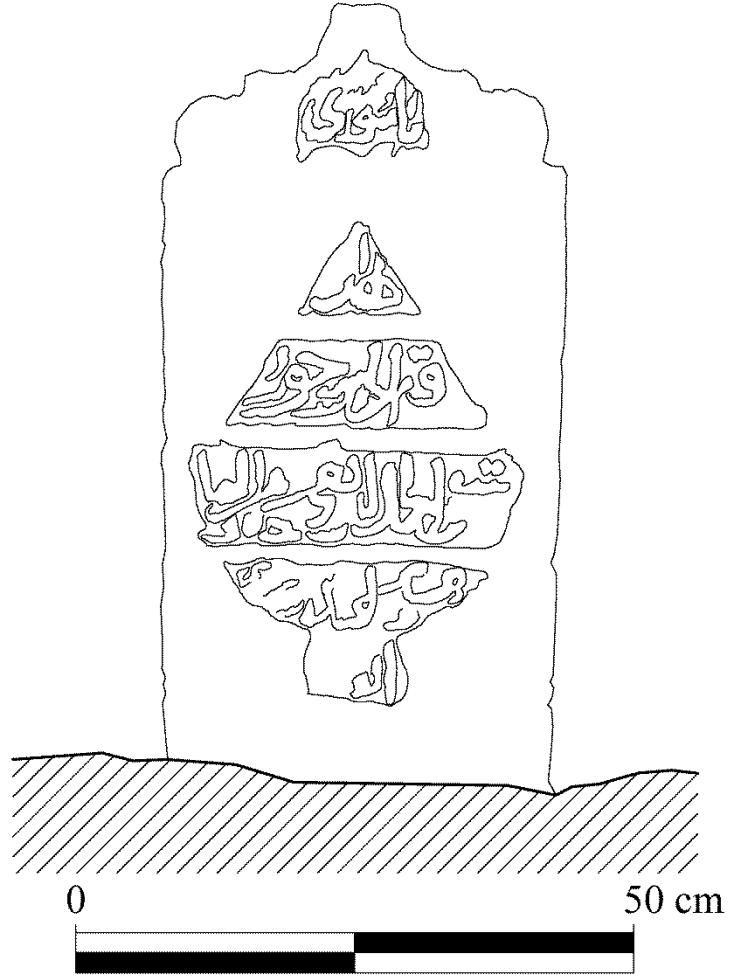
Çizim-76: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

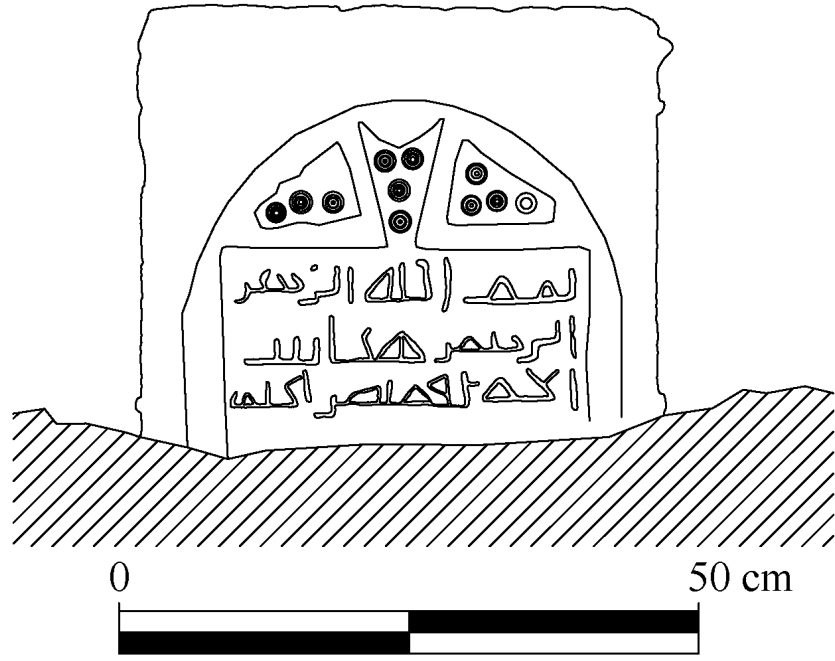
Çizim-77: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

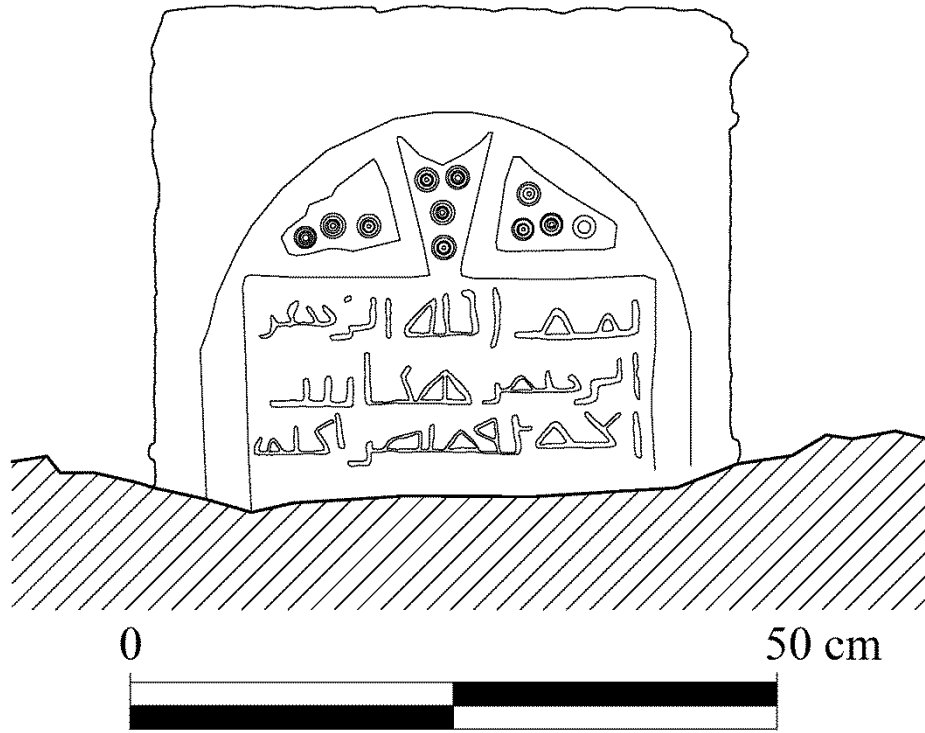
Çizim-78: Sufi Ahmed'in Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

Çizim-79: Sufi Ahmed'in Mezarının Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-80: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-81: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-82: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

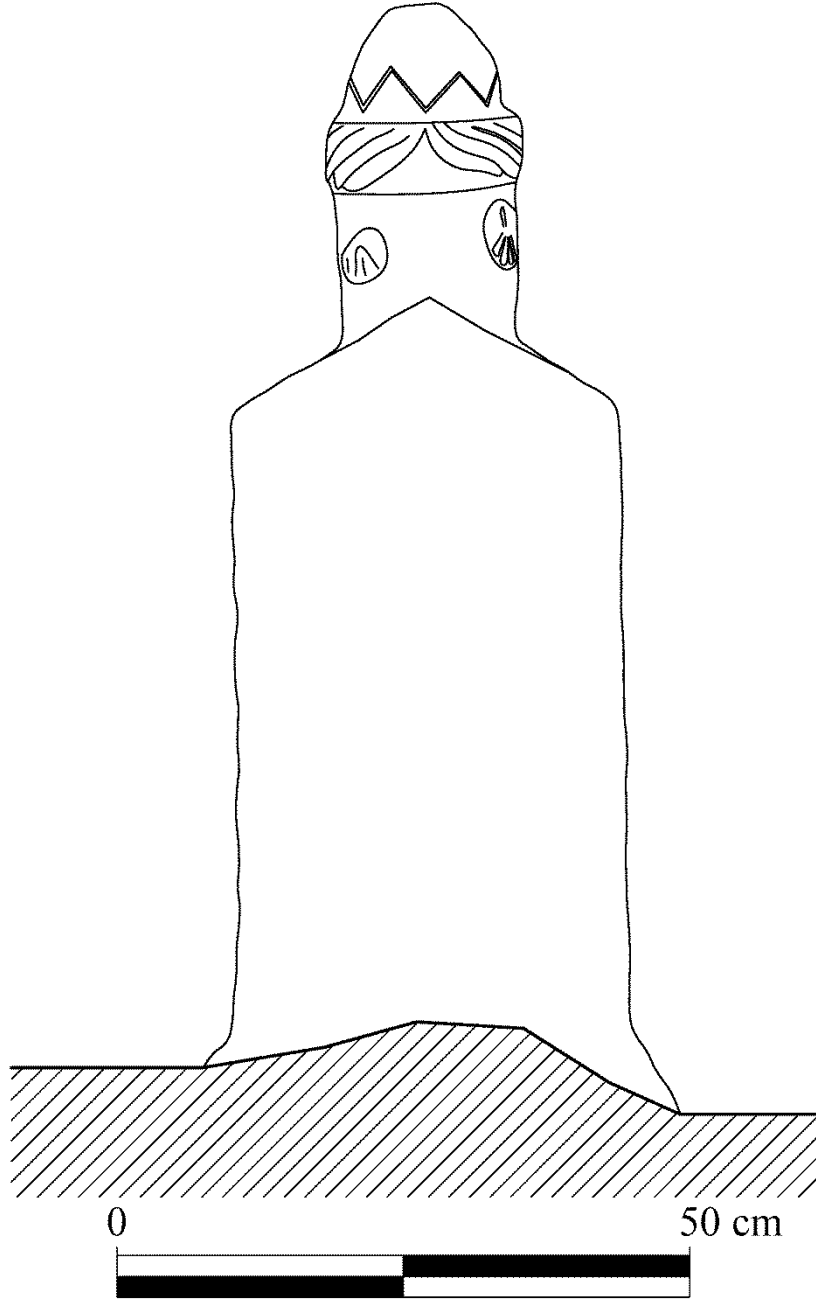
Çizim-83: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Perspektif, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

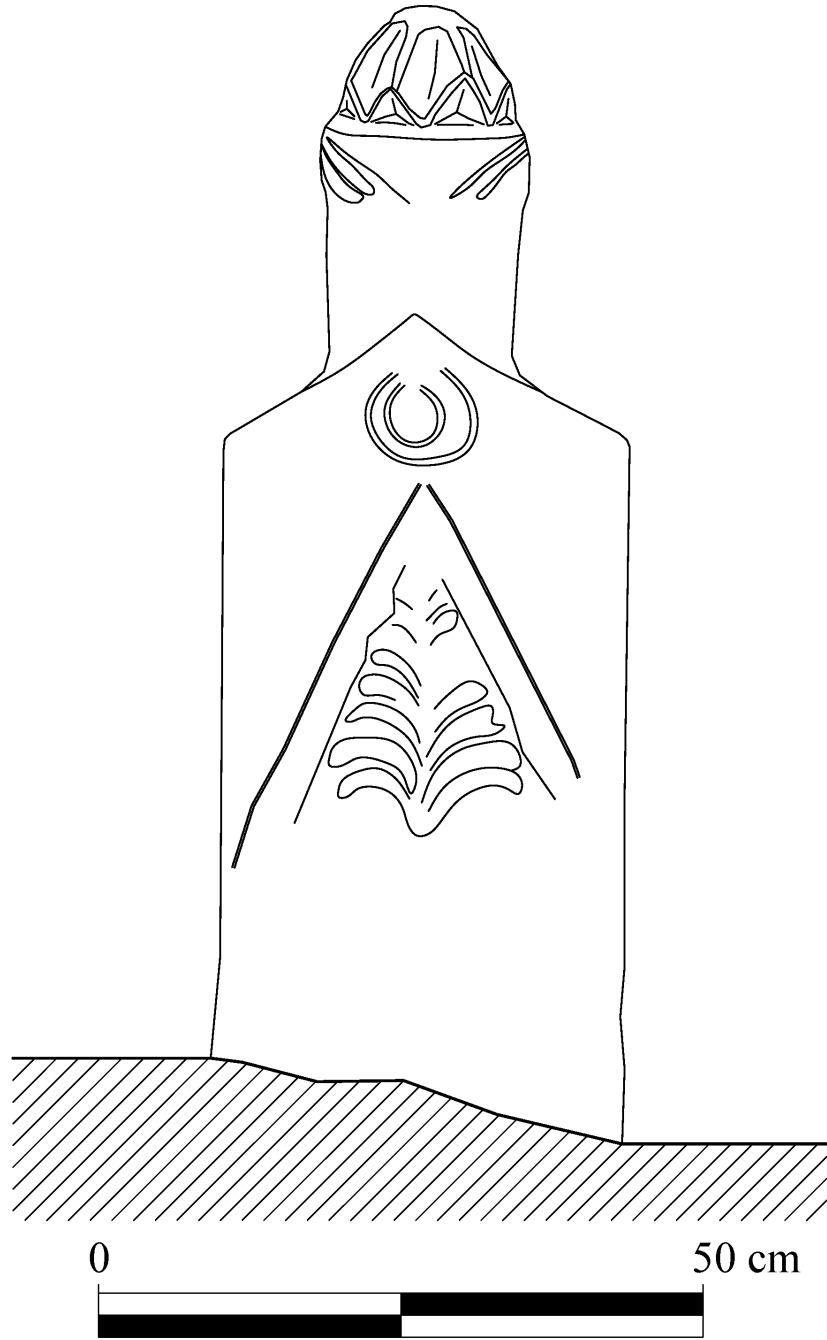
Çizim-84: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

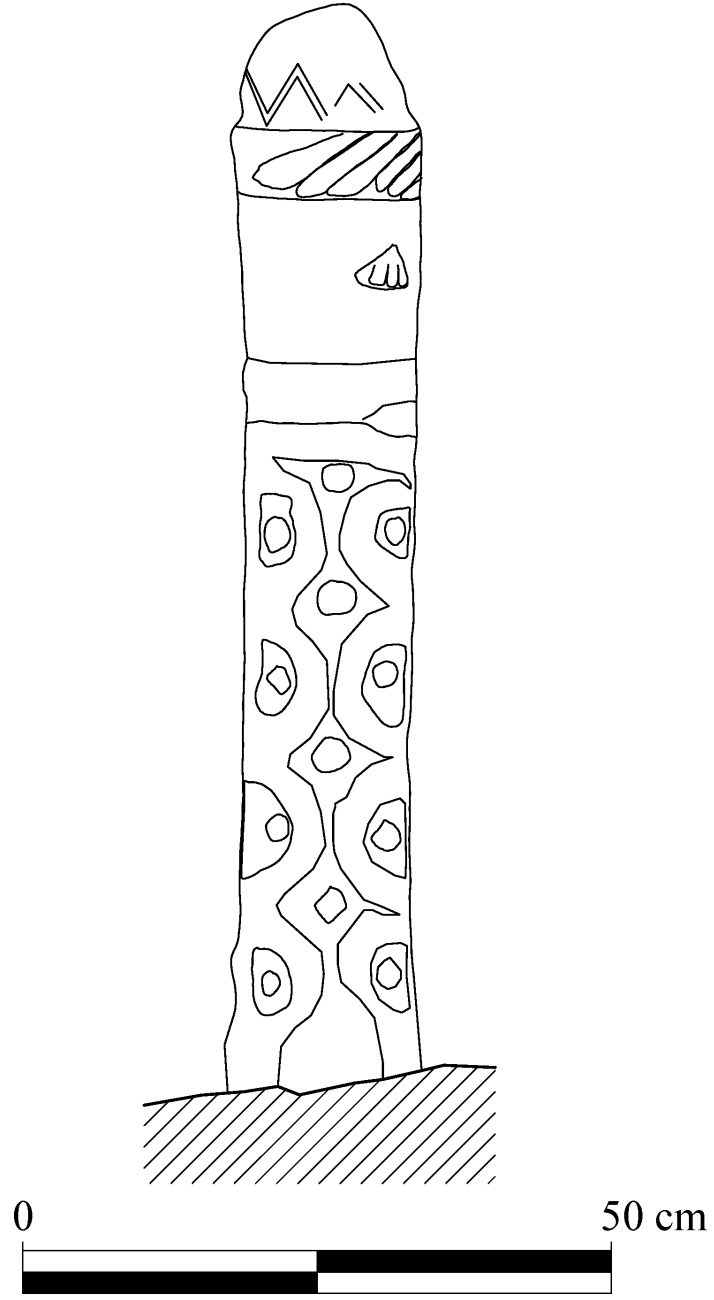
Çizim-85: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

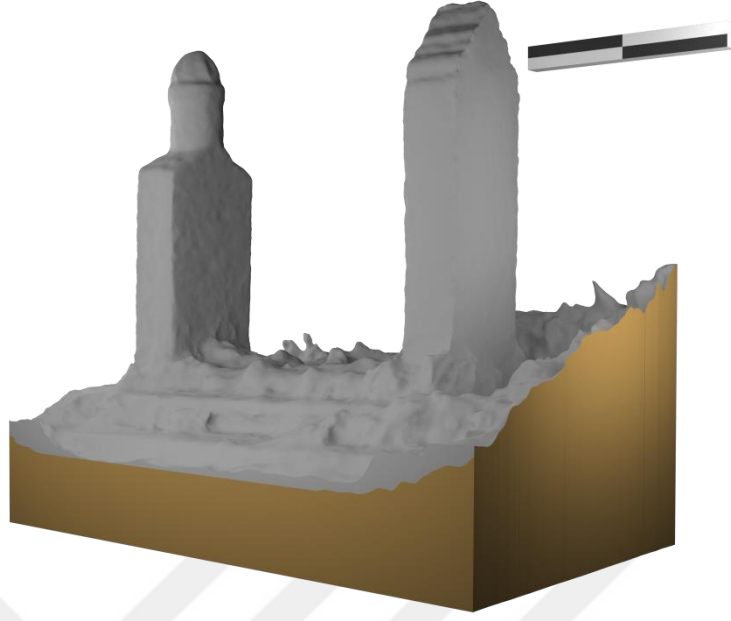
Çizim-86: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve

Çizim-87: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Dış Yüzü, Rölöve

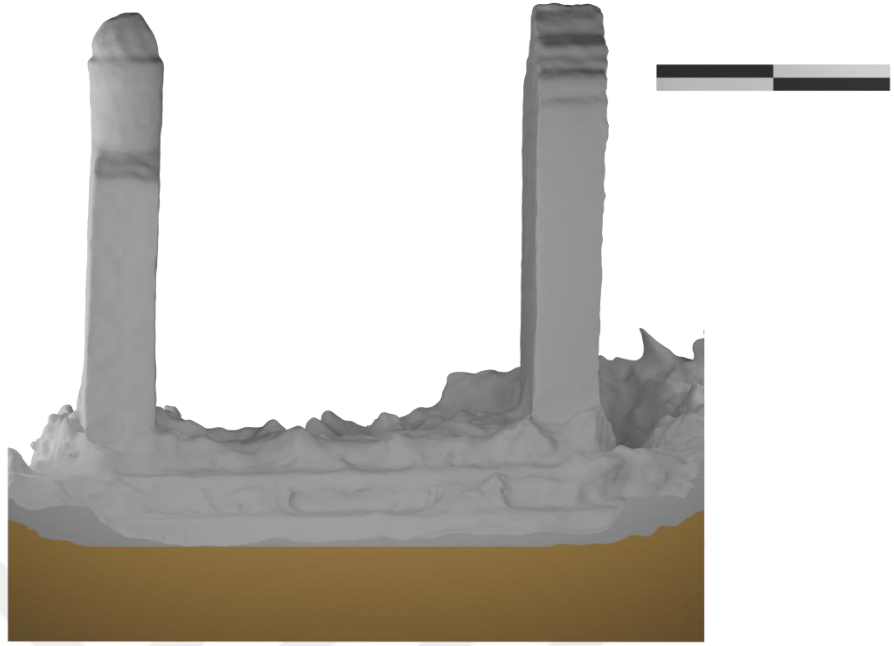
Çizim-88: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Yan Görünüşü, Rölöve

Çizim-89: 3 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

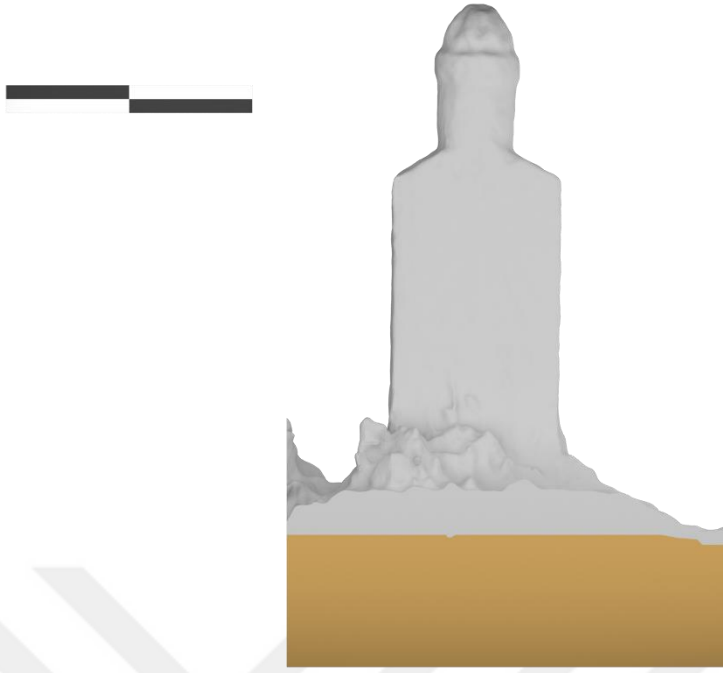
Çizim-90: 3 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

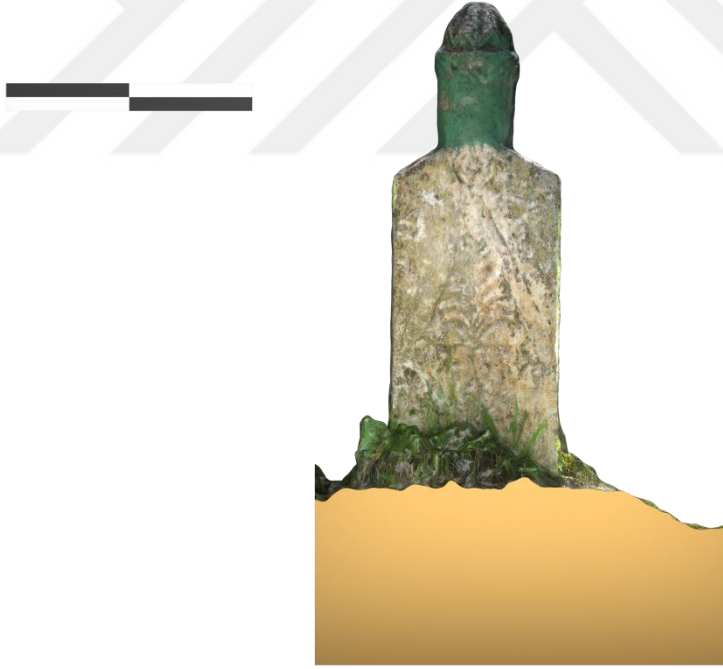
Çizim-91: 3 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

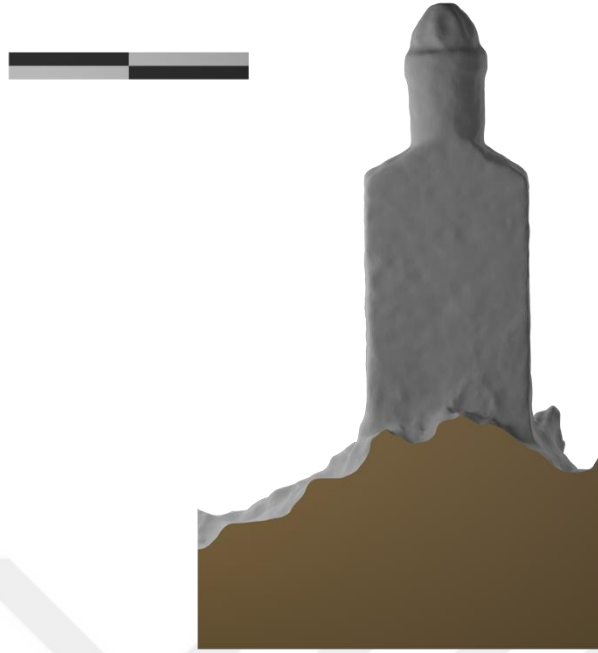
Çizim-92: 3 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

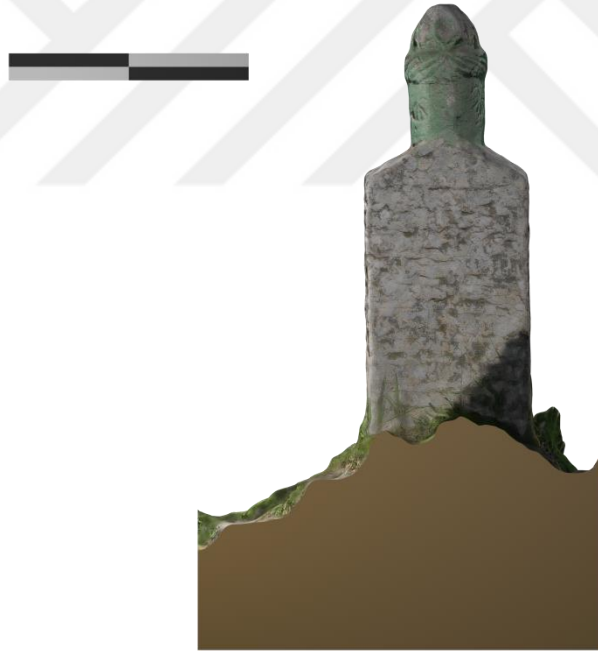
Çizim-93: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

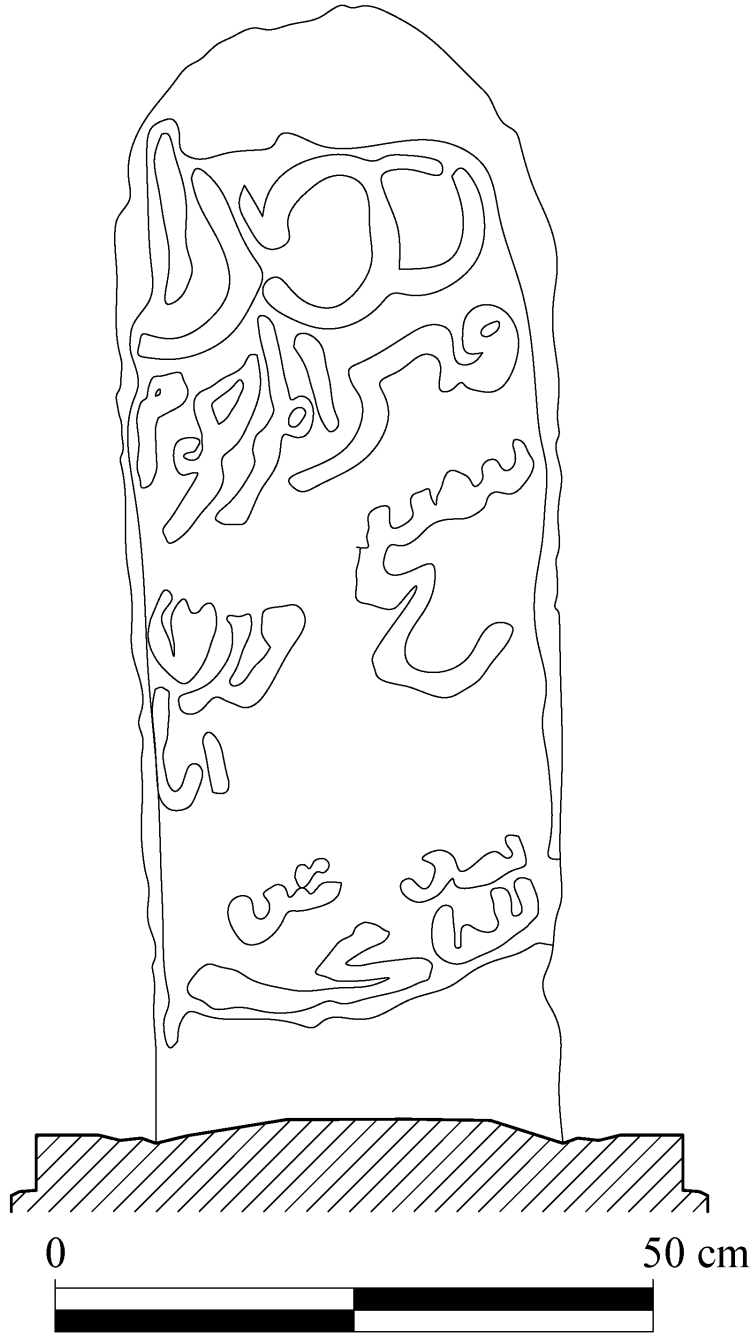
Çizim-94: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-95: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-96: 3 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-97: 4 Nolu Mezarın Baş Şahidesi, Rölöve

Çizim-98: 4 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

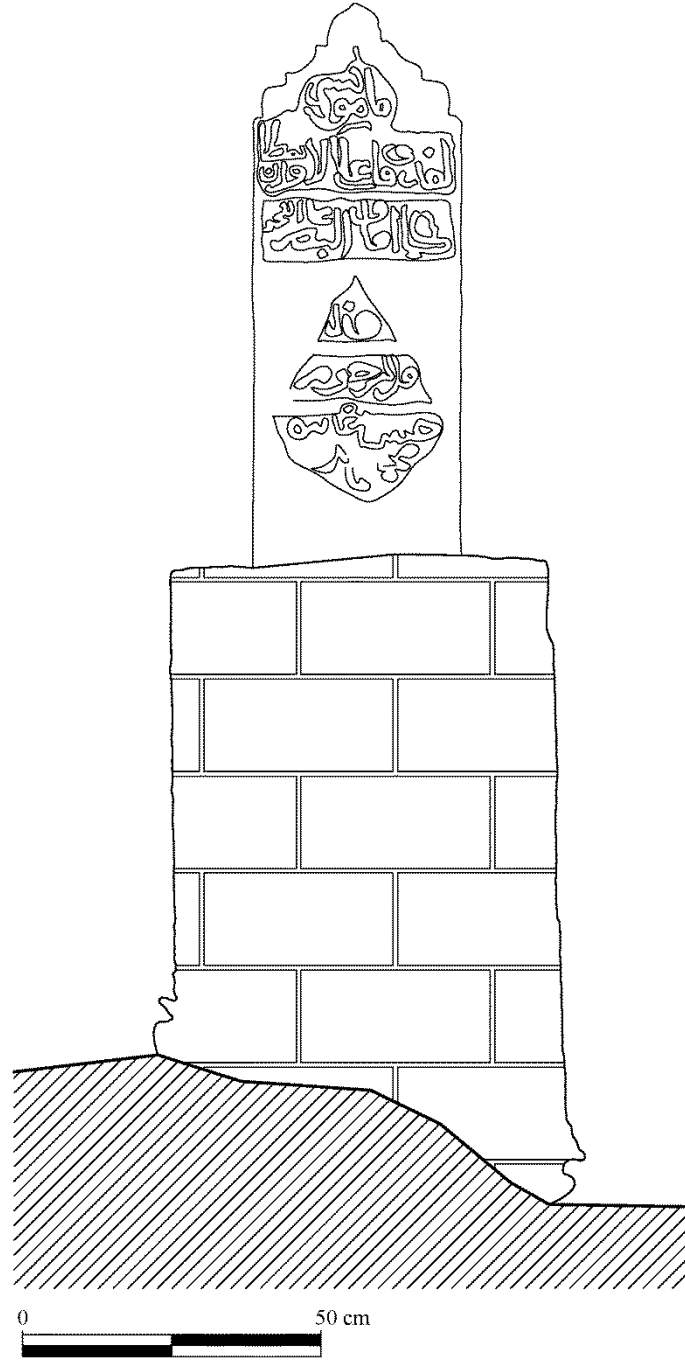
Çizim-99: 4 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

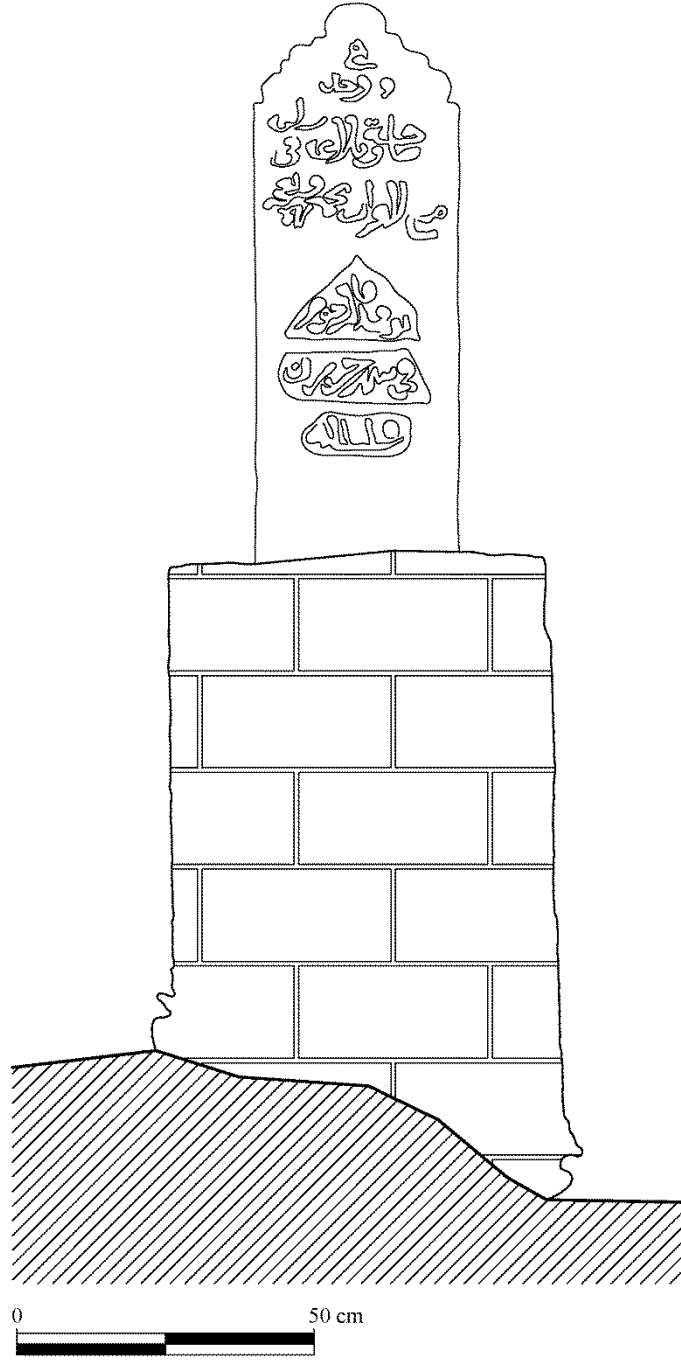
Çizim-100: 4 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

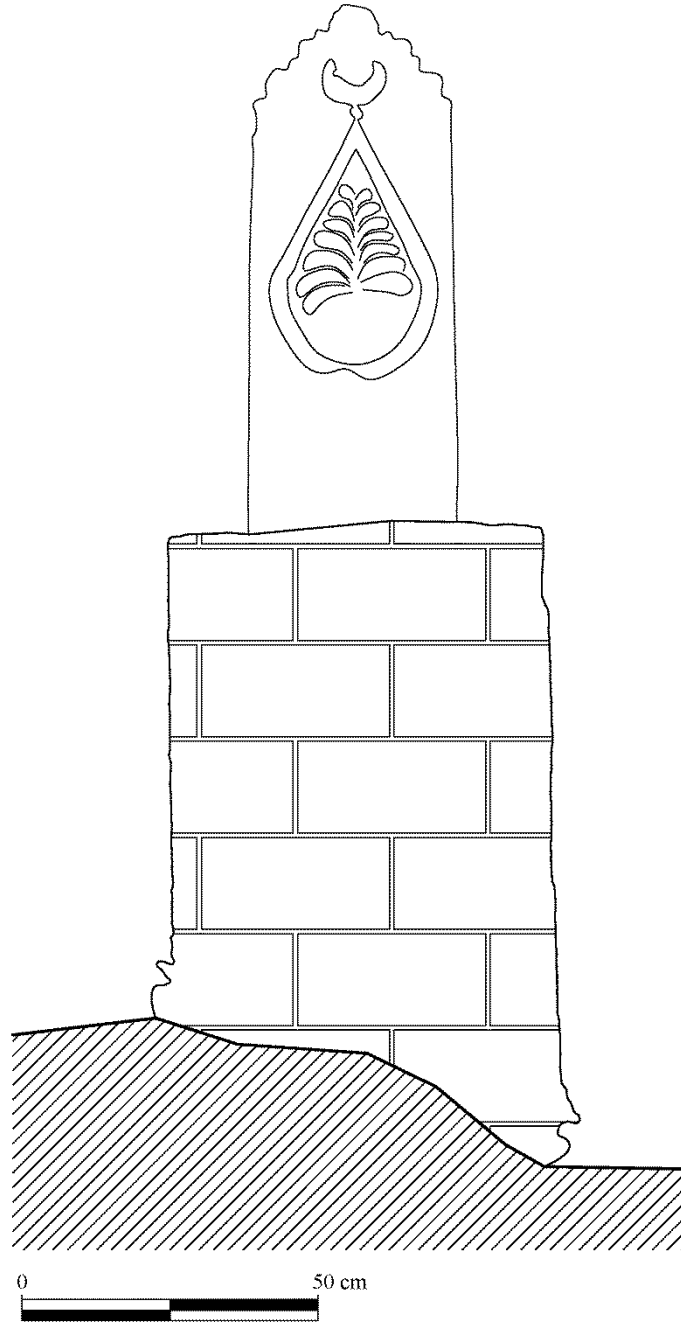
Çizim-101: 4 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

**Çizim-102: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının
Baş Şahidesi, Rölöve**

Çizim-103: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Ayak Şahidesi, Rölöve

**Çizim-104: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının
Baş Şahidesi, İç Yüzeyi, Rölöve**

Çizim-105: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-106: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-107: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Baş Şahidesi, İç Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-108: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Baş Şahidesi, İç Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-109: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

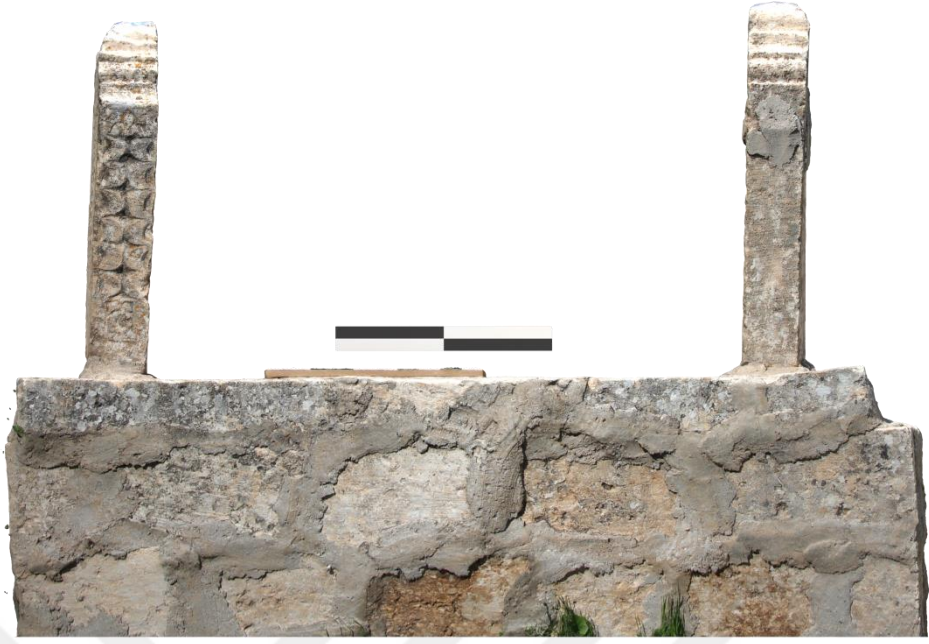
Çizim-110: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının, Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

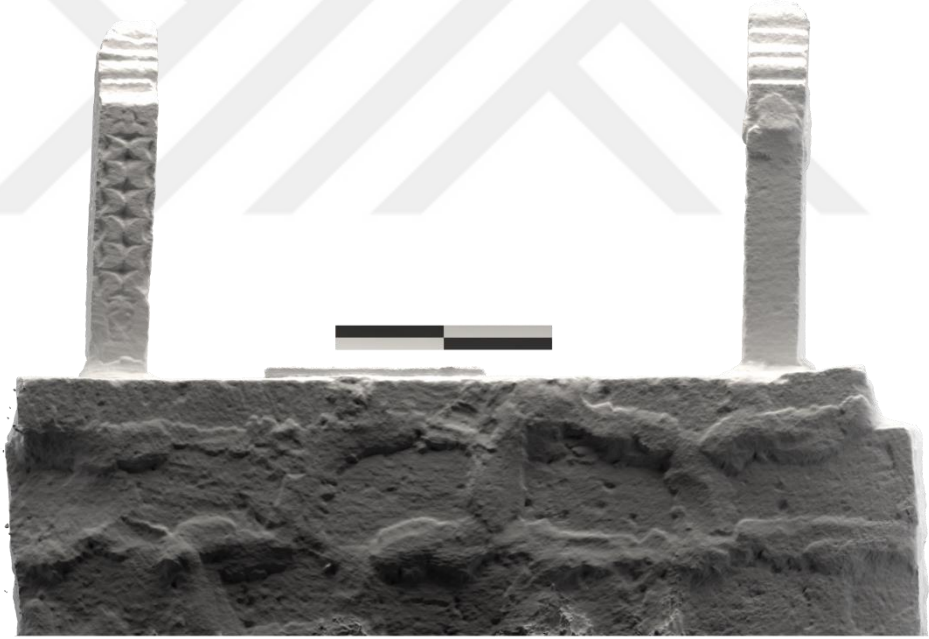
Çizim-111: 5 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-112: 5 Nolu Mezarın, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-113: 5 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-114: 5 Nolu Mezarın, Yan Görünüşü, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-115: 5 Nolu Mezarın, Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-116: 5 Nolu Mezarın, Ayak Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-117: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

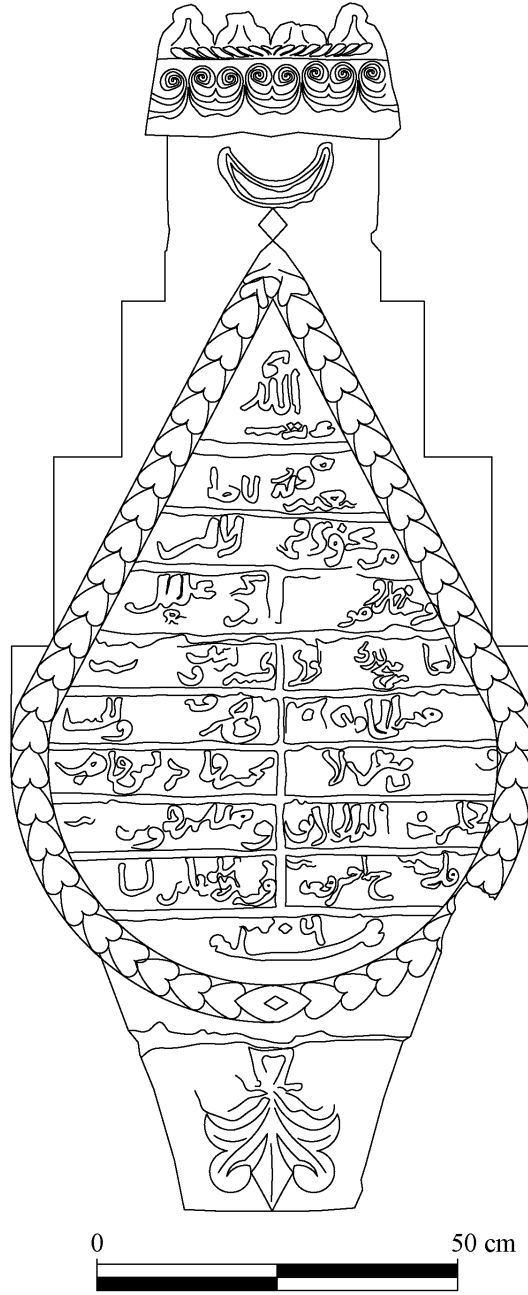
Çizim-118: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, Dış Yüzeyi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-119: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-120: 5 Nolu Mezarın, Baş Şahidesi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

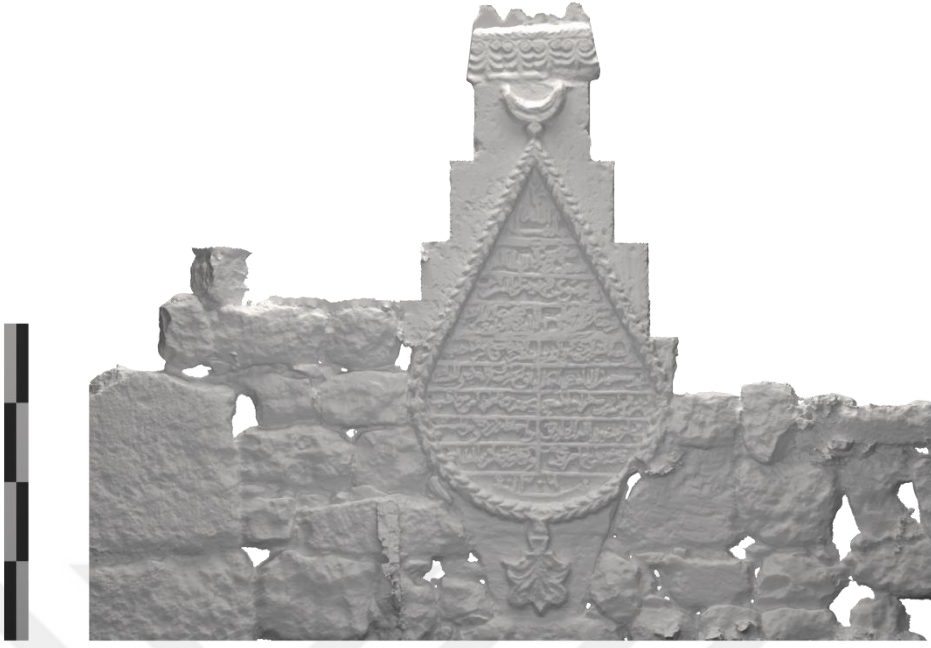
Çizim-121: 3 Nolu Cami Kitabelsinin, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-122: 3 Nolu Cami Kitabesinin, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-123: 3 Nolu Cami Kitabesinin, Perspektifi, 3D Rölöve (Ölçek: 50 cm)

Çizim-124: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölövesi (Ölçek: 50 cm)

Çizim-125: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölövesi (Ölçek: 50 cm)

Çizim-126: 3 Nolu Cami Kitabesinin, 3D Rölövesi (Ölçek: 50 cm)

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf-1: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının, Genel Görünümü

Fotoğraf-2: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-3: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi, Arka Yüzeyi

Fotoğraf-4: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzeyi

Fotoğraf-5: Şeyh Muhammed Alauddin bin Eş-Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-6: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-7: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-8: Eş-Şeyhe Hacer binti Şeyh Muhammed Said El-Hamidî En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-9: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-10: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-11: Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-12: Şeyh Muhammed Said El-Hamidi'nin kızı Hacer'in Mezarının Ayak Şahidesi Yan Yüzü

Fotoğraf-13: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü

Fotoğraf-14: Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin kızı Hacer'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-15: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-16: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-17: Salih ibni Şeyh Muhammed Said El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü

Fotoğraf-18: Şeyh Abdullah El-Hamidi'nin Mezarı

Fotoğraf-19: Şeyh Abdullah El-Hamidi'nin Mezarı

Fotoğraf-20: Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarı

Fotoğraf-21: Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-22: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-23: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-24: Eş-Şeyh Nureddin İbnu Şeyh Abdullah El-Hamidî'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-25: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-26: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Sanduka Süsleme Detayı

Fotoğraf-27: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi Arka Yüzü

Fotoğraf-28: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü

Fotoğraf-29: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-30: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-31: Daralı Eyüb Bey'in kızı Fatıma'nın Mezarının Üst Kapak Taşı Süslemesi.

Fotoğraf-32: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Genel Görüntüsü

Fotoğraf-33: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-34: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-35: Rukiye binti Şeyh Muhammed Said En-Nakşibendî'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü

Fotoğraf-36: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-37: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-38: Hacı Mahmud'un kızı Şeyhe Halime'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-39: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-40: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-41: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-42: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi Arka Yüzü

Fotoğraf-43: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Baş Şahidesi Yan Yüzü

Fotoğraf-44: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Süsleme Detayı

Fotoğraf-45: Daralı Ramazan Fehmi Efendi'nin Hanımı Hatice'nin Mezarının Sanduka Üst Kapak Taşı Süslemesi

Fotoğraf-46: 1 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-47: Sufi Ahmed'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-48: Sufi Ahmed'in Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-49: Sufi Ahmed'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-50: 2 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-51: 2 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-52: 3 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-53: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-54: 3 Nolu Mezarın Baş Şahidesi Arka Yüzü

Fotoğraf-55: 3 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-56: Abdullah'ın Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-57: Abdullah'ın Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-58: Abdullah'ın Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-59: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-60: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-61: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Baş Şahidesi Dış Yüzü

Fotoğraf-62: Şeyh Muhammed Selim bin Şeyh İbrahim'in Mezarının Baş Şahidesi İç Yüzü

Fotoğraf-63: Abdurrezzak'ın Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-64: Abdurrezzak'ın Mezarının Baş Şahidesi Dış Yüzü

Fotoğraf-65: Abdurrezzak'ın Mezarının Baş Şahidesi İç Yüzü

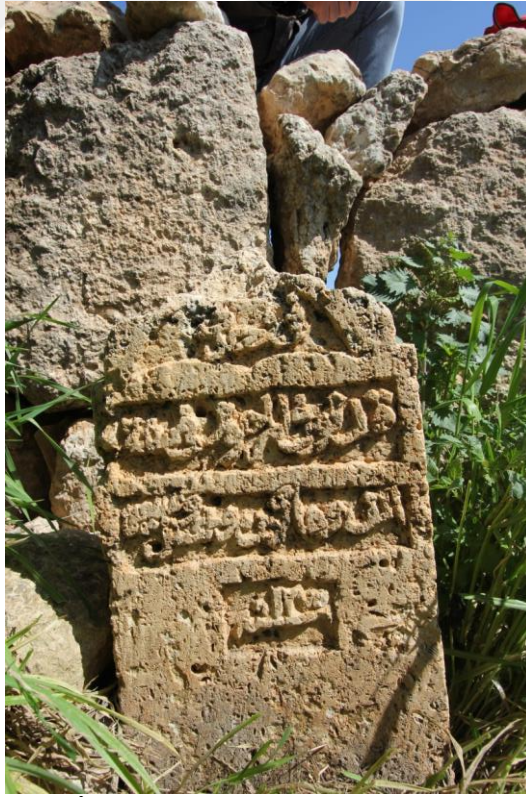
Fotoğraf-66: Abdurrezzak'ın Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-67: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-68: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-69: Şeyh İbrahim'in oğlu Şeyh Muhammed Naim'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-70: 4 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-71: 4 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-72: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-73: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Ayak Şahidesi

**Fotoğraf-74: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının
Baş Şahidesi İç Yüzü**

Fotoğraf-75: Hasan Ağa'nın oğlu Muhammed Şirin Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-76: 5 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-77: 5 Nolu Mezarın Baş Şahidesi Dış Yüzü

Fotoğraf-78: 5 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-79: 5 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-80: 6 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-81: 6 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

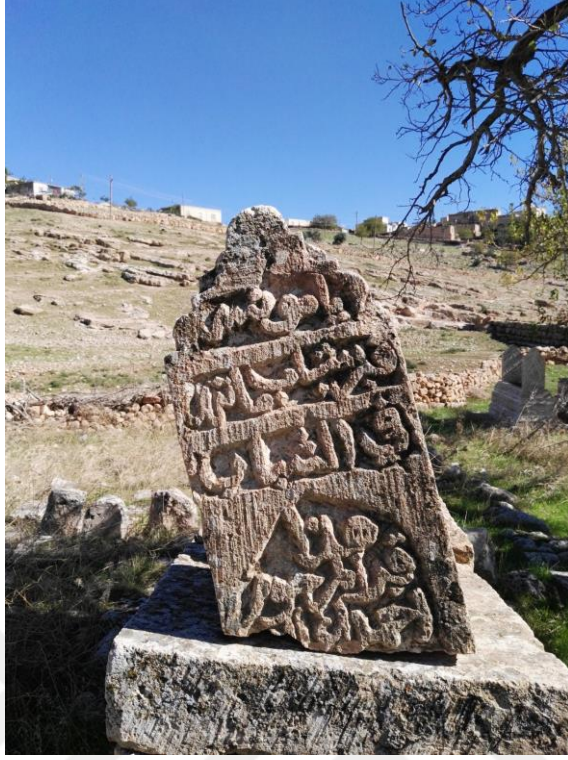
Fotoğraf-82: 6 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-83: Ahmed Ağa'nın Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-84: Ahmed Ağa'nın Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-85: Ahmed Ağa'nın Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-86: 7 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-87: 7 Nolu Mezarın Ayak Şahide Dış Yüzü

Fotoğraf-88: 8 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-89: 8 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-90: 9 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-91: 9 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-92: 9 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-93: Şeyh Yusuf'un Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-94: Şeyh Yusuf'un Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-95: 10 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-96: 10 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-97: 11 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-98: 11 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-99: 11 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-100: 12 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-101: 12 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-102: 12 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-103: 13 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-104: 13 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-105: 13 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-106: Muhammed'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-107: Muhammed'in Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-108: Muhammed'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-109: 14 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-110: 14 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-111: Ahmed'in Mezarının Genel Görünümü

Fotoğraf-112: Ahmed'in Mezarının Yan Yüzü

Fotoğraf-113: Ahmed'in Mezarının Ayak Şahidesi

Fotoğraf-114: Ahmed'in Mezarının Baş Şahidesi

Fotoğraf-115: 15 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-116: 15 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-117: 15 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-118: 16 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-119: 16 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-120: 17 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-121: 17 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-122: 17 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-123: 18 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-124: 18 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-125: 18 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-126: 19 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-127: 19 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

Fotoğraf-128: 19 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-129: 20 Nolu Mezarın Genel Görünümü

Fotoğraf-130: 20 Nolu Mezarın Baş Şahidesi

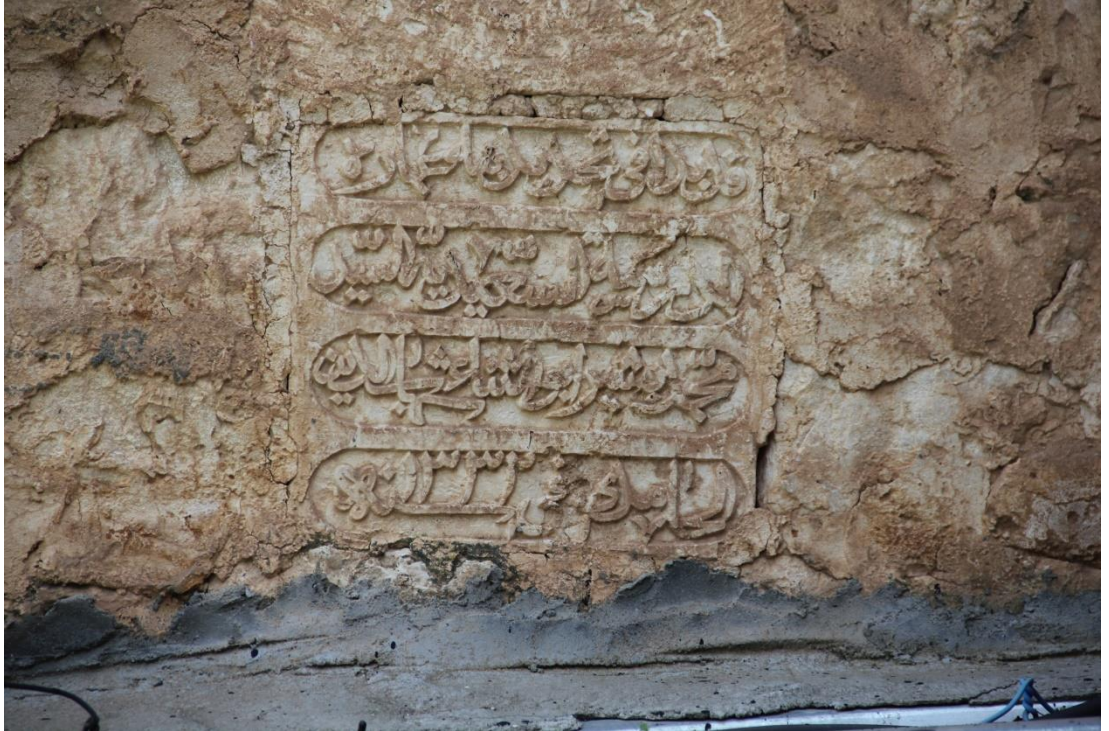
Fotoğraf-131: 20 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-132: 21 Nolu Mezarın Genel görünümü

Fotoğraf-133: 21 Nolu Mezarın Ayak Şahidesi

Fotoğraf-134: 1 Nolu Cami Kitabesi

Fotoğraf-135: 2 Nolu Cami Kitabesi

Fotoğraf-136: 3 Nolu Cami Kitabesi

Fotoğraf-137: 4 Nolu Cami Kitabesi

Fotoğraf-138: 5 Nolu Cami Kitabesi

Fotoğraf-139: Ağa Mezarlığının Genel Görünümü

Fotoğraf-140: Zindan Mezarlığının Genel Görünümü

Fotoğraf-141: Savur'da mezar örneği (M. Pullu'dan)

Fotoğraf-142: Mardin'de mezar örneği (A. Bodakçi'dan)